

EXODUS

Murung'agen e Re Ke Babyor Ney

Re bugithin ney ni *Exodus* e yib ko thin ni Greek ni fan e “chuw riy,” ma re ke babyor ney e be weliy riy rogon ni chuweg Somol e girdi' rok ko sib ni un tay ngorad nge rogon ni fekrad nga wuru' yu Egypt.

Re babyor ney ni *Exodus* e be tamilangnag ni Somol e ir e bin riyul' e Got ma ir e be gagiyegnag gubin ban'en u fayleng nge tin bay u lanelang. Ma nap'an nra tirigiliy ni nge rin' ban'en, ma dariy be' nrayag ni nge taleg.

Exodus e rayag i ki'eg nge dalip guruy. Guruy ni som'on (1-13) e ba ga' ni tin i buch u lan yu Egypt, ni aram e gin i sibnag e pilung nu Egypt e girdi' nu Israel riy. Me rung'ag Somol lamrad ko gafgow rorad ni yad be man ayuw me mel'eg Moses ni ir e nge pithigrad ko sib ni yad be tay. I Moses e be' nu Israel ni pof be' ni bpin ni fak e pilung nu Egypt.

Nap'an ni yog Moses ni ngan pag e girdi' nu Israel ngranod, me siyeg fare pilung. Ma aram me yog Somol ngak Moses ni nge girengiy ragam e riya' nga daken yu Egypt. Pi riya' ney e ba ga' ni yima yog ni “fare ragag i gechig.” Tomuren, me pag fare pilung pi yu Israel ngar chuwgad u Egypt.

Guruy ni l'agruw ko re ke babyor ney (14-18) e ba ga' ni tin i buch rok yu Israel ko ngiyal' ni yad be yan i yan ko Burey nu Sinai, ni fare burey rok Got nib thothup. Fare pilung nu Egypt e thi-lyeg lanyan' ni papey u murung'agenrad ni ngan

pagrad ngar chuwgad, me pi' e thin nge yan ko salthaw rok ni ngan lekrad ngan kolrad. Machane Somol e ayuweg yu Israel nge thang owchen e salthaw nu Egypt. Ma aram e i milekag yu Israel u daken e ted ni *desert*, ma Somol e i pi' garad nge ran ni ngar unumed.

Guruy ni tomur ko *Exodus* (19–40) e murung'agen fare Burey ni Sinai, ni aram e gin ni m'ug Somol riy ngak Moses. I Somol e pi' fa Ragag i Motochiyel ngak Moses, ni bay riy rogon ni ngu'un liyor, nge rogon e maligach, nge rogon e par u reb e rran ngu reb, nge fanow u murung'agen i ngongliy fare *Tent* nib thothup nge tatalin, nge pi altar riy, nge rogon e mad ko prist. Ku bay ko guruy ney ni be yog rogon fapi girdi' nra ngongliyed ba liyos ngar th'abed e bin som'on ko fa Ragag i Motochiyel: "I gag fare SOMOL ni Got romed ni gu fekmed nga wuru' yu Egypt, ni aram e gin ni um sibgad riy. Dariy yugu reb e kan ni nge mang Got romed, ya kemus ni gag" (20:2, 3).

Gathon e Re Ke Babyor Ney

Yu Israel nra manged sib 1:1–22

Moses nni gargeleg nge ilal 2:1–25

Got ni l'oeg Moses ko Pilung nu Egypt 3:1–6:30

Mereb i buchwa'athan ni yib nib m'on 7:1–10:29

Bin tomur e buchwa'athan nge bin m'on e Paluk'af 11:1–13:22

Fa Pi Girdi' nra th'abed e Red Sea nga barba' 14:1–15:21

Moses ni fek fa pi girdi' i yan ko burey nu Sinai 15:22–18:27

Fare ragag i Motochiyal nge ku boch e Mo-
 tochiyal 19:1–24:18
 Fanow u rogon fare *Tent* nib Thothup, pin'en ni
 gathon, nge fare Kahol ko M'ag 25:1–27:21
 Boch e fanow ni fan ko pi Prist, pi maligach, nge
 Sabbath 28:1–31:18
 Fapi Girdi' nra ngongliyed ba liyos 32:1–35
 I Somol ni michmicheg boch ban'en, me
 be'echnag fare m'ag, miki pi boch e
 motochiyal ngak yu Israel 33:1–35:3
 Boch ban'en ni nga ni ognag, nge boch ni nga ni
 pi ni tow'ath, ni fan ko fare *Tent* nib Thothup
 nge madan e pi Prist 35:4–36:7
 Pi salap ko maruwel nra ngongliyed fare *Tent*
 nib Thothup nge pin'en ni gathon 36:8–38:31
 Madan e pi Prist nni ngongliy 39:1–31
 Fare *Tent* nib Thothup nni n'uf ngalang 39:32–
 40:38

Girdi' nu Israel ni i Gafgow

¹ Ba'aray fithingan fapi pumo'on ni pifak Jakob
 nra uned ngak ngranod nga Egypt, nra bagayad
 me un girdi'en e tabinaw rok ngak, ² ni aram
 Ruben, Simeon, Levi, Judah, ³ Issakar, Zebulun,
 Benjamin, ⁴ Dan, Naftali, Gad, nge Asher. ⁵ Urngin
 e pi girdi' ney u gubin e yad e pi'in owchen Jakob ni
 yad medlip i ragag. Re ngiyal' i n'em e bay Josef u
 Egypt. ⁶ Tomuren ni yim' Josef nge fapi pumo'on ni
 walagen, nge gubin e girdi' ko binem e mfen, ⁷ ma
 pi'in owcharad ni piyu Israel, e ke yo'or pifakrad,
 ma aram mra yo'or ra yo'orgad ngar pired ni yad
 ba gel ma kar yo'orgad u daken e nam nu Egypt.

⁸ Ma aram me yib reb e pilung nib be'ech, ni dariy ban'en u murung'agen Josef ni manang, nge yib i ga' u Egypt. ⁹ Me ga'ar ko girdi' rok, "Pi girdi' nu Israel ney e kar yo'orgad nike gel gelingrad ngodad. ¹⁰ Ere thingar da gonopiyed rogon nge dab ku ra yo'orgad. Ya richey mi ni mael, miyad fol ngak e pi to'ogor rodad ngar maelgad ngodad, miyad mil ngar chuwgad ko re nam ney." ¹¹ Ma aram miyad tay e girdi' ni ngi i gelngag e thin ngo-rad ngar maruwelgad nib gel ya ngar magaergad; me toy piyu Israel e naun u lan e binaw nu Pithom ngu Rameses ni fan ngak Farao, ni aram e gin nge mang tafen e ggan ko fare pilung. ¹² Machane gelngin ni be gafgownag piyu Egypt yu Israel, ma aram e ri yad be yo'or ma be wear e girdi' nu Israel u daken e nam nu Egypt. Me par piyu Egypt nike yib magran yu Israel ngorad ¹³⁻¹⁴ miyad gelngag e gafgow ngorad ko maruwel ni almarin ni yad be sib. Miyad tayrad ngu'ur toyed e naun rorad miyad be maruwel u lan e yungi flang rorad, ni danir runguyrad.

¹⁵ Me non e pilung nu Egypt ngak ruwi ppin ni yow ma ayuweg e ppin ni Hebrew ko ngiyal' ni ngar gargelgad; bagayow e Shifrah fithingan, ma bagayow e Puah. ¹⁶ I ga'ar ngorow, "Gimew ra ayuweg e ppin ni Hebrew ko ngiyal' ni ngar gargelgad, ma fa'anra ba pumo'on e bitir, mi gimew thang e fan rok, ma fa'anra bpin, ma dab mu li'ew." ¹⁷ Machane gali ppin nem ni yow ma ayuweg e ppin u nap'an e gargel e bay madgun Got u wan'row, ma aram e dar folgow rok fare pilung;

mi yow pag e bitir ni pumo'on ni dar li'ew. ¹⁸ Me pi' fare pilung e thin nge yan ngak fa gali ppin ni yow ma ayuweg e gargel ngarbow, me fithrow ni ga'ar, "Mangfan e biney e pa' ni kam rin'ew ni kam pagew e bitir ni pumo'on nda mu li'ew?" ¹⁹ Me lungurow, "Ppin ni Hebrew e gathiyad bod e ppin nu Egypt; rib mom ni yad ma gargel, yad ma gargelleg pifakrad u m'on ni nggu bow." ²⁰ Ma be yodorom ma ba gol Got ngak fa gal ppin ni yow ma ayuweg e gargel, ma aram mi i yo'or yu Israel i yan ngar pired ni kar gelgad. ²¹ Ma bochan e ba' madgun Got u wan' fa gal ppin ni yow ma ayuweg e gargel, me pi' ngorow e bitir ni owcherow. ²² Me ga'ar Farao ngak urngin e girdi' ko nam rok, "Urngin e bitir ni pumo'on ni yira gargeleg ngak e Hebrew e ngmon'ed ngalan e lul' ni Nile, machane bitir ni ppin e ngan pag ngar pired ni yad bfos."

2

Moses nni Gargeleg

¹ Be' nib mo'on ni yib ko ganong rok Levi e le'engiy be' ni bpin ni yib ko re ganong nem. ² Me diyen nge gargel ni bochi pagel. Ma fa'ani guy e re pin nem nrib fel' usun fare tir, me mithag ni dalip e pul. ³ Ma nap'an ndabkiyag ni nge mithag, me fek ba dug nni ngongliy ko ro'uy, nge liyef e pich ngay. Me tay fare tir nga langgin, me tay nga fithik' e pan nib n'uw ni bay u marichlen e lul'. ⁴ Me par bochi pin ni walagen e re tir nem u orel riy ngi i guy e n'en ni bay rin'.

⁵ Me yib be' ni bpin ni fak Farao nga p'ening ko re lul' nem ni nge maluk, me par e pi'in ni ppin ni tapigpig rok ngu u ranod u to'oben e lul' i yan. Me guy fare dug ni bay u fithik' e pan, me l'oeg be' ni bpin ni sib rok nge yan i fek. ⁶ Me chuweg fare pin ni fak Farao e upong u daken fare dug me guy bochi pagel ni bay u langgin, ni be yor. Me runguy, me ga'ar, "Re tir ney e reb fapi bitir rok e Hebrew." ⁷ Me fith fachi pin ni walagen fare tir fare pin ni fak Farao ni ga'ar ngak, "Dab gu wan gu pining reb e bpin ni Hebrew ni ba' logowen thuthun nge ayuwegnem ngi i pi' e thuth ko re tir nir?" ⁸ Me ga'ar, "Mman." Me yan fachi pin i pining e chitiningin fare tir nge yib. ⁹ Me ga'ar fare pin ni fak Farao ngak, "Mu fek e re tir ney ngu'um chothowliyi ni aram gag, ya bay ug pi' puluwom." Me fek fare pin fare tir ngi i chothowliyi. ¹⁰ Fa'ani ilal boch fare tir, me fek i yan ngak fare pin ni fak Farao, me tay nike fakay. Me ga'ar, "Gu chuweg u fithik' e ran," ma aram me tunguy fithingan ni Moses."*

Moses ni mil nga Midian

¹¹ Ma nap'an ni ilal Moses, me yan i guy e girdi' rok, ni aram e Hebrew, me guy rogon ni yibe gelnag e thin ngorad yad be rin' e maruwel nib gel. Me guy be' u Egypt ni li' ba Hebrew ngem', ni reb i girdi'en Moses. ¹² Me chachangar, ma fa'ani guy nde moy be' u rom, me li' fa'anem nu Egypt ngem' me ker e yan' nge mithag nga fithik'. ¹³ Me reb e rran riy me sul, me guy l'agruw e

* **2:10** MOSES: Re ngachal ney ni Hebrew e gowa fare bugithin ni "chuweg u fithik'." **2:11** Act 7:23; Heb 11:24

pumo'on ni Hebrew ni yow be cham. Me ga'ar ngak fa'anem ni ir e ba kireb, "Mangfan ni ga be li' be' ni girdi'em?" ¹⁴ Me ga'ar fa'anem, "I mini' e ke tem ni ngu'um gagiyeg nagmad ma ga be pufthin nagmad? Mog, kam tafinaynag ni ngam li'eg nggum' ni bod rogon fa'anem nu Egypt ni mu li'?" Me rus Moses, me ga'ar u wan', "Kenang e girdi' e tin kug rin'." ¹⁵ Fa'ani rung'ag Faraο murung'agen, me guy rogon ni nge li' Moses ngem', machane me mil Moses rok nge yan i par ko nam nu Midian.

Me reb e rran ni be par Moses u but' u to'oben ba luwed, ¹⁶ me yib medlip e ppin ni fak e prist nu Midian. Marbad ra linged e ran, miyad suguy tafen e ran ni fan ngak e saf nge kaming ni fak e chitamangirad. ¹⁷ Machane me yib e pi'in yad ma gafaliy e saf nge kaming ra tulufedyad. Me yan Moses i ayuweg fapi ppin, me pi' e ran ngak e gamanman rorad. ¹⁸ Fa'anra sulod ngak e chitamangirad i Ruel, me fithrad ni ga'ar, "Mangfan ni kam sulod e daba' ni gimed ba papey?" ¹⁹ Miyad fulweg ni lungurad, "Ba' be' u Egypt ni ayuwegmad rok e pi'in yad ma gafaliy e gamanman, mus ko ran ni l'ing ngi i pi' ngak e gamanman romad."

²⁰ Me fith ngak fapi ppin ni fak ni ga'ar, "Bu uw? Mangfan ni kam paged u rom? Marod mu pininged nge yib i un ngodad ko abich."

²¹ Me turguy Moses u wan' ni nge par u rom, ma aram e de n'uw nap'an me pi' Ruel Zipporah ni fak ngak nge le'engiy. ²² Me gargeleg bochi pagel. Me ga'ar Moses u wan', "I gag e gu ba milekag ni

gu be par u ba nam ni gathi nam rog, me tunguy fithingan fachi pagel ni fak ni Gershom.”†

²³ Me munmun me yim' e pilung nu Egypt. Machane piyu Israel e kuyad be gowol ko gafgow ni yibe tay ngorad ko sib niyad be tay rok piyu Egypt, miyad yornag e ayuw ngalang. Me yan lamrad ngalang ngak Got, ²⁴ me rung'ag lamrad ni yad be gowol, me learnag fare m'ag u thilrad Abraham, Isak nge Jakob. ²⁵ Me guy rogon ni yibe sibnag yu Israel me magfan' ngorad.

3

Got ni pining Moses

¹ Me reb e rran ni be chothowliy Moses e saf nge kaming ni fak Jethro ni chitamngin le'engin, me ir e prist nu Midian. Me gafaliy fa yu ran' i gamanman ngar th'abed e ted ni *desert* ngarbad nga Sinai,* ni fare burey rok Got nib thothup.

² Me m'ug e engel rok SOMOL ni bod ya'an ba daramram ni be yib ngalang u fithik' i ran' bochi ke gek'iy. Me changar Moses me guy ni be yib e daramram ko fachi ke gek'iy ngalang, machane der gak'. ³ Me ga'ar Moses u wan', "Nngu chugur i yan ngug guy, ya dawor gguy ban'en ni ara'rogon. Mangfan e chi ke gek'iy nem nder gak'?" ⁴ Ma fa'ani guy SOMOL ni be chugur Moses i yib, me non Got ngak u fithik' i ran' fachi ke gek'iy ni ga'ar. "Moses, Moses!"

Me ga'ar Moses, "Gub aray."

† **2:22** GERSHOM: Re ngachal ney ni Hebrew e gowa fare bbugithin ni "milekag." **2:24** Act 7:34 * **3:1** SINAI: Ku reb i fithingan e re burey nem ni Hebrew e "Horeb." **3:2** Act 7:30

⁵ Me ga'ar Got ngak, "Dab kum chugur i yib. Mu chuweg e sus u em, ya gab sak'iy u daken e but' nib thothup. ⁶ I gag fare Got rok e chitamam, ni fare Got rok Abraham nge Isak nge Jakob." Me upunguy Moses owchen, ya ke tamdag ni nge changar ngak Got.

⁷ Ma aram me ga'ar SOMOL, "Kug guy rogon ni yibe gafgownag e girdi' rog u Egypt; kug rung'ag lamrad ni yad be wenig ni nga ni ayuwegrad u pa' e pi'in yad be sib nagra. Go' gu manang murung'agen e gafgow ni yad be tay. ⁸ Ku gub nga but' ni nggu chuwegrad u tan pa' piyu Egypt, mu gu fekrad nga wuru' yu Egypt nga ba nam nib manigil, ni ba madnom ma ba yong'ol e but' riy ni girdi' ni yad ma par riy e chiney e piyu Kanaan, nge Hitt, nge Amor, nge Periz, nge Hiv, nge Jebus. ⁹ Kug rung'ag laman e girdi' rog ni yad be man ayuw ngog, ma kug guy gelngin e gafgow ni be tay piyu Egypt ngorad. ¹⁰ Ere chiney e nggol'igem ngam man ngak Faraon ngam fek piyu Israel ni girdi' rog nga wuru' e nam nu Egypt."

¹¹ Machane me ga'ar Moses ngak Got, "I gag mini' ni nggu wan ngak Faraon nggu fek piyu Israel nga wuru' yu Egypt?" ¹² Me ga'ar Got ngak, "Bay gu un ngom, ma ba'aray e mich riy ni bayi m'ug ni gag e ku gol'igem, nap'an ni ga ra fek piyu Israel nga wuru' yu Egypt, ma bay mub mu meybil ngog u daken e re burey ney."

¹³ Machane me ga'ar Moses ngak Got, "Gu ra yan gu weliy ngak piyu Israel ni lungug ngorad, 'Got rok pi chitamangimed e ke l'ogeg ni nggub ngomed,' ma yad ra fitheg ni lungurad, 'I mini'

fithingan?’ Ma aram e mang e gu ra yog ngorad?’
¹⁴ Me ga’ar Got, “I Gag e en ni Gag. Arrogon ni thingar mog ngorad: ‘Fa’anem ni yima pining ni GAG e ir e ke l’ogeg ni nggub ngomed.’¹⁵ Mog ngak piyu Israel ni Gag, fare SOMOL, ni fare Got ko pi chitamangirad, ni Got rok Abraham, Isak, nge Jakob, e ku gu l’ogem ngorad. Ireray fithingag ni bay i par ndariy n’umngin nap’an; tin bay fini i yib e mfen e irera’ e re ngachal ni bay ur pininged ngog.¹⁶ Mman ngam ulunguy e pi’in yad be yog e thin rok piyu Israel ngamog ngorad ni Gag, fare SOMOL, ni Got rok e pi chitamangirad, ma Got rok Abraham, Isak, nge Jakob, e kug m’ug ngom. Mog ngorad ni kug guy e n’en ni be rin’ piyu Egypt ngorad.¹⁷ Ma kug turguy ni nggu fekrad nga wuru’ yu Egypt, ni ireram e gin yibe gafgow nagrad riy, nggu fekrad nga ba nam nib madnom ma ba yong’ol e but’ riy — ni fare nam rok yu Kanaan, ngu Hitt, ngu Amor, ngu Periz, ngu Hiv, nge yu Jebus.

¹⁸ Girdi’ rog e yad ra motoyil ko n’en bay mog ngorad. Ma aram e thingar mman ngak e pilung nu Egypt ni gimed e pi’in yad be yog e thin rok piyu Israel nge lungum ngak, ‘I SOMOL, ni ir e Got rok e Hebrew e ke m’ug ngomad. Wenig ngom, mu pagmad nggu milekaggad nga daken e ted ni *desert* ni dalip e rran ma gamad taw, nggu pi’ed e maligach ngak SOMOL ni Got romad.’¹⁹ Ri gu manang ni pilung nu Egypt e dabi pagmed ngam marod, ni fa’anra dab ni gel nigey ngak.²⁰ Bay gu maruwel nga gelngig, ngug gechignag yu Egypt

ni nggu rin' bogi ban'en ni yira tamdag ngay. Ma tomuren e bayi pagmed ngam marod.

²¹ “Ma bay gu gagiyeagnag piyu Egypt nge yib famed u wun'rad, ya nge taw ko ngiyal' ni ngam chuwgad rorad, ma dab mmarod ndariy ban'en u pa'med. ²² Gubin e ppin nu Israel ni bay ranod ngak e pi'in nu Egypt ni yad buguliyoror nge re pin nu Egypt ni yad be par u ta'ab naun ngar ninged ngorad e mad nge gol nge churwo' ni silber. Ra pi' yu Egypt ngomed, mi gimed tay e pin'ey nga k'angan pifakmed ni pumo'on nge ppin. Ya ngam chuwgad u Egypt ma ke un gubin e pin'ey ngomed.”

4

Got ni pi' gelngin Moses nge yag ni ngongliy e maang'ang

¹ Me fith Moses SOMOL ni ga'ar, “Ma fa'anra dabi mich u wan' piyu Israel e tin kugog ngorad, miyad pag ndab ra motoyilgad ko tin kugog me lungurad, I SOMOL e de m'ug ngom, ma mang e nggu rin'?” ² Me fith SOMOL ngak ni ga'ar, “Mang e bay u pa'am?”

Me ga'ar Moses, “Ba ley i sog.”

³ Me ga'ar SOMOL ngak, “Mon' nga but'.” Ma fa'ani yin' Moses fare ley i sog nga but', me ngal' nib porchoyog, me mil riy nga orel. ⁴ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, “Mu lumel nga but' ngam kol p'ebuk'.” Me lumel Moses nga but' nge kol, me ki ngal' bayay ni ba ley i sog u lan pa'. ⁵ Me ga'ar SOMOL ngak, “Mu rin' ni er rogon, ma aram me mich

u wun'rad ni SOMOL, ni Got rok pi chitamangirad, ni fare Got rok Abraham, nge Isak, nge Jakob e ir e ke m'ug ngom.”

⁶ Miki ga'ar SOMOL ngak Moses, “Mu tay pa'am nga tan wuru' e mad rom.” Me rin', ma fa'ani chuweg pa' u tan fare mad rok, ma ke yib reb e liliy ngay, nike peth yungi ban'en riy nib wech, ni bod e ayis. ⁷ Me ga'ar SOMOL ngak, “Mu sulweg pa'am nga tan wuru' e mad rom bayay.” Me rin', ma fa'ani chuweg pa' u tan fare mad e yaney, ma ke sul nga rogon, ke bod urngin yang u downgin. ⁸ Me ga'ar SOMOL, “Fa'an ga ra dag ngorad e bin som'on e pow ma ka dawori mich u wun'rad ara ka be maruwar u wun'rad, mra mich u wun'rad ni bochan e bin migid e pow ni bay mu dag. ⁹ Ma fa'an ga ra dag e gali pow ney ngorad nde mich u wun'rad e tin kamog, ma dab rrun'ged e tin kamog, ma thingar mu fek boch e ran u lan e lul' Nile ngam pu'og nga daken e but' nib mlik'. Ma pi ran nem e bayi pig nge ngal' ni racha'.”

¹⁰ Me ga'ar Moses, “SOMOL, danga', I gag e dag salap ko welthin. Ka'aram rogog ke mada' ko chiney ni kam non ngog. Gu ba kirkireb ko welthin, ba mama' e thin u langag.” ¹¹ Me ga'ar SOMOL ngak, “I mini' e pi' l'ugun e girdi'? I mini' e ma gagiye'gnag e girdi' nge par nike baling ara dabkiyag ni nge non? I mini' e ke tay e girdi' ni nge guy ban'en, ara tay nib malmit? I gag SOMOL. ¹² Ere mman; ya bay gu ayuwegnem ngam welthin, ma bay gog ngom e n'en ni ngamog.” ¹³ Machane me ga'ar Moses, “SOMOL, mu runguyeg; nge mang yugu be' e mol'og nge yan.”

¹⁴ Me damumuw SOMOL ngak Moses, me ga'ar, "Uw rogon fare mo'on ni walagem i Aron, ni ir be' ko ganong rok Levi? Gu manang nib salap ko welthin. Chiney e be yib ni nge guyem; gimew ra mada' mar ra felan'. ¹⁵ Rayag ni mu welthin ngak ma ga weliy ngak e n'en ni nge yog. Bay gu ayuwegmew ngam welthingow, mu gog ngomew e n'en ni ngam rin'ew. ¹⁶ Ir e bayi welthin ngak e girdi' ni pa'am. Ma aram e bay mu par ni susun e gur Got, nggu u mog ngak Aron e n'en ni nge yog. ¹⁷ Mu fek e re ley i sog ney, ngam ngongliy fapi maang'ang ngay."

Moses ni sul nga Egypt

¹⁸ Me sul Moses ngak Jethro, ni chitamngin le'engin, me ga'ar ngak, "Wenig ngom, mpageg nggu sul ngak pi girdi'eg ni yad bay u Egypt ngguy ko ka yad bay fa karm'ad." Me fingichiy Jethro Moses. ¹⁹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses u Midian, "Mu sul e chiney nga Egypt; ya urngin fapi cha' nra fineyed ni ngar li'ed gur e karm'ad." ²⁰ Me fek Moses e bpin rok nge fa gal pumo'on ni fak, nge tayrad nga daken e dongki miyad yan nga Egypt. Me fek Moses fare ley i sog ni fa'ani yog Got ngak ni nge fek. ²¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Chiney e aram e ngam sul nga Egypt, ma ngam guy rogon ngar mu ngongliy u p'eowchen Farao urngin fapi maang'ang ni kug pi' gelngim ni ngam ngongliy. Bay gu gagiyegnag nge gelnag laniyan', nge dabi pag e girdi' nu Israel ngranod. ²² Ma aram e thingar mog ngak ni Gag, fare SOMOL, e gu be ga'ar, 'Israel e bin nganni' i fakag ni pumo'on. ²³ Kugog ngom ni ngam pag fakag nge yan, ni fan

e nge yag ni meybil ngog, machane kam siyeg. Ere bay gu thang e pogofan rok e bin nganni' i fakam.'

²⁴ Miyad milekag me nep' miyad tal ni ngar molod, me yib SOMOL ngak Moses ni nge li' Moses ngem'. ²⁵⁻²⁶ Ma aram me fek Zipporah bangi malang nib m'uth, me *circumcise* nag fak ni pumo'on, me fek fare gi biyach nge matheg nga rifrifen ay Moses, me ga'ar Zipporah, "Ri gur e pumo'on rog u daken e racha'." Ma aram ma daki thang SOMOL e pogofan rok Moses.

²⁷ Me ga'ar SOMOL ngak Aron, "Mman ngalan e ted ni *desert* ngam guy Moses." Me yan ngar mada'gow u daken fare burey rok Got; ma fa'ani mada'nag, me faray owchen Moses. ²⁸ Me weliy Moses ngak Aron urngin e tin keyog SOMOL ngak ko fa ngiyal' ni l'oeg SOMOL Moses, nge murung'agen urngin fapi maang'ang nike yog ngak ni nge ngongliy. ²⁹ Me yan Moses nge Aron ngar ulunguyew urngin e pi'in yad be yog e thin rok piyu Israel. ³⁰ Me weliy Aron ngorad urngin e tin ke weliy SOMOL ngak Moses, me ngongliy Moses urngin fapi maang'ang u p'eowchen fapi girdi'. ³¹ Me mich u wun'rad, ma fa'an rrung'aged nike yib SOMOL ngorad ke guy gelngin e gafgow ni yibe tay ngorad, miyad siro' ngar pininged e magaer ngak Got.

5

Moses nge Aron u p'eowchen Farao

¹ Ma aram me yan Moses nge Aron ngak Farao me lungurow ngak, "Ba'aray e thin nike yog SOMOL, ni ir fare Got rok piyu Israel, ke ga'ar, 'Mu

pag e girdi' rog ngranod ngar ngongliyed ba mad-nom u lan e ted ni *desert* ngar liyorgad ngog.'
2 Me ga'ar Farao, "I mini' SOMOL? Mangfan ni nggu fol rok nggu pag yu Israel ngranod? Da gu nang owchen SOMOL; ri dab gu pag piyu Israel ngranod." 3 Me lungurow, "Fare Got rok e girdi' ni Hebrew e kug mada'gad. Wenig ngom, mu pagmad nggu milekaggad ngalan e ted ni *desert* ni dalip e rran nggu pi'ed e maligach ngak SOMOL ni Got romad. Fa'anra danga', mra pi' e liliy ara mael nge thang owchemad." 4 Me ga'ar fare pilung nu Egypt ngak Moses nge Aron, "Kamu fineyew ni nge pag e girdi' e maruwel rorad ngranod? Mu sulow ko maruwel romew, gimew e gali sib nir. 5 Gimed e pi girdi' nir e kam yo'orgad ngak piyu Egypt. Ere gimew be finey ni ngam talegwyad ko maruwel rorad?"

6 Karofen nem me ga'ar Farao ngak fapi cha' nu Egypt ni yad ma gelnag e thin ngak piyu Israel ko maruwel, miki ga'ar ngak piyu Israel ni pi'in ga' u taban e maruwel, 7 "Mu talaged i pi' e pan nike mlik ngak e girdi' ni ngar ngongliyed e rengnga riy, ni bod rogon ni gimed be rin'; mu pagedyad nge mangyad e ranod ra kunuyed. 8 Machane ku urngin e rengnga ni ur ngongliyed ko som'on e ku aram oren ni yad ra ngongliy, dab rlich niged. Dakrir gaman gad ko maruwel, aram fan ni yu guyad be yog ngog ni nggu pagrad ngranod ra pi'ed e maligach ngak e Got rorad! 9 Mu guyed rogon ngar marwelgad nib gel, miyad par ni yugu yad be maruwel, me siy ra motoyilgad ko thin nde riyul'."

10 Fapi cha' nu Egypt ni yad ma gelnag e thin

ngorad ngar marwelgad nib gel nge girdi' nu Israel ni yad e ga' u taban e maruwel e ranod me lungurad ngorad, "I Farao ni pilung e keyog ni dabki mang ir e i pi' e pan ni mlik ngomed. ¹¹ Be yog ni nge mang gimed e mmarod ngam gayed ko gin gimed ra pir'eg riy, machane thingar um ngongliyed e rengnga ni ka bod urngin ni gimed ma ngongliy." ¹² Ma aram me wear e girdi' nu Israel u daken e nam nu Egypt ni yad be sapnag e pan ni mlik. ¹³ Ma fapi cha' nu Egypt ni yad be gelnag e thin ngorad ni ngar maruwelgad nib gel e ra ted e gur ngorad, ni ngri urngin e rran ma dabisiy ni kar ngongliyed e rengnga' ni bod urngin ni ur ngongliyed ko fa ngiyal' ni ka yibe pi' e pan ni mlik ngorad. ¹⁴ Fapi cha' nu Egypt ni yad ma gelnag e thin ngak piyu Israel ngar maruwelgad nib gel e ra toyed e girdi' nu Israel ni yad ba ga' u taban e maruwel, miyad fith ngorad ni lungurad, "Mangfan romed e pi girdi' nir nda mu ngongliyed e rengnga e daba' nta'reb urngin ko rengnga ni um ngongliyed kafaram?"

¹⁵ Girdi' nu Israel nib ga' u taban e maruwel e ranod ngak Farao ngar nonod ngak ni lungurad, "Pilung, mangfan e biney ni kam rin' ngomad? ¹⁶ Dakunir pi' e pan ni mlik ngomad, ma yibe yog ngomad ni ngkug ngongliyed e rengnga! Yibe toymad ni kireb rok e tirom e girdi'." ¹⁷ Me ga'ar Farao, "Ri gimed mmalmal, ni dubmed e maruwel, aram fan ni gimed be yog ngog ni nggu pagmed ngam marod mu pi'ed e maligach ngak SOMOL. ¹⁸ Mu sulod e chiney ko maruwel romed. Ma dab ni pi' e pan nike mlik ngomed; machane thingar

mu ngongliyed urngin e rengnga ni bod oren ni um ngongliyed.”

¹⁹ Girdi' nu Israel ni yad ba ga' u taban e maruwel e ra nanged ni aram e kar gafgowgad ko ngiyal' ni ba'aram nnog ngorad ni thingar ngongliyed e rengnga u reb e rran ni bod urngin ni ur ngongliyed ko som'on. ²⁰ Nap'an nra paged Farao, miyad mada' Moses nge Aron ni yow be son nagrad, ²¹ me lungurad ngorow, “I SOMOL e be guy e tin kam rin'ew, ma bayi gechig nagmew ni bochan e gimew e kam k'arngew i Farao nge pi tolang ni bay u tan pa' kar fananikayed gamad. Gimew e ka mu k'arngew ni nge yib tapgin ni ngan thang e fan romad.”

Moses ni weliy ngak SOMOL e magfan' rok

²² Me cheal Moses ngak SOMOL bayay, me ga'ar, “SOMOL, mangfan ni kam gafgownag e pi girdi' ney? Mangfan ni mol'ogeg ngaray? ²³ Ya ka nap'an ni gub gu weliy e thin rom ngak Farao, ma ka aram e tabab i gafgownag e girdi' rom. Ma dariy ban'en ni kam rin' ni ngam ayuwegrad!”

6

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, “Chiney e bay mu guy e n'en ni bay gu rin' ngak Farao. Bay gu gel nigeg ngak nge pagrad ngranod. Ara' rogon, bay gu gel nigeg ngak nge mang ir e yog ngorad ni ngar chuwgad u daken e nam rok.”

Got ni pining Moses

² Me welthin Got ngak Moses ni ga'ar, “I gag SOMOL. ³ Gu m'ug ngak Abraham, nge Isak, nge Jakob ni gag Got ni Gubin ma Rayag Rog,

machen da gog fithingag ngorad nib thothup, ni Gag SOMOL. ⁴ Ku er rogon ni gu ngongliy e m'ag u thilmad, ni gu micheg ni nggu pi' fare nam nu Kanaan ngorad, nre nam ni ba'aram ni ur pired riy ni bogi milekag ngaram. ⁵ Chiney e kug rung'ag e gel'gel' ni be tay piyu Israel, ni piyu Egypt e kar ted yad ni sib, ma ku gu manang e m'ag ni kug ngongliy u thilmad. ⁶ Ere ngamog ngak piyu Israel ni gu be ga'ar ngorad, 'I gag SOMOL, e bay gu lagmed u tan gelngin e sib ni gimed be tay u Egypt. Bay gu pug pa'ag ngalang nib gel gelngin nggu pi' ba gechig nib gel nga dakenrad, ma aram mu gu aywegmed. ⁷ Bay gu taymed ni gimed girdi'eg, mu gu par ni kug mang Got romed. Ma bay mu nanged ni gag SOMOL ni Got romed ko ngiyal' ni bay gu lufmed ko sib ni um ted u lan yu Egypt. ⁸ Bay gu fekmed ko fare nam ni gu micheg ni gu ra pi' ngak Abraham, Isak, nge Jakob; bay gu pi' ngomed nge milfan ngomed. I gag SOMOL." ⁹ Me yan i weliy Moses e pi thin ney ngak piyu Israel, machane dar motoyilgad ngak, ya ke mulan'rad ko maruwel ni sib ni yad be tay.

¹⁰ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ¹¹ "Mman mog ngak Farao, ni ir e pilung nu Egypt, ni thangri pag piyu Israel ngar chuwgad ko nam rok."

¹² Machane me fulweg Moses ni ga'ar, "Fa'anra mus ngak piyu Israel ni darir motoyilgad ngog, ma mangfan e en pilung ni nge motoyil? Ya gag e gu ba kirkireb ko welthin." ¹³ Me yog SOMOL ngak Moses nge Aron ni ngranow ra weliyew ngak piyu Israel nge pilung nu Egypt, nike yog ngorow ni ngar gafaliyew yu Israel nga wuru' e nam nu Egypt.

Chon e Tabnaw rok Moses nge Aron

¹⁴ Bin nganni' u fak Jakob e Ruben ni aningeg e pagel ni fak ni aram Hanok, Pallu, Hezron, nge Karmi; yad e pi chitamngin e yuke girdi' nni tunguy fithingarad ngorad. ¹⁵ I Simeon e nel' e pagel ni fak ni aram e Jemuel, Jamin, Ohad, Jachin, Zohar, nge Shaul, nib pagel ni fak be' ni bpin nu Kanaan; yad e pi chitamngin e yuke girdi' nni tunguy fithingirad ngorad. ¹⁶ I Levi e dalip e pagel ni fak ni aram e Gershon, Kohath, nge Merari; yad e chitamngin e yuke girdi' nni tunguy fithingirad ngorad. Me Levi e par ni bfos nge gaman 137 e duw rok. ¹⁷ I Gershon e l'agruw e pagel ni fak ni aram e Libni nge Shimei, ma bo'or e pi'in owcherow. ¹⁸ Kohath e aningeg e pagel ni fak ni Amram, Izhar, Hebron, nge Uzziel. Me Kohath e par ni bfos nge gaman e 133 e duw rok. ¹⁹ Merari e l'agruw e pagel ni fak ni aram e Mahli nge Mushi. Ireray e yuke girdi' rok Levi nge pi'in ni owcherad.

²⁰ I Amram e le'engiy Jokebed ni be' ni bpin ni walagen e chitmaning, miyow diyennag Aron nge Moses. I Amram e par ni bfos nge yan i gaman 137 e duw rok. ²¹ I Izhar e dalip e pagel ni fak ni aram Korah, Nefeg, nge Zikri. ²² Me Uzziel e ku dalip e pagel ni fak ni aram e Mishael, Elzafan, nge Sithri.

²³ Me le'engiy Aron Elisheba ni be' ni bpin ni fak Amminadab ma walagen Nahshon; miyow diyennag Nadab, Abihu, Eleazar, nge Ithamar. ²⁴ I Korah e dalip e pagel ni fak ni aram Assir, Elkanah, nge Abiasaf; yad e pi chitamngin e pi tabnaw ko fare ke girdi' rok Korah. ²⁵ Me Eleazar ni fak Aron

e le'engiy reb e bpin ni fak Putiel ngar diyen nigew Finehas. Ireray e pi lolugen e tabnaw nge fa yuke girdi' ko fare ganong rok Levi.

²⁶ Aron nge Moses e ireram faglicha' ni ga'ar SOMOL ngorow, "Mu pow'iyew fapi ganong nu Israel nga wuru' yu Egypt." ²⁷ Yow fagali cha' nrogew ngak Faraoh ni pilung nu Egypt ni nge pag e girdi' nu Israel ngar chuwgad u Egypt.

Thin ni yog SOMOL ngak Moses nge Aron ni ngar rin'ew

²⁸ Ngiyal' ni ba'aram ni welthin SOMOL ngak Moses u lan e nam nu Egypt, ²⁹ e ga'ar ngak, "I gag SOMOL. Mu weliy ngak e pilung nu Egypt urngin e tin kug weliy ngom."

³⁰ Machane me ga'ar Moses, "Ga manang ni gag reb e girdi' nri da gu nang rogon e welthin; ere ra di'in me motoyil fare pilung?"

7

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Arme nggu gagiyeagnag ngam par ni kambod Got u puluwon Farao, ma walagem i Aron e bayi welthin ngak ni bod ba profet rom. ² Mog ngak Aron urngin e tin kugog ngom, me ir e bayi weliy ngak fare pilung ni nge pag piyu Israel ngar chuwgad ko nam rok. ³⁻⁴ Ma bay gu gelnag laniyan' fare pilung, ni dabi motoyil ngom, ni demturrug feni elmarin bogi ban'en ni gu be bucheg u lan yu Egypt. Ma aram e bay gu pi' e gechig nib gel nga daken yu Egypt mu gu gafaliy e pi ganong ko girdi' rog nga wuru' e re nam nem. ⁵ Ngiyal' i n'en ni gu ra

pug pa'ag ngalang ni nge togopluw ngorad mu gu fek piyu Israel nga wuru' fare nam, ma aram e bayi nang yu Egypt ni Gag fare SOMOL.” ⁶ Moses nge Aron e rrin'ew e n'en ke tay SOMOL chiylen ngorow. ⁷ Moses e 80 e duw yangren, mi Aron e 83 ko ngiyal' nra welthingow riy ngak Farao ni pilung.

Sog rok Aron

⁸ Me ga'ar SOMOL ngak Moses nge Aron, ⁹ “Fa'anra ga'ar fare pilung ngomew, ‘Mu ngongliyew ba maang'ang nge micheg nriyul' e thin ni gimew be yog,’ ma aram e ngamog ngak Aron, ni nge fek e sog rok nge yin' nga but' u p'eowchen fare pilung, nge ngal' ni ba porchoyog.” ¹⁰ Me yan Moses nge Aron ngak fare pilung miyow rin' ni bod nike weliy SOMOL ngorow. I yin' Aron e sog rok nga but' u p'eowchen fare pilung nge pi' tolang, me ngal' nib porchoyog. ¹¹ Ma aram e fare pilung e pining e pi gonop nge pi ta pig, miyad rin' ni ku aram rogon. ¹² Ron'ed e tirorad e sog nga but', nge ngal' ni bogi porchoyog. Machane fa ler rok Aron e sog e ful' e tirorad. ¹³ Me gelnag Farao ni pilung laniyan', nde fol ko thin ni ka rognaw, ni bod rogon ni fa'ani yog SOMOL.

Bogi Riya' ni aw nga Egypt Racha'

¹⁴ Ma aram me ga'ar SOMOL ngak Moses, “Farao ni pilung e kari gelnag laniyan’; ndabi pag piyu Israel ngranod. ¹⁵ Mman mu guy Farao ni pilung kakadbul, ko ngiyal' ni nge yan riy ko lul' ni Nile. Mman mu sonnag nga to'oben e lul'. Ma ga fek fare ley i sog ni fa'ani ngal' ni ba porchoyog. ¹⁶ Me

lungum ngak, 'I SOMOL, ni Got rok e Hebrew e ke l'ugeg ni nggub gog ngom, ni ngam pag e girdi' rok ngranod ngar meybilgad ngak u lan e ted ni *desert*. Machane ke mada' ko chiney ma dawor mu fol riy. ¹⁷ Are chiney e SOMOL, e be yog ni gur e bay mu nang ko ir mini' ko n'en ni bay i rin'. Mu sap, bay gu toy e re ley i sog ney nga daken e ran u lan e re lul' ney, me pig e ran riy nge ngal' ni racha'. ¹⁸ Bayi yim' e nig riy, me kireb bon e ran riy ni dabkiyag ni nge unum piyu Egypt e ran riy.'

¹⁹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mog ngak Aron nge fek fa ley i sog rok nge k'iyag nga daken urngin e yupa' i lul', nge wol' e ran ni ka ni ker, nge pi lupath u lan yu Egypt. Ya bayi ngal' e ran riy ni racha', ma gubin yang u daken e nam ni bayi par e racha' riy, ni mus nga fithik' e gek'iy nge pi alublub ni be yib e ran riy u fithik' e war ngalang."

²⁰ Me rin' Moses nge Aron ni bod rogon nike yog SOMOL ngorow. Me pug Aron e sog rok ngalang nge toy nga daken e ran u lan e lul' u p'eowchen fare pilung nge pi tolang ni bay u tan pa', ma urngin e ran ni bay u lan fare lul' e pig nge ngal' ni racha'. ²¹ Me yim' e nig ni bay u lan e lul', me kireb bon ndakiyag ni nge unum piyu Egypt e ran ni ba' riy. Me par ni gubin yang e ran nu Egypt nike ngal' ni racha'. ²² Ma pi tapig u Egypt e ra piggad miyad rin' ni aram rogon me yog rorad, fin aram e ri gelmag fare pilung laniyan'. Ma de fol ko thin rok Moses nge Aron, nri bod rogon ni fa'ani yog SOMOL. ²³ Me cheal Farao nge sul nga tafen, ndariy fan u wan' e n'en nike rin' e ran. ²⁴ Ma urngin piyu Egypt nra kired e low u to'oben e lul'

ni fan ko ran ni nga ni unum, ya dabkiyag ni ngar unumed e ran u lan e lul'.

²⁵ Me yan medlip e rran nga tomuren e ngiyal' ni ba'aram ni gad SOMOL pa' ko ran.

8

Pi kayru

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mman ngak Farao ni pilung ngamog ngak ni be ga'ar SOMOL, 'Mpag e girdi' rog ngranod nge yag nra meybilgad ngog. ² Machane fa'an ga ra siyeg ni ngam pagrad ngranod, ma bay gu gechnag e nam rom ni ga'ngin ko kayru. ³ Bayi sug e lul' ni Nile ko kayru; ma bay ra chuwgad u lan e lul' ngranod ngalan e tabinaw rom, miyad yan ngalan e singgil ni ga ma mol riy, nge nga daken e chob rom, nge ngalan e pi naun rok e pi tolang ni yad bay u tan pa'am nge girdi' rom, nge ngalan e nguchol rom e ngalan e th'ib rom ni th'ib ko flowa. ⁴ Ma bay ur oggad nga dakenam, nge girdi' rom, nge nga daken gubin e pi tolang ni yad bay u tan pa'am."

⁵ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mog ngak Aron ni nge k'iyag pa' nga daken e pi lul', nge pi wol' e ran, nge pi lupath, me yib e kayru ngalang nge garer u daken e nam nu Egypt." ⁶ Ma aram me k'iyag Aron pa' nga daken urngin yang e ran, me yib e kayru nge sugnag lan e binaw. ⁷ Miki rin' e pi tapig ni aram rogon me yib e kayru nga daken e binaw.

⁸ Me pining fare pilung Moses nge Aron, me ga'ar, "Mu meybilgow ngak SOMOL nge chuweg e pi kayru ney, ma aram mu gu pag e girdi' romew ngranod, nge yag nra pi'ed e maligach rorad ngak

SOMOL.” ⁹ Me ga’ar Moses ngak, “Ke felan’ug ngay ni nggu meybil ni fanam. Kemus ni gur e ngamog ngog e ngiyal’ ni nggu meybil riy ni fan ngom, nge fan ngak pi tolang ni yad bay u tan pa’am, nge girdi’ ko nam rom. Ma aram e bayi chuw e kayru romed, me chuw u gubin yang kemus nu lan e lul’ ni Nile e kabay riy.”

¹⁰ Me ga’ar Farao ni pilung, “Mu meybil nige gabul.”

Me ga’ar Moses, “Bay gu rin’ e n’en ni kamog, ma aram e bay mu nang ndakuriy reb e kan ni bod rogon SOMOL ni Got romad. ¹¹ Pi kayru e bay ra chuwigad rom, nge rok e pi tolang ni bay u tan pa’am, nge rok e girdi’ ko nam rom, ma kemus nu lan e lul’ ni Nile e bay ra pired riy.”

¹² Ma aram me pag Moses nge Aron fare pilung ngranow, me meybil Moses ngak SOMOL ni nge chuweg fapi kayru nike l’oeg ngak fare pilung.

¹³ Me rin’ SOMOL ni bod rogon nike wenignag Moses ngak, me yim’ e kayru ni bay u lan e pi naun, ngu wuru’ e naun, ngu daken e yungi flang. ¹⁴ Me ulunguy e girdi’ nu Egypt e kayru ni yu to’ulung ni gang’, me mel daken e binaw. ¹⁵ Fa’ani guy fare pilung nike manigil boch gubin ban’en, me gelng lanian’ bayay nge daki fol ko tin keyog Moses nge Aron, ni bod rogon ni yog SOMOL.

Yochi lal nma kad

¹⁶ Me ga’ar SOMOL ngak Moses, “Mog ngak Aron, ni nge toy e sog rom nga daken e but’, me pig e fiyath nge ngal’ ni yochi lal u daken e nam u Egypt ni ga’ngin.” ¹⁷ Ma aram me fek Aron e sog rok, me k’iyag pa’ ngalang me toy ko fiyath u but’.

Me ngal' e fiyath ni yochi lal nge yib ngak e girdi' nge gamanman; urngin e fiyath ni bay u Egypt ni ngal' ni yochi lal. ¹⁸ Ma pi tapig e ra guyed rogon ni ngar ngongliyed ni aram rogon nge yib e lal, ma de yog rorad. Me par ni be k'ad e lal e girdi' nge gamanman. ¹⁹ Me ga'ar fapi tapig ngak fare pilung, "Pi lal ney e ngongol rok Got." Machane me gelnag fare pilung laniyan', nde fol ko thin rok Moses nge Aron, ni bod rogon ni yog SOMOL.

Lal ni pire'

²⁰ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Nga mman nri kakadbul ngam mada'gow fare pilung ko ngiyal' nike yan riy ko lul', ngamog ngak ni be ga'ar SOMOL, 'Mpag e girdi' rog ngranod nge yag nra meybilgad ngog. ²¹ Fa'anra dab mu pag e girdi' rog ngranod, ma nggog ngom ni bay gu pi' e lal nge yib ngom, nge ngak e pi tolang ni yad bay u tan pa'am, nge ngak e girdi' ko nam rom, nge ngalan e pi naun rom, nge ngalan e'pi naun rok piyu Egypt, nge mus nga daken e gi but' ni yad ba sak'iy riy ni bayi sug ko lal. ²² Rofen nem e bay gu tay e nug nu Goshen, ni gin be par e girdi' rog riy, nge par ni dariy e lal riy, ni fan e ngam nang ni gag SOMOL e gu be maruwel u daken e re nam ney. ²³ Bay gu gagiynag e tirog e girdi' rok e tirom. Re maang'ang ney e bayi m'ug gabul.' "

²⁴ Me rin' SOMOL e ren'ey, me yib e lal ni pire' ni pire' ngalan e naun rok Farao, nge ngalan e naun rok e pi tolang ni yad bay u tan pa', nge nam nu Egypt ni ga'ngin. Me kirebnag e lal e nam.

²⁵ Me pi' Farao e thin nge yan ngak Moses nge Aron ni ngarbow ngak, me ga'ar ngorow,

“Mmarod, ngam pied e maligach ngak e Got romed u bang u lan e re nam ney.”

²⁶ Me ga’ar Moses, “De fel’ ni er rogon, ya gamanman ni gamad ra pi’ ni maligach ngak SOMOL ni Got romad e ra dabuy piyu Egypt. Fa’an gamad ra fek e gamanman ndabun piyu Egypt ni ngan pi’ ni maligach, ma gamad li’ e pi gamanman nem ko gin yad ra guy riy, ma yad ra malang nagmad nggu m’ad. ²⁷ Thingar gu milekaggad ni dalip e rran i yan ngalan e ted ni *desert* nggu pi’ed e maligach ngak SOMOL ni ir e Got romad, ni bod rogon nike yog ngomad ni nggu rin’ed.”

²⁸ Me ga’ar Farao, “Bay gu pagmed ngam marod mu pi’ed e maligach ngak SOMOL ni Got romed u lan e ted ni *desert*, ni fa’anra de palog e gin ngam marod ngay. Ere mpi’ e meybil rog.” ²⁹ Me ga’ar Moses, “Yug nap’an ni gu ra yan, mu gu meybil ngak SOMOL, mra gabul ma ke chuw e lal romed e pi’in yad ba migid ngom, nge girdi’ rom nu Egypt. Machane ri dab kum ban nagmad bayay ngam taleg e girdi’ nu Israel ndab ra pi’ed e maligach rorad ngak SOMOL.”

³⁰ Me chuw Moses rok Farao, nge yan i meybil ngak SOMOL, ³¹ me rin’ SOMOL ni bod rogon nike wenignag Moses ngak. Me chuw e lal rok Farao, nge rok fapi tolang, nge girdi’ ko nam rok; dariy ta’reb e lal ni par. ³² Machane miki gel nag Farao laniyan’, nde pag piyu Israel ngranod.

9

Yam’ ni tay e gamanman

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mman ngak Farao ngamog ngak ni SOMOL, ni ir e Got rok e Hebrew e be ga'ar, 'Mpag e girdi' rog ngranod, nge yag ni ngar meybilgad ngog. ² Fa'an ka ga ra siyeg ndab mpagrad ngranod, ³ ma bay gu gechig nigem nga ba liliy nib kireb ni bay gu pi' nge yib ngak e gamanman rom, ni os, nge dongki, nge kamel, nge garbaw, nge saf, nge kaming. ⁴ Bay gu gagiyelnag e gamanman rok piyu Israel ko gamanman rok piyu Egypt, ya dariy reb e gamanman ni fak piyu Israel nra yim'. ⁵ I Gag SOMOL e kug duwgiliy reb e tayim ni gabul e aram e rofen ni nggu rin' e ran'ey.' "

⁶ Ma reb e rran riy me rin' SOMOL ni bod rogon ni yog, me yim' urngin e gamanman rok piyu Egypt, machane dariy reb e gamanman ni fak piyu Israel ni yim'. ⁷ Me fith Farao murung'agen, me pir'eg ndariy ta'reb e gamanman ni fak piyu Israel ni yim'. Machane me gelnag Farao laniyan' nde pag piyu Israel ngranod.

Lot

⁸ Ma aram me ga'ar SOMOL ngak Moses nge Aron, "Mu gogoyew e awat u stof; mi Moses e nge yin' e awat ngalang u p'eowchen Farao. ⁹ Ya bayi wear ni bod e fiyath nga gubin yang u Egypt, ma gubin yang ni bayi sum e lot riy nga downgin e girdi' nge gamanman nge ngal' ni malad." ¹⁰ Ma aram miyow fek e awat u lan e stof ngranow ra sak'iygow nga p'eowchen Farao; me yin' Moses e awat ngalang, me sum e lot u downgin e girdi' nge gamanman nge ngal' ni malad. ¹¹ Ma fa pi tapig e de yag ni ngarbad nga p'eowchen Moses, ya ke sug e lot u dowrad ma ku arrogon gubin e girdi' nu

Egypt. ¹² Machane me gagiyeagnag SOMOL Farao nge gelnag laniyan' ma de motoyil ko n'en ni yow be yog, ni bod rogon ni yog SOMOL ngak Moses.

Ayis nike el

¹³ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Ri kakadbul e ngam man ngam mada'gow Farao, ma gog ngak ni SOMOL, ni ir e Got rok e Hebrew e be ga'ar, 'Mpag e girdi' rog ngranod, nge yag ni ngar meybilgad ngog. ¹⁴ Yaney e gathi go' tolang rom nge girdi' rom e gu ra gechignag, ya gab mu'un ngay, ma aram e bay mu nang ni dariy be' ni bod gag u lan e re fayleng ney ni ga'ngin. ¹⁵ Fa'an mang e gu pug pa'ag ngalang nggu pi' e liliy ngom nge girdi' ko nam rom, ma kam m'ad. ¹⁶ Ma bochan gelngig ni ngam guy aram fan ni kug pagem ndab mum', ya nge wear buguwag nga urngin yang u fayleng. ¹⁷ Machane ka ga be togopluw ngak e girdi' rog u fithik' e tolngan', ndamur pagrad ngranod. ¹⁸ Mu telim, re ngiyal' i n'ey gabul e nge mul e ayis nike el u lang nib cheag e nifeng ni yoko' ngay, ndawori guy yu Egypt ni ka nap'an ni mang reb e nam. ¹⁹ Ere mog nga ni fek e gamanman rom nge urngin ban'en rom ni bay u lan e tamilang ngan tay nga naun; ya bayi mul e ayis nike el nga daken urngin e girdi' nge gamanman ni bay u wean, ma yad gubin ni bay ra m'ad.' " ²⁰ Ma boch e pi tolang u tan pa' Farao e rrusgad ni bochan e tin keyog SOMOL, miyad fek e sib rorad nge gamanman rorad nga naun. ²¹ Machane boch e girdi' e dar motoyilgad ko tin keyog SOMOL, miyad pag e sib rorad nge gamanman rorad u wean.

²² Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mpug pa'am ngalang, me aw e ayis nike el u lang nga daken e girdi', nge gamanman nge urngin e woldug ni bay u milay' u daken e nam nu Egypt." ²³ Ma aram me pug Moses fare ley i sog rok ngalang, me pi' SOMOL e dirra' nge ayis nike el nge yib, me aw e dirra' nga but'. Me pag SOMOL e ayis nike el nge mul nga daken yu Egypt. ²⁴ Me yib e yoko' ni be mul e ayis nike el nga but', ma be matmat e uluch u fithik'; ireram e re yoko' ni th'abi ga' nike guy yu Egypt ni ka nap'an ni ngal' nreb e nam. ²⁵ Urngin e girdi' nge gamanman ni immoy u wean u urngin yang u Egypt e li'rad e ayis nike el ni aw nn'uw. Me li' urngin e woldug ni bay u milay', me t'ar urngin kan e gek'iy. ²⁶ Nug nu Goshen, ni aram e gin ma par piyu Israel riy, e kemus e gin'en nde mul e ayis riy nga but'.

²⁷ Me pi' Farao e thin nge yib ngak Moses nge Aron, ni be ga'ar, "Yaney e kug denen; i SOMOL e mmat'aw, ma girdi' ko nam rog nge gag e gamad ba kireb. ²⁸ Mmeybilgow ngak SOMOL, nge taleg e re yoko' ney ni ba' e dirra' u fithik' nge ayis nike el. Bay gu pagmed ngam marod; ndab kum pired." ²⁹ Me ga'ar Moses ngak, "Nap'an ni gu ra yan nga wuru' e binaw, mu gu pug pa'ag ngalang nggu meybil ngak SOMOL. Me tal e dirra', ma dabki mul e ayis nike el nga but', ma aram e bay mu nang ni re fayleng ney e mmil suwon ngak SOMOL. ³⁰ Ya gu manang ni gur nge pi tolang rom ni bay u tan pa'am e dawori yib madgun SOMOL ni Got u wun'med."

³¹ Woldug ni *flax* nge *barley* e ke kireb, ya ke el e *barley*, ma *flax* e ka fini tabab ko mak'uf.

³² Machane woldug ni *wheat* nge *spelt* e dawori kireb, ya bay fini k'uf.

³³ Me chuw Moses rok Farao nge yan nga wuru' fare binaw. Me pug pa' ngalang nge meybil ngak SOMOL, me tal e dirra' nge ayis ni be mul nga but', me tal e n'uwendaki aw. ³⁴ Ma fa'ani guy Farao nike tal e n'uw nge ayis ni be mul nga but', ma dakir chub e dirra', me denen bayay ni aram e ke gelnag laniyan', ni ir nge pi tolang u tan pa'. ³⁵ Me gelnag laniyan' nge par nde pag piyu Israel ngranod, nri bod rogon ni fa'ani yog SOMOL ngak Moses.

10

Asmen'ing

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mman ngak Farao. Ya kug gelnag laniyan' nge laniyan' e pi tolang rok, ni fan e nge yag ni gu ngongliy e pi maang'ang rogon ey u fithik'rad, ² ma fan e nge yag ni mu weliyed ngak pifakmed nge fak pifakmed nga rogon ni gu balyangnag piyu Egypt ko ngiyal' ni gu ngongliy fapi maang'ang u fithik'rad. Ma gimed gubin ni bay mu nanged ni gag SOMOL."

³ Ma aram me yan Moses nge Aron ngak Farao, me lungurow ngak, "Ba'aray e thin nike yog SOMOL, ni ir e Got ko Hebrew, 'Uw n'umngin nap'an ni ngu'um par ndab mu rin' e tin gu be yog? Mpag e girdi' rogon ngranod ngar meybilgad ngog. ⁴ Ya ra dab mu pag e girdi' rogon ngranod, ma gabul e bay gu l'oeg e asmen'ing nge yib nga daken e nam rom. ⁵ Bay ra suguyed daken e but' nge upong ndabkiyag ni ngan guy daken e but'. Bay ra longuyed urngin ban'en nde kirebnag e ayis ni

mul u lang; bay ra longuyed urngin kan e gek'iy rom. ⁶ Bay ra suguyed lan e pi naun rom nge lan e naun rok e pi tolang ni bay u tan paam nge naun rok e girdi' ko nam rom ni gubin. Ra yan i par ni ir e th'abi tagan u fithik' ban'en ni gomanga ka'a guy pi chitamam ara pi chitamngin pi chitamam nnap'an nrad ko re nam ney.' " Me cheal Moses nge chuw rok Farao.

⁷ Me ga'ar fapi tolang ni bay u tan pa' Farao ngak Farao, "Uw n'umngin nap'an ni nge par e re mo'on ney ngi i gafgow nagdad? Mu pagrad ngranod ngar meybilgad ngak SOMOL ni Got rorad. Damur guy nike kireb e nam nu Egypt?" ⁸ Mi ni yan ni fek Moses nge Aron ngarbow ngak Farao, me ga'ar ngorow, "Rayag ni ngam marod ngam meybilgad ngak SOMOL ni Got romed. Machane chon mini' e nge yan?" ⁹ Me fulweg Moses ni ga'ar, "Gamad gubin ni nggu warod, nra un pifakmad nge pilibthir romad; bayi un ngomad pifakmad ni pumo'on, nge ppin, nge pi saf, nge pi kaming, nge pi garbaw ni fakmad, ya thingar gu ngongliyed ba madnom ni fan ngak SOMOL." ¹⁰ Me ga'ar Farao ngorow, "I SOMOL e nge ayuwegmed! Ya dab gu pagmed ngam feked e ppin romed nge pifakmed ngam marod! Ya ke gagiyel ni gimed be makathnag ban'en ni nge togopluw ngomad. ¹¹ Danga! Kemus ni gimed e pumo'on e ngam marod ngam meybilgad ngak SOMOL, ni fa'anra ireyer e tin gimed ba'adag." Min chuwegrow u p'eowchen Farao.

¹² Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mpug pa'am nga daken e nam nu Egypt nge yib e asmen'ing. Ya

bay rabad ra longuyed urngin ban'en nma tugul, ni urngin ban'en nde kirebnag e ayis nike el ni mul u lang." ¹³ Ma aram me pug Moses e sog rok ngalang, me pug SOMOL nifngin e ngek nge yib nga daken fare nam ni polo' e rran nge nep'. Ma fa'ani kadbul ma ke fek fare nifeng e asmen'ing i yib. ¹⁴ Rabad nga daken e nam ni ga'ngin, miyad par riy. Aram e asmen'ing ni kan guy nth'abi yo'or, ma dakriy bayay ni ku yira guy ni aram feni yo'or. ¹⁵ Ra upunguyed daken e but' nge talumor ni bochrad; miyad longuy urngin e tin ni magay ni de kirebnag e ayis, ni mus nga urngin e wom'ngin ni bay u ran' e gek'iy. Dariy ban'en ni magay ni kab galunglung u ran' ba kan e gek'iy ara woldug u daken yu Egypt ni ga'ngin.

¹⁶ Me l'oeg Farao e thin nib gur nge yan ngak Moses nge Aron ni ngarbow, me ga'ar, "Kug denen nib togopluw ngak SOMOL ni Got romew nge ngomew. ¹⁷ Ere mu n'igew fan u wun'mew e denen rog e ta'yaney, mi gimew meybil ngak SOMOL ni Got romew nge chuweg e re gechig ni ubchiya' ney rog." ¹⁸ Me chuw Moses rok Farao, me meybil ngak SOMOL. ¹⁹ Me thilyeg SOMOL gil' e nifeng nge thow u lan e ngal nike gel, me kunuy e re nifeng nem fapi asmen'ing nge therebegrad ngalan fa gi day ni *Red Sea* fithingan. Dariy ta'reb e asmen'ing ni magey u lan yu Egypt. ²⁰ Me gelnag SOMOL lanian' Farao, ma aram e de pag piyu Israel ngranod.

Talumor

²¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mpug pa'am ngalang, ngari talumor daken yu Egypt nrayag ni

ngan thamiy.” ²² Me pug Moses pa’ ngalang, me ri talumor daken yu Egypt ni ga’ngin ni dalip e rran. ²³ Me par piyu Egypt ndakiyag ni nge guy bagayad bagayad, ma dariy be’ ni chuw u naun rok ni dalip e rran. Machane gin be par piyu Israel riy e par nib rran riy.

²⁴ Me l’oeg Farao e thin nge yan ngak Moses nge yib, me ga’ar, “Rayag ni ngam marod ngam meybilgad ngak SOMOL; mus ngak e ppin nge bitir romed nrayag ni ngar uned; kemus ni saf nge kaming nge garbaw e nge par u roy.” ²⁵ Me ga’ar Moses, “Fa’anra er rogon me gur e ngam pi’ e pi gamanman ni ngan pi’ ni maligach nge tin ngan urfiy ngan pi’ ni maligach ngak SOMOL ni Got romad. ²⁶ Gamanman romad e thingar ra uned ngomad; ndariy ta’reb ni ngan pag u roy. Gamad e nggu mel’eged e pi gamanman ni ir e nggu pi’ed ni maligach romad ngak SOMOL ni Got romad; ya gamad ra taw ngaram ma dab gu nanged e pi gamanman ni nggu maligach niked ngak.”

²⁷ Me gelnag SOMOL laniyan’ Farao, ma aram e de pagrad Farao ngranod. ²⁸ Me ga’ar ngak Moses, “Mu chuw u p’eowcheg! Ngam guy rogon ndabki sabol owchedow bayay, ya chirofen ni ga ra rin’ e ngan li’em ngamum’.”

²⁹ Me ga’ar Moses, “Ke par riy ni bod ni kamog! Dabki sabol owchedow bayay.”

11

Moses ni yog murung’agen e yam’ ni bay yib ngak e tin nganni’ i fakey

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Ri ka ta'reb e gechig ni nggu pag nga daken Farao nge piyu Egypt. Ma nap'an nra mu', ma aram e bayi pagmed ngam marod. Nap'an nra pagmed ngam marod, ma ri gimed gubin nra chuwegmed u roy. ² Ere ngamog ko girdi' nu Israel ni yad gubin ni ngar ninged e gol nge churwo' ni silber ngak e en ni yad bbuguliyoror." ³ Me gagiyeagnag SOMOL piyu Egypt ngar m'inggad nga tan yu Israel. Ya pi tolang nge girdi' nu Egypt e ra ted Moses ni ir be' nrib sorok.

⁴ Me ga'ar Moses ngak Farao, "Be ga'ar SOMOL, 'Bang ko lukngun e nep' e bay gu wan nga fithik' piyu Egypt, ⁵ ma urngin e bitir ni pumo'on ni nganni' nni gargelegrad u Egypt e bay ra m'ad, ni bin nganni' i fak Farao nib pagel ni ir e ra yan nga luwan Farao nge mada' ko bin nganni' e pagel ni fak be' ni bpin nib sib nma bilig e *grain* nge ngal' ni flowa u fen e bil flowa. Ma ku er rogon e bin som'on u fak urngin e garbaw ni bay yim'. ⁶ Ma bay ndolo'loy u daken e nam nu Egypt ni ga'ngin ni ba ga' lamey, ndawori yodorom bi'id, ara bay ki yodorom bayay. ⁷ Machane mus nga ba pilis ma dabi tolul ngak be' nu Israel fa gamanman rorad. Ma aram e bay mu nang ni Gag SOMOL, e kug gagyelnag piyu Israel rok piyu Egypt." ⁸ Me ul'ul Moses ngay nge ga'ar, "Ma urngin e pi tolang rom e bay rabad ra siro'gad ngog, miyad wenig ngog ni nggu fek gubin e girdi' rog ngu wan. Ma aram e bay gu wan." Me chuw Moses rok Farao nge yan ni kari damumuw.

⁹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Farao e dabi motoyil ngom, ni fan e nge yag ni gu ngongliy

bo'or e maang'ang u daken e nam nu Egypt.”
 10 I Moses nge Aron e ra ngongliyew urngin e pi maang'ang nem u p'eowchen Farao, machane me gelnag SOMOL laniyan' Farao, ma aram e de pag piyu Israel ngar chuwgad ko nam rok.

12

Paluk'af

1 Me non SOMOL ngak Moses nge Aron u lan yu Egypt ni ga'ar, 2 “Re pul ney e nge par ni bin m'on e pul romed ko duw. 3 Mognew ngak urngin e girdi' nu Israel ni rofen ni ragag ko re pul ney e ra reb e pumo'on ma thangri mel'eg ba pifak e saf ara ba pifak e kaming ni fan ko birokok e tabinaw. 4 Ma fa'anra ba' reb e tabinaw nib lich e girdi' riy ndabiyag ni ngar longuyed reb e gamanman ni go' yad, ma ngar cheaggad ko re tabinaw ni yad bbuguliyoror, ngar paged e f'oth ko fare gamanman ni oren e tin nrayag ni kay be' ni be yan u rogon urngin e girdi' ko fa gal tabnaw. 5 Ngam mel'egged ba saf ara ba kaming ni pumo'on, ni ta'reb e duw rok ma dariy bang u downgin nib kireb. 6 Mi gimed tay nge mada' ko rofen ni ragag nge aningeg ko re pul ney, aram e rofen ni urngin piyu Israel ni ngar li'ed e gamanman rorad nike aw e lumor. 7 Ma aram e ngar feked boch e racha' riy ngar thiyed nga daken e gal raba' i langan e mab nge nga daken langan e mab ko pi naun ni ir e ngan longuy e pi gamanman nem riy. 8 Re nep' i n'em e ngan urfiy ufin e pi gamanman nem min th'ag ko flowa ni dariy e is riy nge woldug nib mo'oy. 9 Dab ni longuy ni k'akling fa nlith ko

ran, machane yira longuy ni kan urfiy ni polo', nib mu'un lolugen nge ay nge urngin ban'en ni bay u fithik' i downgin ngay. ¹⁰ Thingar dab mu ted boch riy nge af ko kadbul; ya fa'anra magey boch riy, ma thingar ni urfiy. ¹¹ Ba'aray rogon ni ngam longuyed: ngam longuyed ni kam m'aged e leed romed nga lukngumed, ma kam chuwgad nga sus romed, ma bay e sog romed u pa'med; thingar mu longuyed ni gimed ba gur. Ya mur ko madnom ni Paluk'af ni fan ngak SOMOL.

¹² "Ra taw ko re nep' nem ma bay gu wan u lan e nam nu Egypt nggu thang e pogofan rok urngin e tin nganni' i fakey ni pumo'on, ni girdi' nge gamanman. Bay gu gechnag urngin e pi got rok yu Egypt. I Gag SOMOL. ¹³ Rracha' ko pi mab e bayi mang pow ko pi naun ni gimed be par riy. Nap'an ni gu ra guy e racha', mu gu luk'afmed ni dab gu bucheg ban'en romed, u nap'an ni gu be gechnag yu Egypt. ¹⁴ Re rran nem e nge par ni puguran ngomed; thingar um madnom niked ni gimed be tayfan SOMOL. Thingar mu madnom niked ni gubin e mfen ni nge par nib madnom ndab ni pag."

Dnom ko flowa ni dariy e is riy

¹⁵ "Medlip e rran nthingar mu koyed e flowa ni dariy e is riy. Chirofen ni som'on e ngam chuweged u naun romed urngin e is, ya fa'anra kay be' e flowa ni kan tay e is ngay ko bin som'on e rran nge mada' ko bin medlip, ma ngan chuweg u fithik' e tirog e girdi'. ¹⁶ Bin m'on e rran, nge ku bayay ko chirofen ni gaman e medlip e ngam mu'ulunggad ngam liyogad ngak SOMOL.

Dariy e maruwel ni ngan ngongliy ko pi rran nem, machane ngam ngongliyed e ggan ni nge kay urngin e girdi'. ¹⁷ Ngu'um madnom niked e re madnom ney ni yibe kay e flowa ni dariy e is riy, ya irera' e rofen ni gu fekmed nga wuru' yu Egypt ni aram fenmed pire'. Um madnom niked e re rran ney ni urngin e mfen ndab mu paged. ¹⁸ Thingar mu koyed e flowa ni dariy e is riy ko nep' ko chirofen ni ragag nge aningeg fen e pul ko bin m'on e pul nge yan i mada' ko nep' ko chirofen ni reliw' nge ta'reb fen e pul. ¹⁹ Medlip e rran nthingari dab ni pir'eg u naun romed e is, ya fa'anra kay be' e flowa ni ka nin' e is ngay, ma ngan chuweg u fithik' piyu Israel, ndemturug ko be' u bang ara be' nu Israel. ²⁰ Thingar dab mu koyed e flowa ni bay e is riy; gimed gubin nthingar mu koyed e flowa ndariy e is riy."

Bin som'on e Paluk'af

²¹ Me ulunguy Moses urngin e girdi' nu Israel ni yad ma yog e thin rorad, me ga'ar ngorad, "Ngam marod nge bigimed me mel'eg ba fak e saf ara ba fak e kaming nge li', ya nge madnomnag girdi'en e tabnaw rom e Paluk'af. ²² Me bigimed me fek ba pa'ngin e *hyssop* nge lthag nga fithik' e racha' nike tay nga baraba' i ban'en nge achey nga ruw raba' i langan e mab nge nga daken langan e mab. Dariy bigimed ni nge yan nga wuru' e naun rok nge mada' ko kadbul. ²³ Ya ngiyal' ni bay yan SOMOL u lan yu Egypt ni nge thang e fan rok piyu Egypt, e bayi guy e racha' u daken langan e mab ngu daken ruw raba' i langan e mab, ma dabi pag e Engel ko Yam' nge yib ngalan e naun romed nge thang e

pogofan. ²⁴ Thingar mu folgad ko pi motochiyel ney, ni gimed nge pifakmed ma nge par riy ni aray rogon i yan ni dariy n'umngin nap'an. ²⁵ Ma nap'an ni gimed ra yan ngalan e re nam ni bayi pi' SOMOL ngomed, ni bod rogon nike yog ni bay rin', ma thingar um rin'ed e pin'ey. ²⁶ Mra fithmed pifakmed ko mangfan e pin'ey, ²⁷ ma nge lungumed, 'Irrera' e maligach ko Paluk'af ni yibe liyor ngak SOMOL, ni bochan e luk'af e pi naun rok piyu Israel u lan yu Egypt ko fa ngiyal'nem ni thang e fan rok piyu Egypt me pag e pi tabinaw rodad nde bit' ko girdi' riy.' ”

Me ragbug fapi girdi' nga but' ngar liyorgad ngak SOMOL. ²⁸ Me yan piyu Israel miyad fol riy; ya ra ngongliyed e tin nike yog SOMOL ngak Moses nge Aron.

Yam' ni tay e tin nganni' e pagel ni fakey

²⁹ Me lukngun e nep' me thang SOMOL e pogofan rok urngin e tin nganni' i fakey ni pumo'on u Egypt, ni mus rok e bin nganni' e pagel ni fak Farao ni ir e ra yan nga luwan Farao nge mada' ko bin nganni' e pagel ni fak ba kalbus ni bay u kalbus; ma ku er rogon ni urngin e tin som'on u pifak e gamanman nli'rad. ³⁰ Farao nge pi tolang ni bay u tan pa' nge urngin piyu Egypt nra odgad e re nep' i n'em, ma yibe yor ni ba ga' lamey u Egypt, ya dariy reb e tabinaw ndawori yim' reb e pagel riy. ³¹ Ka re nep' i n'em me l'oeg Farao e thin nge yan ngak Moses nge Aron ni ngarbow ngak, me ga'ar ngorow, “Gimew nge piyu Israel e ngam gurgad ngam chuwigad u Egypt; mu chuwigad u fithik' e girdi' rog ngam marod ngam meybilgad

ngak SOMOL, ni bod rogon ni kam wenig nigew ngog. ³² Mfeked e saf nge kaming nge garbaw romed ngam marod, ni bod rogon ni kam wenig nigew ngog. Miki gimew meybil ngak SOMOL nge ayuwegneg.” ³³ Me tay piyu Egypt e gur ngak piyu Israel ni ngar gurgad ngar chuwgad u Egypt; ya lungurad, “Fa’anra dab mu chuwgad ma gamad gubin ni bay gu m’ad.” ³⁴ Ma aram me fek piyu Israel e flowa rorad ni kan gelgiy nda nin’ e is ngay ngar ted nga daken porad ni kar ted ngalan yu raba’ i ban’en ni tafen e flowa ma kar inged e mad rorad u wuru’. ³⁵ I rin’ piyu Israel ni bod rogon nike yog Moses ngorad, miyad ning ngak piyu Egypt e gol nge nunuw nni ngongliy ko silber, nge mad. ³⁶ Ma ke gagiyegnag SOMOL piyu Egypt ke yib fan piyu Israel u wun’rad, ma aram me pi’ piyu Egypt ngorad e tin kar ninged ngorad. I fek piyu Israel e machaf rok piyu Egypt.

Piyu Israel nra chuwgad u Egypt

³⁷ Piyu Israel e ra chuwgad u Rameses ngranod ni yad be nameg yu Sukkoth. Urngin e pumo’on e gonapan 600,000 nranod u but’, nda nthé’eg e ppin nge bitir. ³⁸ Bo’or yugu boch e girdi’, ma bo’or e saf nge kaming nge garbaw niki un ngorad ngranod. ³⁹ Ra lithed e flowa nda nin’ e is ngay nra feked ko fapi flowa ni kan gelgiy u Egypt, ni bochan e nog ngorad nib tomgin ni ngar chuwgad u Egypt. Ere dakiyag nra ngongliyed e ggan ara ra ngongliyed ni bay e is riy.

⁴⁰ Piyu Israel e ra pired u Egypt ni 430 e duw.

⁴¹ Rofen ni gaman e 430 e duw ngay e gubin e

ganong rok SOMOL nra chuwigad u Egypt. ⁴² Reb e nep' ni matanagiyrad SOMOL nge fekrad nga wuru' yu Egypt; re nep' nem e ntay ni birook SOMOL e nep', ni ba nep' ni gubin e mfen rok piyu Israel ma thingar ur odgad riy.

Motochiyel ko Paluk'af

⁴³ Me ga'ar SOMOL ngak Moses nge Aron, "Iray e pi gafal ko Paluk'af: Pi'in gathiyad piyu Israel e dab ra uned i kay boch e ggan ko Paluk'af, ⁴⁴ machane ra reb e sib ni kam chuwi'yed mrayag ni nge un i kay e re ggan ney ni fa'an gimed ra maad'adnag nsom'on. ⁴⁵ Dabiyag ni nge kay be' nib milekag ara be' ni yibe pi' puluwon ko pigpig ni be tay. ⁴⁶ Ma thingar ni kay u lan e re naun ni ir e ni fal'eg rogon riy; thingar dab ni fek boch e ufin riy nga wean. Ma dab ni t'ar reb i yil'an fare gamanman. ⁴⁷ Ri ga'ngin yu Israel nthingar ra aywegned e re madnom ney, ⁴⁸ machane dariy reb e pumo'on ndawor ni maad'adnag nrayag ni nge kay boch fapi ggan. Fa'anra mang e bay be' u reb e nam ni yad ma par chon e tabnaw rok u fithik'med, ni ba'adag ni nge un i madnomnag e Paluk'af nge liyor ngak SOMOL, ma th'abi som'on e ngam maad'ad niged urngin e pumo'on ni yad bay u lan e tabnaw rok. Ma aram e fin rayag ni nge un ko fare madnom ni bod be' nni gargeleg u Israel. ⁴⁹ Re motochiyel ney e ta'reb rogon ngak e pi'in ni gargelegrad u Israel nge pi'in nu bang ni yad be par u fithik'med." ⁵⁰ Gubin piyu Israel nra folgad riy ngar rin'ed e tin keyog SOMOL

ngak Moses nge Aron. ⁵¹ Ma karofen nem me fek SOMOL fapi ganong nu Israel nga wuru' yu Egypt.

13

Bin nganni' e pumo'on u fakay e ngan pi' ngak SOMOL

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ² “Ngan pi' ngog urngin e tin ba nganni' u fakay ni pumo'on, gubin e pagel ni nganni' u fak yu Israel, nge gubin e tin pumo'on nib nganni' u pifak e gamanman e go' bmil suwrad ngog.”

Madnom ko flowa ni kan lith ndariy e is riy

³ Me ga'ar Moses ngak fapi girdi', “Ngam ted u wun'med e rofen ney — irera' e rofen nim chuwigad u lan yu Egypt ko gin um sibgad riy. Ya re rran ney e maruwel SOMOL nga gelngin nib gel nge fekmed nga wuru' fare binaw. Dab mu koyed e flowa ni bay e is riy. ⁴ Ngam chuwigad u Egypt e daba' u lan e bin m'on e pul, ko pul ni Abib.*

⁵ Kri micheg SOMOL ngak e pi chitamangimed ni kakrom nra pi' ngomed e binaw rok piyu Kanaan, Hitt, Amor, Hiv nge piyu Jebus. Nap'an e ra fekmed SOMOL i yan ngalan fare binaw nib madnom mab yung'ol but'an, ma thingar um madnom nged e re rran ney u lan e bin som'on e pul ko yu duw. ⁶ Medlip e rran ni thingar mu koyed e flowa ni ndariy e is riy, ma rofen ni gaman e medlip fen ngay migmed tay ba madnom ni fan e ngam liyorgad ngak SOMOL. ⁷ Thingar dab mu

13:2 Num 3:13; Luk 2:23

* **13:4** Abib: ara Nisan, bin m'on e pul ko kalendar rok yu Hebrew, ni tabab u lukngun e March nge mada' nga lukngun e April.

koyed e flowa ni kan ngongliy ni bay e is riy u lan e medlip i rran nem; ma thangri dabi par u lan e binaw romed e is ara flowa ni bay e is riy. ⁸ Nap'an nra tabab e re madnom ney mi gimed weliy ngak pifakmed ni pumo'on fan ni gimed be rin' e pin'ey ni bochan e tin i rin' SOMOL ni fan ngomed nnap'an nim chuwgad u Egypt. ⁹ Ran'ey nru'um rin'ed e bod ban'en ni kam m'agged nga pa'med fa nga peri'med ni ngi i puguran ngomed ndab mtalgad i weliy murung'agen ngak boch e girdi', ma gimed be fil e Motochiyal rok SOMOL, ni bochan gelngin SOMOL nib gel e fekmad riy nga wuru' yu Egypt. ¹⁰ Ngu'um madnom niked e re madnom ney u ta'ab ngiyal' u gubin e duw.

Bin nganni' u fakay

¹¹ “Bayi fekmad SOMOL ngalan fare binaw rok piyu Kanaan ni bod nike micheg ngomed nge pi chitamangimed ni kakrom. Nap'an nra pi' ngomed, ¹² ma thingar mu pi'ed ngak SOMOL e bin nganni' u fakmed ni pumo'on. Gubin e tin ba nganni' u fak e gamanman romed ni pumo'on e bmil suwon ngak SOMOL, ¹³ machane thingar mu chuw'iyed rok bayay gubin e tin ba nganni' u pifak e dongki ni pumo'on ni aram e fak e saf e ngan pi' nge yan nga luwan. Ma fa'anra dabumed ni ngam chuw'iy bayay fare dongki, mi gimed t'ar k'angan. Ma thingar mu chuw'iyed rok bayay gubin e tin ba nganni' u fakmed ni pumo'on. ¹⁴ Mra yani daken bi'id ni fith pifakmed ni pumo'on ko mangfan ni gimed be tayfan e rofen ney, mi gimed fulweg ni nge lungmed, 'Bochan gelngin SOMOL nrrib gel e fekmad riy nga wuru' yu Egypt ni fare nam ni ug

sibgad riy. ¹⁵ Ya nap'an ni gelnag e pilung nu Egypt laniyan' me yog ndabi pagmad nggu warod, me thang SOMOL e pogofan rok e tin ba nganni' e bitir ni pumo'on u lan fare nam nu Egypt, ni ta'reb rogon e girdi' nge gamanman. Aram fan ni gadad ma pi' ni maligach ngak SOMOL urngin e tin ba nganni' e pumo'on u fak e gamanman rodad, ma gadad ma chuw'iy bayay rok e tin ba nganni' e pumo'on u pifakdad. ¹⁶ Ran'ey ni gadad ma rin' e ra puguran ngodad, ni bod ban'en ni kan m'ag nga pa'dad ara nga peri'dad ni ngi i puguran ngodad ni SOMOL e ke fekdad nga wuru' yu Egypt u gelngin nib gel.' ”

Bangi manileng nge ba nify nib k'iy ngalang

¹⁷ Fa'ani pag Farao e girdi' ngranod, ma de fekrad Got ngranod ko fare pa' i kanawo' ni yan u dap'el'ay nga talang nga Filistia, ni yugu aram rogon ni aram e gin nth'abi chugur. I leamnag Got ni ga'ar, “Dabug e pi girdi' ney ni nge pig lanin'rad ngar sulod nga Egypt u nap'an ni yad ra guy ni dabisiy ni ngar uned ko mael.” ¹⁸ Ma aram me fekrad ngar liyeggad u daken e ted ni *desert* i yan ko fa gi day ni *Red Sea* fithingan. Yu Israel e bay talin e cham rorad ni fan ko mael. ¹⁹ Me fek Moses e yil rok Josef nge un ngak, ni bod ni micheg Josef ngak e girdi' nu Israel ni ga'ar, “Nap'an nra yib Got ni nge chuwegmed u roy, ma rigmed ra fek yileg nge un ngomed me chuw u roy.”

²⁰ Miyad chuw u Sukkoth ngranod ra pired nga Etham, ni bay u marichlen e ted ni *desert*. ²¹ Ra rran me yan SOMOL ni be m'on rorad ni bangi

manileng nib k'iy ngalang ni aram e be pow'iyrad ko gin ngranod ngay, me nep' ma be m'on rorad nib nifiy nib k'iy ngalang ni fan e nge tamilang owcherad, nge yag ni ur milekaggad ni rran nge nep'. ²² Re gi manileng nem nib k'iy ngalang e gubin ngiyal' ni bay nga m'on rok piyu Israel ni rran, me nep' ma fare nifiy nib k'iy ngalang e bay nga m'on rorad.

14

Red Sea nth'ab nga baraba'

¹ I ga'ar SOMOL ngak Moses, ² “Mog ngak piyu Israel ngar sulod nga tomur ngranod ra n'ufed e *tent* rorad nga puluwon yu Pi Hahiroth, ni bay u thilin yu Migdol nge *Red Sea*, ni ba chugur nga Baal Zefon. ³ Ya nge leamnag Farao ni fapi girdi' nu Israel e yugu yad be yanyan u daken e ted ni *desert* ni kar olobochgad. ⁴ Bay gu gagiyegnag Farao nge gel laniyan' me lol'ogmed, ma bay gu gel ngak Farao nge urngin e salthaw rok min ta'fag ni bochan. Piyu Egypt e bay ra nanged ni gag SOMOL.” Me rin' piyu Israel ni bod rogon ni kanog ngorad.

⁵ Fa'an nnog ngak Farao ni pilung nu Egypt nike mil piyu Israel, ma aram me thiliyeg Farao nge pi tolang rok lanin'rad u murung'agen piyu Israel, me lungurad, “Be mang e kad rin'ed? Kad paged piyu Israel kar milgad ndab kur manged sib rodad!” ⁶ Me yog Farao ni ngan ngongliy rogon e *chariot* rok ko mael me fek e salthaw rok ngranod. ⁷ I yan nike un gubin e *chariot* ngak, ma kub mu'un 600 e *chariot* ni tin th'abi fel', nib sug e pi tolang ko

salthaw u lan ni gubin. ⁸ Me gagiyeagnag SOMOL Farao nge gel laniyan', me lol'oeg piyu Israel, ni aram e yad be yan ni SOMOL e be yoror rorad. ⁹ Me yan piyu Egypt nike un e os rorad nge pi *chariot* rok Farao nge pi'in yad be yannag, nge salthaw rok ngar lol'oged piyu Israel miyad kolrad ko gin ni ba'aram ni karanod ra n'ufed e *tent* rorad ngay u to'oben e day nib chugur nga Pi Hahiroth ni bay nga puluwon yu Baal-zefon.

¹⁰ Nap'an ni chugur Farao, me guy yu Israel piyu Egypt ni karbad i yib ngorad; me rus piyu Israel, miyad wenignag e ayuw ngak SOMOL ni ba ga' lamrad. ¹¹ Me lungurad ngak Moses, "Bochan e dariy e taliw ko yam' u Egypt ma aram fan ni kam fekmad i yib ngaray nga daken e ted ni *desert* ni nggu m'ad? A mu guy e n'en ni kam rin' ngomad ni bochan e kam fekmad nga wuru' yu Egypt! ¹² Da gogned faram ngom u m'on ndawor da chuwgad nra yan i yodoroy? Gogned ngom ni ngam pagmad nggu pired ni gamad e sib rok piyu Egypt. Ya kabfel' ni nggu pired ni gamad e sib ko bin nggu m'ad u roy u lan e ted ni *desert*." ¹³ Me ga'ar Moses ngak e girdi', "Dab mu rusgad! Mu pired ni gimed ba muduwgil, mi gimed guy e n'en ni bayi rin' SOMOL ni nge yoror romed e daba' ni dabi buch ban'en romed. Pi girdi' nem nu Egypt ni gimed be guy e daba' e gathi bay kum guyed yad bayay."

¹⁴ I SOMOL e bayi cham ni pa'med; dariy bochi ban'en ni ngam rin'ed."

¹⁵ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mang ni ga be wenig ngog ni ba ga' lamam? Mog ngak piyu Israel

ngranod nga m'on. ¹⁶ Mfael e sog rom nga daken e day ngam ruw raba' nag, nge yag ni yan piyu Israel u lan e gi day nem ni yad be yan u daken e but' nike mlik'. ¹⁷ Bay gu tay piyu Egypt ngari gel lanin'rad ngar leked piyu Israel nga maday; ma bay gu gel ngak Farao, nge fa rab' i salthaw rok, nge pi *chariot* rok, nge pi'in yad ma yannag e pi *chariot* rok nem, min ta'fag ni bochan. ¹⁸ Nap'an ni gu ra gel ngorad, ma bayi nang piyu Egypt ni gag e SOMOL."

¹⁹ Fare engel rok Got, ni ir e i yan ni be m'on rok piyu Israel e thiliyeg gil' nge yan nga tomur rorad. Fare gi manileng nib k'iy ngalang ni bay u m'on rorad e n'ag gil' nge yan i par nga wuryel rorad. ²⁰ I yib i par nga thilin e salthaw nu Egypt nge piyu Israel, me pi' e lumor ngak yu Egypt, me pi' e tamilang ngak yu Israel. Ma de yag ni nge chugur fa gal raba' i girdi' nga ta'bang e re nep' i n'em.

²¹ Me fael Moses pa' nga daken e day me pi' SOMOL e nifeng nib gel u lan e ngek nge thow ni reb e nep' nge chuweg e day me m'ug e but' nike mlik'. Me yib e mathil u lan fa gi day nge par nike ruw raba', ²² me yan piyu Israel u lan fa gi day ni yad be yan u daken e but' nike mlik', ni bay e day u baraba' ngu baraba' e re kanawo' nem. ²³ Me lol'oegrad piyu Egypt nga maday, nib mu'un urngin e os rok Farao ngay, nge pi *chariot* rok, nge pi'in yad be yannag e pi *chariot* nem. ²⁴ Be puf e woch me par SOMOL ko fare nifiy nib k'iy ngalang ni aram fa gi manileng nge changar nga but' nga daken e salthaw nu Egypt, me gagiyege nagrad ngar rusgad ndaki ta'reb lungurad. ²⁵ I

taleg e tayapyap ko *chariot* rorad ngi i mo'maw rogon e yan rorad, me ga'ar piyu Egypt, "Ngad milgad rok piyu Israel, ya be cham SOMOL ngodad ni pa'rad."

²⁶ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mk'iyag pa'am nga daken e day, me sul e day nga ta'bang nge tharey e girdi' nu Egypt nge pi *chariot* nge pi'in yad be yannag." ²⁷ Ma aram me k'iyag Moses pa' nga daken e day, ma nap'an ni rran ma be sul e day nga toln gin. Me guy piyu Egypt rogon ni ngar milgad, miyad chuw nga fithik', ya pag SOMOL e day nge thareyrad. ²⁸ Me sul e day nge tharey fapi *chariot*, nge pi'in yad be yannag, nge urngin e salthaw rok Farao ni lek piyu Israel nga maday; ndariy ta'bagayad ni magey. ²⁹ Machane piyu Israel e ranod u daken e but' nib mlik' u maday, ni bay e day u baraba' ngu baraba' e kanawo' rorad.

³⁰ Rofen nem e ayuweg SOMOL piyu Israel u pa' piyu Egypt, me guy piyu Israel piyu Egypt ni yad bay u dap'eday ni karm'ad. ³¹ Ra guyed gelngin SOMOL nib gel ni ir e maruwel ngay nib togopluw ngak piyu Egypt, me yib madgun SOMOL u wan' piyu Israel; mu ur pired nike pagan'rad ngak SOMOL nge tapigpig rok ni aram Moses.

15

Tang rok Moses

¹ Me yin' Moses nge piyu Israel e re tang ni ba'aray ngak SOMOL:

"Ngg u tangnag SOMOL, ya gel nike tay e rib sorok riy;

ke yin' fapi os nge pi'in ni kar afgad nga daken
nga maday.

² I SOMOL e ir e yoror rog nib gel;
Ir fa'anem nike ayuwegneg ni de buch ban'en
rog.

Ir e Got rog, ma bay u gog e sorok ngak,
ma ir e Got rok e chitamag, bay gu tangnag
feni gel gelngin.

³ I SOMOL e be' ni girdi'en e mael;
I SOMOL fithingan.

⁴ "Ke yin' e pi *chariot* nge salthaw rok Farao nga
maday;
pi tolang ko salthaw rok ni yad ba falu' e
kar limochgad u lan fa gi day ni *Red Sea*
fithingan.

⁵ Ke thareyrad e day nib dib'ag;
ra liglgad nga'ar ni bod ba malang.

⁶ "SOMOL, ba' ni mat'aw i pa'am e rib th'ab feni
gel;
ke tet'ar e pi to'ogor kar yochyanggad.

⁷ Gelngim nib th'abi gel e ir e mu kirebnag ngay e
pi'in yad be togopluw ngom;
damumuw rom e gabulbul ngalang, me ur-
fiyrad ni bod e ul.

⁸ Mu thoy daken e day me mu'ulung nga ta'bang
nib tolang ngalang;
nge par nib k'iy ngalang ni bod bangi run-
grung;
gin th'abi to'ar ko fa gi day e el nge par.

⁹ Me ga'ar e to'ogor, 'Nggulol'ograd nggulolrad;

mu gu tay e f'oth ko machaf rorad nggu fek
gubin e tin gu ba'adag;
bay gu girengiy e saydon rog nggu fek urngin
e tin ni bay rorad.'

10 SOMOL, ri ta'abyay ni mu pag athon l'ugunam
me thareyrad e day;
miyad ligil nga'ar ni bod e plomow.

11 "SOMOL, i mini' u fithik' e pi got e bod gur?
I mini' e bod gur nri gab thothup?
I mini' e rayag ni ngongliy e pi maang'ang me
maruwel ni bod gur?

12 Mu k'iyag e ba' ni mat'aw i pa'am,
me ful' e but' e to'ogor romad.

13 Mu par ni gab yul'yul' ko tin ni mmicheg, ya mu
gafaliy e pi girdi' ni mu lagrad ko gafgow;
gelngim e mu pow'iyrad ngay nga tafnam nib
thothup.

14 Pi nam e rrunng'aged murung'agen, miyad t'on
ko marus;
me m'ag e marus piyu Filistine.

15 Pi'in yad ma yog e thin u Edom e rrusgad;
ma pi pumo'on ni falu' u Moab e ra t'on gad ko
marus;
ma fapi girdi' nu Kanaan e mulan'rad.

16 Marus nge magari e mul nga dakenrad;
bochan feni gel gelngin pa'am
miyad duwgil u luwrad ni gowa ba malang,
nge mada' ko ngiyal' nike yib e girdi' rom kar
thumurgad a SOMOL,
ni fapi girdi' ni kam pithigrad ko sib ni ur ted.

17 Bay mu fekrad i yan ngam man mu tayrad ko
burey rom,

ni fa gin'em ni gur, SOMOL, e mu mel'eg ni tabnaw rom,
ni fare Tempel ni ri gur e mu toy.

18 I gur, SOMOL, e pilung ndariy n'umngin nap'an."

Tang rok Miriam

19 Yu Israel e ranod ngar th'abed e day nga barba' u daken e but' nib mlik. Machane nap'an ni yib e pi *chariot* rok yu Egypt nge pi os rorad nge pi'in yad be yannag nga maday, me fulweg SOMOL e day nge thareyrad.

20 Mi Miriam, ni be' ni bpin ni ba profet ni walagen Aron e fek e *tambourine*, ma urngin e ppin nra leked ni yad be chubeg e *tambourine* ni yad be churu'. 21 Me yin' Miriam e re tang ni ba'aray ngorad,

"Ngan tangnag SOMOL, ya gel nike tay e rib sorok riy;

ke yin' fapi os nge pi'in yad be yannag nga maday."

Ran nib mo'oy

22 Moses e gafaliy e girdi' nu Israel ngar chuwigad ko fare gi day ni *Red Sea* fithingan ngranod ngalan e ted ni *desert* u Shur. Dalip e rran ni ur milekaggad u daken e re gi ted nem ni *desert*, ma dar pir'eged e ran. 23 Ma fa'anra tawgad nga Marah, ma dabiyaq ni ngar unumed e ran riy, ya rib mo'oy, aram fan nni tunguy fithingan e gin'em ni Marah.* 24 Mu ur gun'gun'gad nib togopluw ngak Moses, miyad fith ngak ni lungurad, "Mang e

* 15:23 MARAH: Re ngachal ney ni Hebrew e fan e "mo'oy."

nggu unumed?” ²⁵ Me meybil Moses ngak SOMOL ni be non ngak nri aram rogon u ngorongoren, me fal SOMOL owchen Moses nga ba ley i gek'iy; me fek Moses fare ley i gek'iy nge yin' nga fithik' e ran, me thil fare ran nge fel' lamén.

Me pi' SOMOL e motochiyel ngorad ni ngar folgad riy, mu rom e ki sikeng nagrađ riy. ²⁶ Me ga'ar, “Fa'an ri gimed ra fol ko thin rog, I gag SOMOL ni Got romed, mi gimed rin' e tin nib m'agan'ug ngay ni aram e tin nib mat'aw, mi gimed tiyan'med ko tin kugog ni ngam rin'ed, mi gimed tay nga tagil' urngin e tin kugog ni ngam folgad riy, ma dab gu gechig nagmed nga reb fapi liliy ni gu pag nga daken piyu Egypt. I Gag fare SOMOL, ni gag e ggol nagmed.”

²⁷ Me migid miyad yib nga Elim, ma bay ragag nge l'agruw i alublub u rom nge medlip i ragag kan e gek'iy ni *palm*; miyad n'uf e *tent* rorad u rom u to'oben e ran.

16

Fare Manna nge pi arche' ni Quail

¹ Girdi' nu Israel ni urngin e ra milekaggad u Elim, me chirofen ni ragag nge lal ko bin l'agruw e pul u tomuren ni kar chuwgad u Egypt miyad yib nga daken e ted ni *desert* u Sin, ni bay u thilin yu Elim nge yu Sinai. ² Miyad gubin nra gun'gun'gad nib togopluw ngak Moses nge Aron u rom u lan e ted ni *desert*, ³ ni lungurad ngorow, “Fa'an mang e li'mad SOMOL nggu m'ad u Egypt ma kabfel'. Yu rom e gamad ma sabol riy ko th'ib nib sug ko ufin ma gamad kay urngin e ggan ni gamad ba'adag.

Machane kam fekew gamad i yib ngalan e ted ni *desert* ni nggu m'ad nriyul' ko uyongol."

⁴ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Chiney e ngug gagiyegnag e ggan nge mul u lanelang nga but' ni bod e n'uw ni fan ngomed ni gimed gubin; ma gubin e rran ni nge yan e girdi' ngar kunuyed nap'an e tin ngar ked riy u reb e rran. Ireray rogon me yag ni gu sikeng nagraad nggu nang ko yad ra fol ko tin kugog fa danga'." ⁵ Ma rofen nra gaman nel' e rran ngay e ngar kunuyed gonap'an e l'agruw yay ni yad ma kunuy u reb e rran ngar fal'eged rogon nge par."

⁶ Me ga'ar Moses nge Aron ngak urngin piyu Israel, "Blayal' e bay mu nanged ni SOMOL e ir e fekmed nga wuru' yu Egypt." ⁷ Kadbul e bay mu guyed ramaen e muluplup' rok SOMOL. Ya ke rung'ag e thin ni gimed be yog nib togopluw ngak. Gamow mini' ni ngam nonod nib togopluw ngomow?" ⁸ Me ga'ar Moses, "I SOMOL e bayi pi' e ufin ngam ked ko blayal', me pi' e ggan ni urngin ni gimed ba'adag ko kadbul, ya ke rung'ag gelngin e thin ni kamognded nib togopluw ngak. Gun'gun' ni gimed be tay ngomow, e bin rriyul' riy e SOMOL e gimed be gun'gun' nib togopluw ngak."

⁹ Me ga'ar Moses ngak Aron, "Mog ngak e girdi' nu Israel ni gubin ni nge lungum, 'Mired mu sak'iygad nga p'eowchen SOMOL, ya ke rung'ag ni gimed be gun'gun'." ¹⁰ Ma nap'an ni be non Aron ngak e girdi' nu Israel ni gubin, miyad changar nga daken e ted ni *desert* miyad guy ram'en e muluplup' rok SOMOL nike m'ug u fithik' bangi manileng. ¹¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ¹² "Kug

rung'ag e gun'gun' ni be tay piyu Israel; nge lungum ngorad, 'Ra yan ni nge aw e lumor ma bayi yag ngomed e ufin ni ngam ked, ma kadbul e bayi yag ngomed urngin e ggan ni ngam ked. Ma aram e bay mu nanged ni Gag SOMOL e Got romed.' ”

¹³ Me blayal' me yib e arche' ni *quail* ngar sug nigned e gin ke par piyu Israel riy, me kadbul ma bay ba thal i wa'angachal nib cholngobiy e gin be par piyu Israel riy. ¹⁴ Ma fa'ani chuw fapi wa'angachal ya ke ngal' ni aybeb, me magey bochi thal i ban'en nib munguy u daken e but' ni bod e wa'angachal ni elnag e garbeb. ¹⁵ Fa'ani guy piyu Israel ma dar nanged ko be mang, mu ur fithed yad ni be lungurad, “Be mang e pin'ey?” Me ga'ar Moses ngorad, “Ireray fare ggan nike pi' SOMOL ngomed ni ngam ked. ¹⁶ I SOMOL e ba'aray e tin keyog ni ngam rin'ed: ra bigimed ma nge kunuy nap'an l'agruw e *quart* riy. Ra be' ma nge fek nap'an urngin e girdi' ni be par u lan e birok e *tent*.”

¹⁷ Me rin' piyu Israel ni aram rogon ni boch i yad e be kunuy ni pire', ma boch i yad e be kunuy nib lich. ¹⁸ Ma fa'anra feked e fol riy, ma pi'in ra kunuyed e tin pire' e de pag e fol e tin kar kunuyed, ma pi'in nib lich e tin kar kunuyed e de lich ko fol e tin kar kunuyed. Ra be' ma chi nap'an e ke kunuy. ¹⁹ Me ga'ar Moses ngorad, “Dariy be' ni nge tay boch nge mun ko gabul.” ²⁰ Machane boch i yad e de motoyil ngak Moses, ma aram miyad ayuweg boch ni fan ko gabul. Ma fa'ani reb e rran ni kadbul ma ke sug ko fakl'ud ma ke kireb bon. Me damumuw Moses ngorad. ²¹ Ur kunuyed ni yu

kadbul, nra be' ma chi nap'an e tin nge yag ngak; ma fa'ani gel e yal', ma tin ni magach u but' e go' ranran.

²² Ma chirofen ni nel' fen e maruwel miyad kunuy nap'rad riy u l'agruw e rran, nra be' ma aningeg e *quart*. Ma urngin e pi'in yad ma yog e thin rok piyu Israel e rabad nga rogned ngak Moses murung'agen, ²³ me ga'ar ngorad, "Ba'aray e thin nike yog SOMOL ni be ta'chiylen ni gabul e ba thothup ni ngan toffan, ni ngan tay ni birok SOMOL e rran. Mu urfiyed e tin gimed ba'adag ni ngan urfiy, mi gimed lith e tin gimed ba'adag ni ngan lith. Ma tin ke magey e ngan tay ngabang ni fen e gabul." ²⁴ Miyad tay e tin ke magey nge mun nga reb e rran ni bod rogon ni yog Moses ngorad; ma de kireb, ma de yib e fakil'ud ngay. ²⁵ Me ga'ar Moses, "Mu ked e tiney e daba', ya daba' e *Sabbath*, ni yaran e toffan ni ngan tay ni birok SOMOL e rran, ma dab mu pir'eged e ggan u wean. ²⁶ Thingar mu kunuyed ni nel' e rran, machane chirofen nra gaman e medlip ngay, ni aram e rofen ni *Sabbath* e dab ni pir'eg e ggan."

²⁷ Me rofen ni gaman e medlip me yan boch e girdi' ni ngar kunuyed e ggan, ma dariy. ²⁸ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Uw n'umngin nap'an ni ngam pired ndabumed ni ngam folgad ko tin kugog ni ngam rin'ed nge pi motochiyel rog? ²⁹ Dab mpaged talin ni Gag SOMOL e kug pi' ngomed fare rran ko toffan; aram fan ni chirofen ni nel' fen e maruwel e gu be pi' ngomed e ggan ni nge yag ngomed u l'agruw e rran. Ya ra be' ma nge par ko gin bay riy ko chirofen ni medlip; ma dariy be' ni nge pag e tabinaw rok e rofen nem." ³⁰ Ma

aram e da i maruwel e girdi' ko chirofen ni gaman e medlip.

³¹ Me tunguy piyu Israel fithingan e re ggan nem ni manna. * Ma re manna nem e bod awochngin e *coriander*; ba wechwech ma bod lamen e kek nib gilgith nni ngongliy ko *honey*. ³² Me ga'ar Moses, "I SOMOL e ke ta'chiylen ngodad ni ngad ayweged boch e manna, ni fan ngak e pi'in owchadad, ya nge yag nra guyed e ggan ni i pi' ngodad ni ngad ked u lan e ted ni *desert* u n'apan ni fekdad nga wuru' yu Egypt." ³³ Me ga'ar Moses ngak Aron, "Mfek ba rume' ngam tay l'agruw e *quart* e manna ngalan, ngam tay nga p'eowchen SOMOL ngan cha'riy u rom ni fan ngak e pi'in bay rabad ni owchadad." ³⁴ Bod rogon ni yog SOMOL ngak Moses, ma aram me tay Aron nga m'on ko fare Kahol ko M'ag, ni aram e gin ngan cha'riy riy. ³⁵ Piyu Israel e ra ked e manna ni aningeg i ragag e duw nge yan i mada' ko ngiyal' nra tawgad ko nam nu Kanaan, ni aram e gin nra pired riy. (³⁶ Ra l'agruw e *quart* ma ta'reb rogon ko ta'reb e guruy u ragag e guruy ko fol ni yima fanay nga ban'en ni gathi ran.)

17

Ran ni yib ko fare War

(Numbers 20:1-13)

¹ Me chuw urngin e girdi' nu Israel u daken e ted ni *desert* u Sin, ngu'ur pired u bang ngu bang u tan lungun SOMOL. Rabad ra pired nga Refidim,

* **16:31** MANNA: Re bugithin ney ni Hebrew e gowa fare bbugithin ni "Be mang e pin'ey?" (Mu guy fare thal i yol ni 15.)

machane dariy e ran u rom ni yira unum. ² Miyad welthin nib togopluw ngak Moses ni be lungurad, “Mpi’ e ran ngomad nggu unumed.”

Me fulweg Moses ni ga’ar, “Mang ni gimed be togopluw ngog? Mang ni gimed be sikengnag SOMOL?”

³ Machane kari gel e bebel ngak e girdi’, mu ur gun’gun’ niked Moses. I lungurad ngak, “Mangfan ni mfekmad nga wuru’ yu Egypt? Bochan e ngam li’mad nriyul’ ko bebel, nge pifakmad, nge gamanman romad?” ⁴ Mri meybil Moses ngak SOMOL ni ga’ar, “Mang e nggu rin’ ngak e pi girdi’ ney? Ya ke chugur ni ngar malang nikedgag nggum’.”

⁵ Me ga’ar SOMOL ngak Moses, “Mfek boch e pi’in yad ma yog e thin rok piyu Israel ngar uned ngom, ngam m’onod rok e girdi’ i yan. Ma ga fek fare ley i sog nge un ngom ni fa’an mu toy ko lul’ ni Nile. ⁶ Ma bay gu sak’iy nga p’eowchem u rom u daken fare war nu Horeb. Ma ga toy fare war nge yib e ran riy nga but’ nge unum e girdi’.” Me rin’ Moses ni aram rogon u p’eowchen e pi’in yad ma yog e thin rok piyu Israel. ⁷ Min tunguy fithingan e gin’em ni Massah nge Meribah,* ni bochan e i togopluw piyu Israel, ni aram e kar sikeng niked SOMOL ko fa ngiyal’ nra fithed ni lungurad, “Gur bay SOMOL rodad fa de moy?”

Mael ni tay piyu Israel nge yu Amalek

⁸ Me yib girdi’en yu Amalek ngar maelgad ngak piyu Israel u Refidim. ⁹ Me ga’ar Moses ngak Joshua, “Mmel’eg boch e pumo’on mi gimed yan

* **17:7 MASSAH . . . MERIBAH:** Gali fithingan ney ni Hebrew e fan e “Sikeng” nge “Togopluw.”

ngam maelgad ngak e yu Amalek gabul. Bay gu sak'iy nga daken e burey ni bay fare ley i sog u pa'ag ni yog Got ni nggu fek.” ¹⁰ I rin' Joshua ni bod ni yog Moses ngak me yan ni ngar maelgad yu Amalek, me yan Moses nge Aron nge Hur nga p'ebugul e burey. ¹¹ Ma n'umngin nap'an ni be par Moses nike k'iyag pa' ngalang e be par piyu Israel ni yad be gel ko mael, ma nap'an nra tay pa' nga but' me gel yu Amalek i yan. ¹² Ma nap'an ni magaf pa' Moses, me fek Aron nge Hur ba malang ngar tew nga but' nge par Moses nga daken, miyow sak'iy nga to'oben nge bagayow me kol baraba' i pa'. Mi yow tay pa' ni aram rogon nge aw e yal'. ¹³ Mri gel Joshua ngak fapi Amalek.

¹⁴ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, “Mu yoloy e ran'ey nga babyor nge par ndab ni pag talin, ma gog ngak Joshua ni bay gu gagiyegnag yu Amalek ngar pired nike math murung'agrad.” ¹⁵ Me toy Moses ba altar me tunguy fithingan ni ga'ar, “I SOMOL e Flak rog.” ¹⁶ Me ga'ar, “Ngan tining ngalang e flak rok SOMOL! Ya SOMOL e bayi cham ngak yu Amalek u reb e mfen ngu reb.”

18

Jethro ni yan i guy Moses

¹ I Jethro ni ir e prist nu Midian ma chitamngin le'engin Moses e rung'ag urngin e tin ke rin' Got ni fan ngak Moses nge girdi' nu Israel u nnap'an ni pow'iyrad SOMOL nga wuru' yu Egypt. ² Ma aram me yib Jethro ni yow Zipporah ni le'engin Moses, ni digey nga wuryel, ³ nge fagali pagel ni

fak Zipporah ni Gershom nge Eliezer. (Ya ga'ar Moses, "Ku'ug par ni gub milekag u lan ba nam ni gathi nam rog"; aram me tunguy Gershom ngak reb fa gali pagel ni fak.* ⁴ Miki ga'ar Moses, "Fare Got rok e chitmag e, ke ayuwegneg u pa' fare pilung nu Egypt kug par ndagum'"; ma aram me tunguy Eliezer† ko bin kabay e pagel ni fak.) ⁵ Me yib Jethro nike un le'engin Moses ngak nge fa gali pagel ni fak ngalan e ted ni *desert*, ni aram e gin nike n'uf Moses e *tent* rok riy ko fare burey rok Got. ⁶ Ma aram e ka'e pi' Jethro e thin ke yan ngak Moses ni yad be yib i yib, ⁷ aram me yan Moses i yan i mda'nag me siro' ngak, me faray owchen Jethro. Miyow nang salparow miyow yan ngalan e *tent* rok Moses. ⁸ Ma aram me weliy Moses ngak Jethro urngin e tin ke rin' SOMOL ngak Farao nge girdi' nu Egypt ni bochan e nge ayuweg e pogofan rok piyu Israel. Miki weliy ngak murung'agen e pin'en nib mo'maw' nra mada' niked piyu Israel u kanawo' nge rogon ni ayuwegrad SOMOL nde buch ban'en rorad. ⁹ Mri felfelan' Jethro u nap'an ni rung'ag e pin'em. ¹⁰ Me ga'ar Jethro, "Ngu'un pining e sorok ngak SOMOL, ya ir e en nike chuwegmed u pa' Farao ni pilung nge piyu Egypt! Ngu'un pining e sorok ngak SOMOL ya ir e ke chuweg e girdi' rok ko sib ni ur ted! ¹¹ Kugnang e chiney ni fare SOMOL e ri kab ga' ngak urngin e pi got, ya nap'an ni be gafgownag e girdi' nu Egypt piyu Israel miyad be changar ngorad nga

* **18:3** GERSHOM: Re ngachal ney ni Hebrew e gowa fare bbugithin ni "milekag." **18:3** Act 7:29 † **18:4** ELIEZER: Re ngachal ney ni Hebrew e gowa fare bugithin ni "Got e ma ayuwegneg."

but' me rin' ban'en ni ara'rogon." ¹² Ma aram me pi' Jethro ba maligach ni ngan orfeg ni polo' nge ku boch e maligach ni ngan pi' ngak Got; me Aron nge urngin e pi'in yad ma yog e thin rok yu Israel e ra uned ngak Jethro ko abich ni aram e yad be liyor ngak Got.

*Pi ta puf oloboch nni duwgiliy
(Deuteronomy 1:9-18)*

¹³ Me reb e rran riy me par Moses nga tagil' ni nge puf oloboch rok e girdi' ni kadbul nge nep'. ¹⁴ Nap'an ni guy Jethro gubin e tin be rin' Moses, me fith ni ga'ar, "Go' mang e ga be rin' ni fan ko pi girdi' ney? Mangfan nma'raggur e ga be pithig e oloboch ko girdi', ni kay gur pired ni yad ba sak'iy ni kadbul nge nep'?"

¹⁵ Me fulweg Moses ni ga'ar, "Thingar gu rin' e ren'ey ya be yib e girdi' ngog ni ngar nanged e n'en nib magan' Got ngay. ¹⁶ Nap'an e ra malu'ag thin l'agruw ni', miyow yib ngog, nge mang gag e gu duwgiliy ko mini' rorow e bfel' e rok, mu gog ngorow e tin keyog Got ni ngan rin' nge pi motochiel rok."

¹⁷ Ma aram me ga'ar Jethro, "Gathi arogon e ran'ir ni ngam rin' ma bfel'. ¹⁸ Ra aw parwom riy ma ku arrogon e pi girdi' ney. Kay gi tomal ngom ni go' gur. ¹⁹ Are chiney e nggu pi' boch e fanow ni bfel' ngom, me Got e ngi i par rom. Bmat'aw ni ngu'um man ni owchen e girdi' nga p'eowchen Got, ma ga fek e tin yad ma lu'ag e thin riy i yan ngak. ²⁰ Ma thangar um machib nagrad ko tin keyog Got ni ngan rin', ma ga be tamilangegrad u rogon ni ngu'ur pired nge n'en

thingar ur rin'ed. ²¹ Ma tin kabay ni ngam rin', e ngam mel'eg boch e pumo'on u fithik' e pi girdi' ney, ni bay madgun Got u wun'rad, ma rayag ni nge pagan'uy ngorad, ma daburad e sasalap. Ma ga ta'rad ni yad e ga' ko yu ulung i girdi' ni yu biyu', nge yu ra'ay, nge yu wugem, nge yu ragag. ²² Ma ga pagrad ngu'ur pithiged e oloboch u puluwon e girdi' ni gubin ngiyal'. Yu pa' i oloboch nib ga' ma ba mo'maw' e ngar feked i yib ngom, machane yad e ngar pithiged urngin e yoch pa' i oloboch. Ya ngar uned ngom i chibiy gilbam nge mom ngom. ²³ Fa'an ga ra rin' e ran'ey ni rogon nike yog Got, ma dab i aw parwom riy, ma gubin e pi girdi' ney ni yad ra yan nga taferad nike puf urngin e yupa' i oloboch u puluworad."

²⁴ Ma aram me fol Moses ko tin keyog Jethro, me rin' ni aram rogon. ²⁵ Me mel'eg Moses e pumo'on nrayag e re maruwel ney rorad, me dugliyrad ni yad ba ga' ko yu biyu' nge yu ra'ay, nge yu wugem, nge yu ragag. ²⁶ Miyad mang tapuf oloboch rok e girdi' ni gubin ngiyal', yad ma fek e yu pa' i oloboch nib ga' i yib ngak Moses, machane yoch pa' nib achig e oloboch e yad rorad e yad ma pithig.

²⁷ Ma aram me fangich Moses nge Jethro, me sul Jethro ko nam rok.

19

Piyu Israel u daken e Burey ni Sinai

¹ Yay ni dalip ni m'ug e pul nga tomuren nike chuw piyu Israel u Egypt, miyad yib nga daken e ted ni *desert* u Sinai. ² Ra chuwgad u Refidim ngarbad ngalan e ted ni *desert* u Sinai, marbad ra

pired nga enggin fare Burey nu Sinai. ³ Me yan Moses nga daken e burey ni ngar mada'gow Got.

Me non SOMOL u daken e burey nga but' ngak Moses ni ga'ar, "Mog ngak piyu Israel, ni aram e pi'in owchen Jakob: ⁴ Ni gur e muguy e n'en ni kug rin', gag SOMOL, ngak piyu Egypt nge rogon ni gu chubiymed nggu fekmed ngog ngaray, ni bod ba arche' ni *eagle* ni tay fak nga daken pon ngi i fek. ⁵ Fa'an gimed ra fol rog ngam ayuweged fare m'ag rog, ma gimed ra par ni kam manged girdi' rog. Fayleng ni polo' e bmilfan ngog, machane bay mpired ni gimed e girdi' ni kug mel'egmed ni ngam manged girdi'eg, ⁶ bay mpired ni gimed girdi'en ba nam ni gimed be pigpig ngog ni kam manged prist, ma kemus ni gag e ke mil suwmed ngog. Ireray e n'en nthingar mog ngak piyu Israel." ⁷ Ma aram me yan Moses nge pining e pi'in yad ma yog e thin rok piyu Israel ngar mu'ulunggad, me weliy ngorad urngin e pin'en nike weliy SOMOL ngak ni ngar rin'ed. ⁸ Me fulweg fapi girdi' ni gubin nta'abyay ni lungurad, "Bay gu rin'ed urngin e tin keyog SOMOL." Me weliy Moses e tin keyog fapi girdi' ngak SOMOL.

⁹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Bay gub ngom u fithik' e manileng nib dub'ag, nge rung'ag e girdi' nu Israel lamag ni gu be non ngom mu ur pired ni gubin ngiyal' nib riyul' u wun'rad e tin bay u mog." Me weliy Moses ngak e girdi' e tin keyog SOMOL ngak. ¹⁰ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mman ngak e girdi' ngamog ngorad ngar be'ech nigedyad e daba' nge gabul ni fan ko liyor. Thingar ra

maluk niged e mad rorad, ¹¹ nge langlath ma kar mu'gad. Rofen nem e gag SOMOL e bay gub nga but' nga daken e Burey ni Sinai, mu rom e bayi guyeg e girdi' ni gubin riy. ¹² Thingar mu tay e mathil nib liyeg e re burey nem ko gin ni nge mus e girdi' ngay, ma gog ngorad ni dab ranod nga daken e re burey nem fa ra chugurgad ngay. Ya en nra math ko fare burey e yira li' nge yim'; ¹³ ni aram e thingar ni malangnag ara nip' nga gan e gat'ing, nge dabi math be' ngak. Re bugithin ney e fan ngak e girdi' nge gamanman; thingar nli'rad ngarm'ad. Machane nap'an ni yira thoy e yabul, ma aram e nge yan e girdi' nga daken fare burey."

¹⁴ Me yib Moses u daken fare burey nga but' me yog ko girdi' ni ngar fal'eged rogorad ni fan ko fare liyor. Miyad maluknag e mad rorad, ¹⁵ me ga'ar Moses ngorad, "Nge taw ko langlath ma kam mu'gad ma dabki par be' nge le'engin nge mada' ko rofen nem."

¹⁶ Me kadbul ko rofen ni man e dalip ngay mi i chub e dirra' ma be mat e uluch u daken e re burey nem, ma ke m'ag bangi manileng nib dib'ag daken, ma be yan laman ba yabul ni yibe thoy ni ba ga' laman. Ma urngin e girdi' ni yad bay u rom e ur t'on gad ko marus. ¹⁷ Me gafaliy Moses e girdi' nga wuru' e gin yad be par riy ngranod ni ngar mada'gad Got, mranod ra sak'iygad nga enggin fare burey. ¹⁸ Ma fare Burey ni Sinai e ke ing e ath ni polo', ni bochan e ke yib SOMOL u lang nga but' nga daken u fithik' e daramram. Me yan e ath riy ngalang ni bod e ath u ba tafen e nify, me rur fare burey nib almarin. ¹⁹ Mi i ga' laman fare yabul ni

be thow. Me non Moses, me fulweg Got lungun nga lingan e dirra'. ²⁰ Me yib SOMOL nga but' nga daken e Burey ni Sinai. Me pining Moses ni nge yib ngak nga daken p'ebugul fare burey, me yan Moses ngalang. ²¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mman nga but' ngam ning chiylen ngak e girdi' ni dab ra th'abed e mathil ni ngarbad ngar guyed gag, ya ra yim' bo'or i yad. ²² Ya mus ko pi prist ni yad ra yib nga to'obeg ma thingar ra machalbog niked yad, ya ra danga' ma gu ra gechig nagrads."

²³ Me ga'ar Moses ngak SOMOL, "Dabiyag ni nge yib e girdi' ngalang, ya kamog ngomad ni nggu ted e re burey ney nib thothup ma nggu ted e mathil nib liyeg. ²⁴ Me ga'ar SOMOL ngak, "Mman nga but' ngam fek Aron nge un ngom ngam bow ngaray ngog nga daken e burey. Ma pi prist nge girdi' nu Israel e thingar dab ra th'abed e mathil ngarbad ngog ngaray nga daken e burey, ya gu ra gechig nagrads." ²⁵ Me yan Moses u daken e burey nga but' nge weliy fapi thin ngak e girdi'.

20

Fa Ragag i Motochiyel (Deuteronomy 5:1-21)

¹ I Got e weliy urngin e pi thin ney. I ga'ar, ² "I gag fare SOMOL ni Got romed ni gu fekmed nga wuru' yu Egypt, ni aram e gin ni um sibgad riy.

³ "Dariy yugu reb e kan ni nge mang got romed, ya kemus ni gag.

⁴ "Dab mu ngongliyed ya'an ban'en u tharmiy fa daken e fayleng fa fithik' e ran u tan e but'.

⁵ Dab mu siro'gad ara mu pigpiggad ngorad; ya gag fare SOMOL ni Got romed, mi gag ba Got ni gu ba talyeg. Gu ra fek e gechig i yib nga daken e pi'in yad be fanenikayeg nge nga daken pifakrad nge mada' ko bin dalip e mfen. ⁶ Machane pi'in ni gu bt'uf rorad ma yad ma fol ko pi motochiyel rog e gu ra dag e t'ufeg rog ngorad ni bbiyu' e mfen.

⁷ “Dab i un fithingag u l'ugunmed ni yugu dariy fan, I gag fare SOMOL ni Got romed, e gu ra gechig-nag e pi aromed ni be dariy fannag fithingag.

⁸ “Mu ted fan e *Sabbath* mi gimed tay nib thothup. ⁹ Thingar mmuruwliyed urngin e maruwel romed u lan nel' e rran, ¹⁰ machane bin medlip e rran e rran ko toffan ni kan ognag ngog. Re rran nem e dariy be' nra maruwel – ni gur, nge pifakam, nge pi sib rom, nge gamanman rom, ma ku arita' e girdi' nu bang nma par u lan e binaw romed. ¹¹ I Gag SOMOL e gu ngongliy e tharmiy, nge but', nge day, nge urngin ban'en ni ba' riy u lan n'el e rran, me rofen ni gaman e medlip ngay mu gu toffan. Aram fan ni gag SOMOL e kug fal'eg wa'athan e re rran nem ma kug tay nib thothup.

¹² “Mu liyor ko chitamam nge chitinam nge n'uw nap'an ni mu par ko gi binaw nike pi' SOMOL ni Got rom ngom.

¹³ “Dab mu li' be' ngem'.

¹⁴ “Dab mu pirew be' ni gathi mabgol rom.

20:5 Exo 23:24; 34:6, 7; Deu 4:24; 5:9, 10; 7:9 **20:7** Lev 19:12; Deu 5:11 **20:8** Exo 23:12; 31:12-17; 34:21; 35:2, 3; Lev 19:3; Deu 5:12-15 **20:12** Mat 19:18, 19; Mrk 10:19; Luk 18:20 **20:12** Lev 19:3; Deu 5:16; Mat 15:4; Mrk 7:10; Efe 6:2 **20:14** Lev 20:10; Deu 5:18; Mat 5:27; Rom 7:7

15 “Dab mmoro’ro’.

16 “Dab mu t’ar e thin nga daken be’.

17 “Dab mu chogownag e naun rok be’, ara le’engin’, ara sib rok, garbaw rok, dongki rok; ara ara tin bay rok.”

Marus ni tay e girdi’

(Deuteronomy 5:22-33)

18 Fa’ani rung’ag piyu Israel lingan e dirra’ nge laman e yabul ni be thow ni ba ga’ laman, miyad guy e uluch ni be matmat nge re burey nem ni be gabulbul e ath riy, mu ur da’da’gad ko marus miyad sak’iy u urel riy. 19 Me lungurad ngak Moses, “I gur e ngam non ngomad nggu rung’aged; ya fa’anra nge non Got ngomad, ma nggu m’ad nriyul.” 20 Me ga’ar Moses ngak piyu Israel, “Dab mu rusgad; ya kemus ni nge yib Got ni nge sikeng nagmed me tay madgun nga lanin’med, ya nge dab kum denengad.” 21 Machane me yigi par e girdi’ ni yad ba sak’iy u urel, ma kemus ni Moses e yan nga to’oben fa gi manileng nib talumor ni aram e gin ni ba’ Got riy.

Pi motochiyel ni murung’agen e Altar

22 Me ga’ar SOMOL ngak Moses, mog ngak e girdi’ nu Israel ni nge lungum, “Kam guyed nga owchemed ni gag SOMOL e kug non ngomed u tharmiy. 23 Dab mu ngongliyed boch e got ni silber nge gol ni ngam puthuyed ngog ngu’um ted fan. 24 Mu ubungyed e altar rog ni but’, mi gimed tay e pi maligach ni ngan orfeg nga daken, ni bogi saf nge garbaw ni maligach ngog, nge pi maligach

20:15 Lev 19:11; Deu 5:19
Deu 5:21; Rom 7:7

20:16 Exo 23:1; Deu 5:20

20:17

ko gapas u thildad. Ma gu ra yib ngomed nggu fal'eg wa'athmed u gubin yang ni kug turguy ni ngu'um meybilgad riy ngog. ²⁵ Ma fa'an gimed ra ngongliy e altar rog ko malang, ma dab mu flaged ko malang ni kan puy, ya fa'an gimed ra fanay e talin e maruwel ni chisel ngay ma aram e kam alit niged. ²⁶ Dab mu toyed e altar rog ni bay e tawo' ni yan ngay; ya fa'an gimed ra ngongliy, ma gimed ra yan riy ngalang me m'ug e gin nib ta'ay i dowmed nga daken.

21

Murung'agen e pi sib (Deuteronomy 15:12-18)

¹ “Mu pi' e pi motochiyel ni ba'aray ngak piyu Israel: ² Fa'an ga ra chuw'iy be' nib Hebrew ni nge mang sib rom, ma nge pigpig ngom ni nel' e duw. Ma fa'ani gaman e bin medlip e duw ngay ma ngam pag nge yan nike puf rogon ndariy ban'en ni nge pi' puluwon. ³ Fa'anra yib ni sib rom ni dawri mabgol ma ta'boch me mabgol, mra pig ni nge yan ma dabi fek le'engin nge un ngak; machane fa'anra yib nib mabgol ni nge sib rom, mra yan mra fek le'engin nge un ngak. ⁴ Ma fa'anra masta rok e ke pi' be' ni bpin ngak ke le'engiy ma ke diyennag e bitir ni ppin nge pagel, ma fare pin ni le'engin nge fapi bitir e bmil farad ngak fare masta, ma fare mo'on e nge yan ni ma'agirag ir. ⁵ Machane fa'anra tamilangnag fare mo'on ni sib ni nge yog ni bt'uf fare masta rok, nge bpin rok, nge bitir, ere dabun ni ngan pag nge yan. ⁶ Ma

aram ma nge fek e masta fare sib i yan nga mit Got u tagil' e meybil. Me sak'iynag nga dow e ren u langan e mab nge kuruf tel. Ma aram e nge sib rok fare masta u n'umngin nap'an e yafos rok.

⁷ “Fa'anra pi' be' nib mo'on be' ni bpin ni fak nchuway' nge mang sib, ma dab ni pag e re pin nem nge yan, ni bod e sib ni pumo'on. ⁸ Fa'anra chuw'iy be' reb e sib ni bpin nike leamnag ni nge le'engiy, ma ta'boch me pir'eg nde adag fare pin', ma thangri pag e chitamngin fare pin ngki yib i bayuliy nge fulweg. Ya dariy mat'wun fare masta ni nge pi' fare pin nchuway' ngak be' u reb e nam, ya de fel' e ngongol rok ngak fare pin. ⁹ Fa'anra chuw'iy be' nib mo'on ba sib ni bpin ni nge le'engiy fak ni pumo'on, ma nge ayuweg ni bod be' ni bpin ni fak. ¹⁰ Ma fa'anra be' ni pumo'on ni l'agruw le'engin, ma dabi lichernag e tin ma pi' ko bin somm'on i le'engin, ni ggan nge mad, nge gubin e tin bay mat'wun fare pin ngay. ¹¹ Ma fa'anra de yag rok ni pi' e pin'ey ngak fare pin, ma thangri pag nge chuw nike puf rogon ma dabi fek e salpiy ni puluwon.

Pi motochiyel ni murung'agen e ngongol ko ma'angach

¹² “En nra li' be' nib mo'on nge yim' e ku yira thang e fan rok. ¹³ Machane fa'anra kal riy, ni gathi leam rok ni nge li' nge yim', mrayag ni nge mil nge yan nga bangi ban'en ni bay gu duwgiliy ni fan ngomed, mu rom e dariy ban'en nra buch rok riy. ¹⁴ Machane ra damumuw be' nge li' be'

nge yim' ni leam rok, ma dariyfan nike mil ko altar rog ni nge dabi buch ban'en rok, ya yira thang e fan rok.

¹⁵ “En nra math pa' ngak e chitamngin ara chitiningin, u fithik' e yargal, e yira thang e fan rok.

¹⁶ “En nra iring be' nge pi' nchuway' ara nge mang sib rok, e yira thang e fan rok.

¹⁷ “En nra yibil ni nge buch ban'en rok e chitamngin ara chitiningin e yira thang e fan rok.

¹⁸⁻¹⁹ “Fa'anra yibe cham, me gad reb e pumo'on e malang ngak reb e pumo'on, ara tuguy nge aw nga but', machane de yim', ma dab ni gechignag. Ma fa'anra fare pumo'on nike maad'ad e par u chob, ni de n'uw nap'an me yag ni nge suwon ngalang nge yan nga wean ni be kol e sog, ma fare mo'on ni cham, e nge pi' puluwon ko ngiyal' ni be par dariy ban'en nrayag ni rin', ma nge ayuweg nge taw ko ngiyal' nike gol facha' ke sul nga rogon.

²⁰ “Fa'anra fek be' nib mo'on baley i gek'iy nge pirdi'iy e sib rok ni pumo'on ara bpin, me yim' fare sib ni ka ngiyal'nem, ma yira gechignag e re mo'on nem. ²¹ Machane fa'anra de yim' fare sib u lan reb e rran ara l'agruw e rran, ma dab ku ni gechignag fare masta. Ya sib rok nike mul u pa', e ireram e gechig rok.

²² “Fa'anra be cham bogi pumo'on miyad bit ngak be' ni bpin nib diyen nge maraggil, machane ir rok e de maad'ad, ma fa en ni bit' ngak e nge pi' puluwon ni urngin nra yog figirngin fare pin, ni fa'anra m'ag u wan' e pi tapuf oloboch.

²³ Machane fa'anra fare pin e ke maad'ad, ma

gechig riy e puluwon e pogofan e ku pogofan,
²⁴ puluwon reb e lanmit e ku lanmit, ma reb e
 nguwol e ku reb e nguwol, ma reb e rifrif u pa'ay e
 ku reb e rifrif u pa'ay, ma reb i rifrifen ey e ku reb i
 rifrefen ey, ²⁵ ma puluwon e mo'oruf e ku mo'oruf,
 ma maad'ad e ku maad'ad, ma aban e dumow e ku
 aban domow.

²⁶ “Fa'anra toy be' nib mo'on lanmit e sib rok
 ni pumo'on ara ppin nge luf, ma nge pag fare sib
 nge chuw nike puf mat'wun nge yan nga puluwon
 lanmit. ²⁷ Fa'anra t'ar reb i nguwelen e sib rok
 ni bpin ara pumo'on ma nge pag fare sib nge
 chuw nike puf mat'wun ni puluwon nguwalen
 nike thay.

Maruwel rok e en ni bay e gamanman ni fak

²⁸ “Fa'anra rugoy ba garbaw ni pumo'on e
 gagey rok ngak be' ni bpin ara be' ni pumo'on
 nge yim', ma ngan malangnag fare garbaw ni
 pumo'on nge yim', ma ufin riy e dab ni kay;
 machane en ni fak fare garbaw e dab ni gechig-
 nag. ²⁹ Machane fa'anra re garbaw ni pumo'on
 nem e ba tamacham ngak e girdi' ma ke yo'or
 yay ni kanog ngak e en ni fak, machane dar yin'
 nga chumol – ma aram e fa'anra li' be ni bpin
 ara be' ni pumo'on nge yim', ma yira malangnag
 nge yim', mu ku yira thang e fan rok e en ni fak.
³⁰ Machane, fa'anra facha' ni fak fare gamanman e
 nge pi' puluwon ni bochane nge ayuweg e pogofan
 rok, ma thangri pi' puluwon ni ga'ngin ni kanog.
³¹ Fa'anra rugoy ba garbaw ni pumo'on e gagey
 rok ngak bbulyel ara bochi pagel ma ku ta'ab

motochiyel e yira fanay. ³² Fa'anra rugoy fare garbaw ni pumo'on e gagey rok ngak ba sib ni pumo'on ara bpin, ma en ni fak fare garbaw e nge pi' puluwon ngak e en sib rok facha' ni guyey e salpiy ni silber, ma fare garbaw ni pumo'on e yira malangnag nge yim'.

³³ "Fa'anra chuweg be' nib mo'on e upong u daken ba low ara fu'og reb e low ma de upunguy, me mul ba garbaw ni pumo'on ara ba gamanman ni dongki nga langgin, ³⁴ ma en ni fu'og fare low nde upnguy e thangri pi' puluwon fare gamanman ngak e en ni fak, me par fare gamanman nike yim' rok. ³⁵ Fa'anra li' ba garbaw rok be' yug reb e garbaw ku be' nge yim', ma fagali pumo'on e ngar pi'ew nchuway' e bin kabfos miyow f'oth e salpiy riy, ma aram miyow f'oth e ufin ko bin nike yim e gamanman. ³⁶ Machane fa'anra yi manang nib tacham fare garbaw ma en ni fak e de tay nga chumol, ma thangri fulweg labgen ni reb e garbaw ni kabfos, machane nge par rok fa bin ke yim' e gamanman.

22

Murung'agen e tin ni yira fulweg labgen

¹ "Fa'anra iring be' ba garbaw fa ba saf nge li' ngem' ara pi' nchuway', ma thangri fulweg labgen nra ta'reb e garbaw ma lal e garbaw, mra ta'reb e saf ma aningeg e saf ni nge tay nga luwan. ²⁻⁴ Thangri fulweg labgen e tin ke iring. Ma fa'anra dariy ban'en rok nrayag ni nge tay nga luwan ma ir e yira pi' nchuway' nge mang sib nge yan nga luwan e n'en ke iring. Demturug ko mang

gamanman e ke iring, ko ba garbaw, dongki, ara ba saf ni fa'an yira pir'eg ni kabfos u fithik' e tin nib milfan ngak, ma nge fulweg labgen fare gamanman ni l'agruw e nge tay nga luwan.

“Fa'anra ni pir'eg ba mororo' nike sifthiy e naun nnep' ke yan nga langgin min li' nge yim', ma en ni li' nge yim' e de buch e rok ko mthang pogofan nike tay. Machane fa'anra buch ni rran, ma facha' nike thang e pogofan e bbuch e rok ko mathang pogofan ni tay.

⁵ “Fa'anra pag be' e gamanman rok ngar ked e pan u daken bangi flang ara bang i milay' ni *grape*, mikyad thum' nga daken e woldug rok yugu be' ngar ked wom'ngin, ma thangri sulweg labgen e tin ke kay fare gamanman ko tin th'abi fel' e *grape* ni fi'in nge *grain*.

⁶ “Fa'anra be mo'oruf be' u daken e milay' rok me yan e nify u fithik' e pan nge af ko milay' rok be' nge mo'oruf e woldug rok ni *grain* ni be tugul ara tin kan th'ab kan ulunguy nga but', ma en ni tababnag fare nify e nge fulweg labgen e mogothgoth nike tay fare nify.

⁷ “Fa'anra pining be' e kefel' ngay ni nge ayuweg e salpiy ara tin ba tolang puluwon ni fen be', min iring e pin'ey u naun rok, ma fa'an yira pir'eg e en nike mororo' ma nge fulweg labgen ni l'agruw yay.

⁸ Machane fa'anra dan pir'eg e en ni mororo', ma fa en ni i cha'riy fapi chugum nib tolang puluwon e ngan fek i yan nga tagil' e meybil, nge micheg u fithingan Got ni gathi ir e ke iring e chugum ni i cha'riy ni fen facha'.

⁹ “Gubin pa’ e oloboch ni murung’agen e tin nib milfan ngak be’ ndemturug ko garbaw, dongki, saf, fa mad, fa demturug e ren’en ni fen be’ nike yan nga bang, ma fa gali cha’ nra bagyow ma be yog ni ir e fen fa pi chugum, ara fak fapi gamanman e ngan fek row nga tagil’ e meybil. Ma cha’ rorow nra gagyelnag Got nib buch e rok e nge fulweg labgen fa pin’en ngak bagyow ni l’agruw yay.

¹⁰ “Fa’anra pi’ be’ ba gamanman rok nib dongki, fa ba garbaw, fa ba saf, fa yigub mit e gamanman ngak yug be’ ni nge ayuweg, me yim’ fare gamanman, fa maad’ad ara yan nga bang, ma fa’anra dariy be’ nra mang mich riy, ¹¹ ma fa cha’ e nge yan nga tagil’ e meybil nge micheg u fithingan Got ndawori iring e gamanman rok fa’anem. Ma fa’anra fare gamanman e dan iring ma cha’ ni fak e nge fel’ u wan’ e tin ke micheg facha’, ma cha’ ni i ayweg fare gamanman e dabi fulweg labgen; ¹² machane fa’anra kan iring fare gamanman, ma facha’ ni i ayweg fare gamanman e nge fulweg labgen ngak facha’ ni fak fare gamanman. ¹³ Ma fare gamanman e fa’anra gamanman ni malbach e ke li’, ma thangri fek facha’ e gin nike magay ko fare gamanman nge mang mich riy nike li’ e gamanman ni malboch; ma dabi fulweg labgen.

¹⁴ “Fa’anra ning be’ e gamanman rok be’ nge fek ni kura sulweg, me maad’ad ara yim’ fare gamanman nde moy e en ni fak, ma thangri pi’ puluwon. ¹⁵ Fa’anra bay e en fak me buch ban’en rok fare gamanman, ma dabi fulweg labgen. Ma fa’anra ba gamanman ni yibe pi’ puluwon ngi i maruwel me yim’ ara maad’ad, ma puluwon ni

kan pi' ni nge maruwel e aram e ke yan nga labgen fare gamanman.

¹⁶ “Fa'anra bannag be' nib mo'on be' ni bpin, ni dawri nang e pumo'on ma dawor nnog ni ngar mabgolgow be', ngar pirew ma thangri pi' e machaf ni man mabgol me le'engiy. ¹⁷ Machane fa'anra siyeg e chitmangin fare pin ni nge le'engiy fak, ma thangri pi' fare mo'on puluwon fare pin nrogon yalen puluwon e bpin ni dawri nang e pumo'on.

¹⁸ “Mu thanged e pogofan rok ere pin ni tamapig.

¹⁹ “Mu thanged e pogofan rok e re mo'on ni kar pirew ba gamanman.

²⁰ “Ma en nra pi' e maligach ngak yugu reb e got ni gathi SOMOL e yira thang e fan rok.

²¹ “Dab mu gafgow niked ara kireb pa'med nga ba milekag ni be par u fithik'med; ya gimed e ku'um moyed ni gimed bogi milekag u lan fare nam nu Egypt. ²² Dab mu gafgow niked e pi'in ke yim' figirngirad ara bitir ni kanim' rorad. ²³ Ya fa'an gimed ra gafgow nagrad, nri yorgad ngalang ngog ni nggu aywegrad, me Gag SOMOL, e gu ra rung'ag lamrad, ²⁴ ma gu ra damumu, mug ra li'med u fithik' e mael. Me par le'engmed ni dakriy figirngirad nge pifakmed ni dakuriy e pi chitamangrad.

²⁵ “Fa'an ga ra pi' e salpiy ngak reb e girdi' rog nib gafgow, ma dab mun' e win rom ngay ni bod be' ni yima fek e salpiy rok min fulweg ngak nike

22:16 22:16, 17; Deu 22:28, 29 **22:18** Deu 18:10 **22:19** Lev 18:23; 20:15, 16; Deu 27:21 **22:21** Exo 23:9; Lev 19:33, 34; Deu 27:19

mun e ris ngay. ²⁶ Fa'an ga ra fek wuru' e mad rok be' ni mich riy nra fulweg e salpiy nike fek rom, ma thingar mu fulweg fare mad ngak u m'on ni nge aw e yal', ²⁷ ya karimus e regi mad nma gulgul ngay. Fa mang e ka bay rok nra mol me gulgul ngay? Nap'an nra yornag e ayuw ngog, ma gu ra motoyil ngak, ya gu ma runguy e girdi'.

²⁸ "Dab mu yabi'iy Got, ma dabmog ni nge buch wa'athan e cha' nma gagiyege nagmed.

²⁹ "Mu pi'ed ngog e tin gimed ma ognag ngog nike taw nga nap'an ko *grain* romed, wayin, nge gagep ni *olive*.

"Mu pi'ed ngog e tin ba nganni' u pifakmed ni pumo'on. ³⁰ Miki gimed pi' ngog e tin ba pumo'on ma ba nganni' u pifake garbaw nge saf romed. Mu paged e bin nganni' ni pumo'on nge par ko chitiningin ni medlip e rran, ma rofen nra gaman e meruk e rran ngay mi gimed pi' ngog ni maligach.

³¹ "Gimed e tirog e girdi', e thingar dab mu ked ufin ba gamanman nike li' e gamanman ni malboch; mu pi'ed ko pilis.

23

Mat'aw nge yal'uw

¹ "Dab mu weliyed i yan murung'agen ban'en nde riyul', ma dab mu folgad ngak be' nib kireb e rok ngam micheged ban'en nde riyul. ² Dab mu uned ko kireb ni bochan e aram rogon nima rin' e tin yo'or e girdi', ara mu'uned ngorad ngan micheg ban'en nde riyul' nge dabi gagep e tin nib

22:25 Lev 25:36, 37; Deu 23:19, 20 **22:28** Act 23:5 **22:31** Lev 17:15 **23:1** Exo 20:16; Lev 19:11, 12; Deu 5:20

mat'aw. ³ Dab mu laniyan' ngak be' nib gafgow u nap'an ni yibe pithig e oloboch rok.

⁴ "Fa'anra chey ni mu guyed e garbaw ara gamanman ni dongki rok e to'ogor romed nike thay ko gaf, mi gimed sulweg ngak. ⁵ Ma fa'anra kam guyed fare dongki rok fa'anem nike aw nga but' u tan gilban nib tomal, mi gimed ayuweg nge sak'iy bayay; dab mu feked owchamed rok ngam marod.

⁶ "Dab mu siyeged mat'wun be' nib gafgow, nnap'an nra yib nga tafen e puf oloboch. ⁷ Dab mu tungyed e thin nga daken be', ma dab mu thanged e fan rok e en ni bfel' e rok, ya gu ra gechnag e en ni rin' ban'en ni ararogon. ⁸ Dab mu faned puluwon e sasalap, ya puluwon e sasalap ni yima fek e ma ning lan owchey ko tin nib yal'uw, mma kirebnag e tin be nameg e pi'in ni bfel' e rorad.

⁹ "Dab mu gafgow niked ba milekag; gimed manang fan laniyan' be' nib milekag, ya um moyed ni gimed e milekag u lan yu Egypt.

Duw ni medlip nge rofen ni medlip

¹⁰ "Nel' e duw ni ngam wolduggad u daken e but' romed ma gimed be t'ar wom'ngin. ¹¹ Machane bin medlip e duw ngay e ngam paged e but' nge toffan, ma dab kum t'ared wom'ngin e woldug ni kabay riy, ya nge kay e pi'in gafgow u fithik'med. Ma tin yad ra pag riy e nge kay e gamanman ni malboch. Ku aray rogon ni ngam rin'ed ko yungi milay' romed ni *grape* nge gek'iy ni *olive*.

12 “Nel’ e rran ni ngam muruliyed e maruwel romed, machane rofen ni medlip ngay e ngam toffangad, ya nge yag ni toffan e pi sib, nge pi milekag ni yad be maruwel romed, nge pi gamanman romed.

13 “Mmotoyilgad nga urngin ban’en ni Gag SOMOL e gog ngomed. Dab mmeybilgad ngak yugu boch e got; mus nga fithingrad ndabi un u l’ugunmed.

Fa dalip i madnom ni nthabi ga’

(Exodus 34:18-26; Deuteronomy 16:1-17)

14 “Ra reb e duw ma dalip e madnom ni ngam ngongliyed ni ngam tedfag riy. 15 Thingar mu ayweged e Madnom ko Flowa Ndariy e Is Riy; ni bod rogon ni gog ngomed, ni ngam ked e flowa ndariy e is riy u lan medlip e rran ko fangiyal ni kan turguy u lan e pul ni *Abib*, ya aram e re pul ni mu chuwgad u lan yu Egypt. Dariy be’ ni nge yib nga p’eowcheg ni nge liyor ngog ni dariy ban’en u pa’ ni nge pi’ ni maligach.

16 Mu madnom niged e Madnom ko T’ar Wom’ngin e Woldug ko ngiyal’ ni kam tababgad i t’ar wom’ngin e woldug romed.

“Mu madnom niged e Madnom ko Nochi Na’un, ko ngiyal’ ni gimed ra kunuy wom’ngin e woldug romed. 17 Dalip i madnom ney u reb e duw e thangri yib gubin e pumo’on romed i liyor ngog, i Gag SOMOL ni Got romed.

18 “Dab mu og niged e flowa ngog ni bay e is riy u nap’an ni gimed ra pi’ e maligach ni gamanman

ngog. Mam ko fapi gamanman ni kan maligach-nag ngog u nap'an e pi madnom ney e dab mu paged nge af ko kadbul.

¹⁹“Gubin e duw mu'um feked i yib nga naun rok SOMOL ni Got romed e tin som'on e *grain* romed ni ka mu t'ared.

“Dab mu lithed ba fak e saf, fa ba fak e kaming u fithik' i logowen thuthun e chitiningin.

Boch e Michmich nge Gafal

²⁰“Bay gu l'oeg ba engel nge m'on romed ni ngi i yororiyemed nnap'an ni gimed be milekag ma nge feked i yan ko fa gin kug fal'eg rogon.

²¹Mmotoyilgad ngak mi gimed fol rok. Dab mu togoplugad ngak, ya dabi kadan' romed; ma be un ngomed ni aram gag. ²²Machane fa'an gimed ra fal'eg e motoyil ngak mi gimed rin' urngin ban'en ni kugog ni ngan rin', ma aram e gu ra cham ngak urngin e to'ogor romed. ²³Angel rog e bay i m'on romed nge feked i yan ngalan e nam rok piyu Amor, Hitt, Periz, Kanaan, Hiv, nge yu Jebus, ma bay gu thirif girdi'en e pi nam ney u but'. ²⁴Dab mu siro'gad ara mmeybilgad ara mu pigpiggad ngak e pi got rorad. Ma dab mu uned ko pi yalen e taliw rorad. Mu thirifed e pi got rorad u but' mi gimed t'ar nga but' e yu raba' i malang rorad nib tabgul. ²⁵Fa'an gimed ra pigpig ngog, i Gag SOMOL ni Got romed, mu gu ra fal'eg wa'athmed ko ggan nge ran, mu gu chuweg urngin mit e m'ar romed. ²⁶Dariy be' ni bpin u lan e nam romed nra maraggil ara par ndabiyag ni nge fakay e bitir. Bay gu n'ownag nap'an e yafos romed.

²⁷ “Bay gu tay e pi girdi’ ni yad be togopluw ngomed ni kar rusgad ngog; bay gu tay e pi girdi’ ni gimed be cham ngorad nike wagagey lanin’rad, ma bay gu gagiyeagnag urngin e to’ogor romed ngar chelgad u but’ ngar milgad romed. ²⁸ Bay gu k’ar mrus ko pi to’ogor romed nib tomgin; bay gu tuluf piyu Hiv, piyu Kanaan, nge piyu Hitt, nnap’an ni gimed be yan i yan nga m’on. ²⁹ Dab gu tuluf rad ni yad gubin u lan ta’reb e duw; ya fa’an gu ra rin’, mra par e but’ ndakuriy be’ u daken, ma yug ra yo’or e gamanman ni molboch ngomed. ³⁰ Ere bay gu tuluf rad ni boch’uw mboch’uw, nge taw ko ngiyal’ ni kam yo’orgad ngam tafnayed e re binaw nem. ³¹ Ma bay gu tay e mathil ko *Red Sea* nge mada’ ko day ko pi Filistine, me yan e mathil u daken e ted ni *desert* nge mada’ ko lul’ nu Eufrates; ma bay gu pi’ girdi’en fare binaw nga pa’med ngam tulufedrad nga wuru’ fare binaw. ³² Dab mu fal’eged e tha’ u thilmed nge pi girdi’ nem ara pi got rorad. ³³ Dab mu paged e pi girdi’ nem ngar pired u lan e nam romed; ya fa’an gimed ra pag, ma yad ra waliyemed ngam denengad nib togopluw ngog. Ma fa’an gimed ra tayfan e pi got rorad, mra mang ba wup’ ngam awgad ngay.”

24

Fare M’ag nni pag e hang ngay

¹ Ma ke ga’ar SOMOL ngak Moses, “Mired Aron, nge Nadab, nge Abihu, nge medlip i ragag u fithik’ fapi girdi’ ni yad ma yog e thin rok piyu Israel nga daken e burey; ma nap’an e ki gimed bay nga orel, mi gimed siro’ nga but’ ni gimed be liyor. ² Kemus

ni gur e ga ra yib nga to'obeg; ma dariy bagyad e pi'in kar uned ngom nra yib nga to'obeg, ma tin ke magey e girdi' e dab ra uned nga daken e burey."

³ Me yan Moses nge weliy ngak e girdi' urngin e tin ngan rin', nge urngin e pi motochiyel rok SOMOL. Me fulweg urngin e girdi' nta'abyay ni lungurad, "Bay gu rin'ed gubin e tin keyog SOMOL ni nggu rin'ed." ⁴ Me yoloy Moses nga but' urngin e tin keyog SOMOL ni nge rin' e girdi' nu Israel. Me od Moses nri kakadbul, nge ubung ba altar u enggin fare burey, me suweg ragag nge l'agruw i malang, nra reb fapi malang ma fen reb fa ragag nge l'agruw i ganong nu Israel. ⁵ Ma aram me l'oeg e pagel nu Israel ngar pi'ed e maligach ni ngan urfiy ni polo', ma ku er rogon nra li'ed e garbaw ni ngan pi' ni maligach ngak SOMOL, ni fan e nge aw e gapas u thilrad nge Got. ⁶ Me fek Moses baley u racha'en fapi gamanman nge tay ngalan yu raba' i dabiy; me werag e tin ke magey nga daken e altar. ⁷ Me fek fare ke babyor ni babyoren fare m'ag u thilin Got nge piyu Israel nge be'eg ngak piyu Israel ni ba ga' laman, me ga'ar piyu Israel, "Bay gu rin'ed urngin e tin keyog SOMOL ni nggu rin'ed; bay gu folgad rok." ⁸ Me fek Moses fa yu raba' i dabiy ni bay e racha' riy nge werag e racha' riy nga daken piyu Israel. Me ga'ar, "Ireray fare racha' ni hang ko fare m'ag ni ngongliy SOMOL u thilmed u nap'an ni pi' e pi motochiyel ney."

⁹ Me yan Moses, Aron, Nadab, Abihu nge fa melip i ragag e pi'in yad ma yog e thin rok piyu Israel nga daken fare burey, ¹⁰ miyad guy fare Got

rok piyu Israel. Tan e rifrif u ay e ba' ban'en riy ni bod ba wo' nni gad ko malang ni *sapphire*, ni ra'en e bod feni mak'ef lanelang. ¹¹ Got e de bit' ngak fapi pumo'on ni yad ma yog e thin rok piyu Israel; ra guyed Got, ma aram miyad abich miyad garbod u ta'bang.

Moses u daken e burey ni Sinai

¹² Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Moy ngog nga daken e burey ngam par u roy. Ya nggu pi' ngom fa gal yang i malang ni kug yoloy ni bay fapi motochiyel riy nge tin ngan rin', ni kug yoloy ni nge fonownag e girdi' nu Israel." ¹³ Me fal'eg Moses rogon, ma ku aram rogon ni rin' e tapigpig rok i Joshua, miyow yan nga daken e burey rok Got. ¹⁴ Me ga'ar Moses ngak fapi pumo'on ni yad ma yog e thin, "Mu son niked gamow u roy nge mada' ko ngiyal' ni bay gu sulow riy. Nge par Aron nge Hur romed u roy; ra yib e oloboch nga puluwon be' ni ngan pithig me yan ngorow."

¹⁵ Me yan Moses nga daken e burey, me ing e manileng fare burey. ¹⁶ Me yib ram'en SOMOL nga daken e burey ni Sinai, me ing fare gi manileng e re burey nem ni nel' e rran. Me chirofen ni medlip e rran ngay me non SOMOL ngak Moses u lukngun fa gi manileng. ¹⁷ Ma piyu Israel e yad be guy maluplupen SOMOL ni bod ba nifiy ni be daramram u daken p'ebugul e re burey nem. ¹⁸ Me yan Moses ngalang ko fare burey nge chuw nga fithik' fare gi manileng. Me par u rom ni aningeg i ragag e rran nge nep'.

25

Pin'en ni yima ognag ni fan ko fare Tent nib thothup

(Exodus 35:4-9)

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ² "Mog ngak piyu Israel ngar og naged ban'en ngog. Demturug ko mang e ba'adag be' ni nge pi' ngog ma ga fek. ³ Pin'ey ni ngan ognag e: gol, silber, nge wasey ni *bronze*; ⁴ nge mad nib wechwech, nge bunu'en e saf nib ra'en mak'ef, nge *purple*, nge row, nge mad nni lifith ko bunu'en e kaming; ⁵ nge keru' e saf ni pumo'on ni kan k'ad ko row; nge keru' e kaming; nge ren ko gek'iy ni *acacia*; ⁶ nge gapgep ni fen e magal; nge pi *spices* ni fen e mathiy ko en ni nge yan nga reb e liw ma fen e pin'en ni bfel' bon ni yima urfiy; ⁷ nge malang ni *carnelian* nge ku boch e churwo' nib tolang puluwon ni ngan gabdiy ko fare *efod* u daken ngorngoren e mad ko fare Prist ni Th'abi Ga'. ⁸ Ma pi girdi' nir e thingar ra ngongliyed ba *Tent* nib thothup ni tagal'ig, ya nge yag ni ug par u fithik'rad. ⁹ Ngar ngongoliyed nge urngin gathon nrogon ni bay gudag ngom.

Fare Kahol ko M'ag

(Exodus 37:1-9)

¹⁰ "Mu ngongliyed ba Kahol ko ren ni *acacia*, ni aningeg i ragag nge lal e inch n'umngin, ma rliw' nge medlip e inch radan, ma rliw' nge medlip e inch tolngin. ¹¹ Mi gimed gabdiy e gol ni go' gol u langgin ngu wuru', miki gimed ayliy marichlen nib dub'ag ni gol ni go' gol ni de ma'athuk ban'en ngay. ¹² Mi gimed ngongliy aningeg i luwaw nib ga' mab gol ni fan ko feak mi gimed ayliy

nga aningeg raba' i ay, ni l'agruw nga barba' ma l'agruw nga barba'. ¹³ Mi gimed ngongliy ruwley i mat' ko gek'iy ni *acacia* ni kani ing ko gol ¹⁴ mu yuy'ed fagal ley i mat' ngalan fapi luwaw ni bay u barba' ngu barba' fare Kahol. ¹⁵ Gal ley i mat' ney e nge par u lan fapi luwaw ndab kun luf. ¹⁶ Mi gimed tay nga langgin fare Kahol fa gal raba' i malang ni bay gu pi' ngomed, ni kug yoloy fa ragag i motochiyel nga daken.

¹⁷ “Ma upongen fare kahol e ngam ngongliyed ko gol ni go' gol, ni aningeg i ragag nge lal e inch n'umngin, ma rliw' nge medlip e inch radan. ¹⁸ Mi gimed ammanag e gol ngeb ya'an l'agruw i Kerubim riy, ¹⁹ ni reb nga taban u baler fare upong, ma reb nga taban u baler. Mu ngongliyed niyow ba peth ko fare upong. ²⁰ Fa gali kerubim e ngan tayrow ni yow ba sabal u daken fare upong, ma bpuf porow nike fanay daken fare upong. ²¹ Mu ted nga langgin fare Kahol fagali yang i malang ni kan yoloy mi gimed ayliy upongen nga daken. ²² Bay gu mada' nagmed u rom u daken upongen fare kahol, mu rom u thilin fa gali kerubim e bay gu pi' riy ngomed urngin e motochiyel rog ni fan ngak e girdi' nu Israel.

Fare tebel ntagil' fare flowa ni kan ognag ngak Got

(Exodus 37:10-16)

²³ “Mu ngongliyed ba tebel ko ren ni *acacia* ni guyey nge nel' e inch n'umngin, ma ragag nge meruk e inch radan, ma rliw' nge medlip e inch tolngin. ²⁴ Mi gimed ing wuru' ku gol ni go' gol, mi gimed liyeg e gol nib dub'ag u mirichlen. ²⁵ Mi

gimed puthuy bang e ren ni dalip e inch radan ni nge liyeg. Mi gimed ing ko gol mirichlen e gi ren nem. ²⁶ Mi gimed ngongliy aningeg i luwaw nib ga' maba gol, ra reb fa aningeg i tabthung min tay reb ngay, ko gin ni bay reb i ay riy. ²⁷ Pi luwaw nem e ngan tay nib chugur nga mirichlen fare tebel, ya ngi i kol fagal ley i mat' ni yima kol ngu'un chibiy fare tebel ngay. ²⁸ Mu ngongliyed fagal ley i mat' ko ren ni *acacia* min ing wuru' ko gol. ²⁹ Mi gimed ngongliy e yu raba' i plet ni fen e *incense*; nge boch e kap, nge boch e melor nge boch e dabiy ni fen e wayin ni yima ognag ngak Got. Urngin e pin'ey ma ngam ngongliyed ko gol ni dabi ma'athuk ban'en ngay. ³⁰ Fare tebel e ngam ted nga m'on ko fare Kahol ko M'ag, mu daken e re tebel ney e gubin ngiyal' ni ngi i par riy fare flowa nib thothup ni kan pi' ngog.

Fare tagil' e magal
(Exodus 37:17-24)

³¹ “Mu ngongliyed ba lay i tagil' e magal ko gol ni go' gol. Mu pirdi'iyed e gol nge mang enggin nge kenggin; ma nunuw riy e ya'an bogi floras nike puf nge tin dawori puf ni ngkun ngongliy nib peth ko re ley i tagil' e magal ney. ³² Nel' i pa'ngin e re tagil' e magal ney, ra baraba' i kenggin ma bay dalip i pa'ngin riy. ³³ Ra bpa' fa nel' i pa'ngin ma ngan tay e nunuw riy ni dalip i floras ni bod ya'an e floras ko almond ni tin ndawori puf nge tin kepuf. ³⁴ Ma kenggin fare tagil' e magal e ngan tay e nunuw riy ni aningeg e floras ni ku bod ya'an e floras ko almond ni tin ndawori puf nge tin ke

puf. ³⁵ Mra l'agruw pa' fa nel' pa' i gek'iy ma bay reb e floras u enggin ni dawori puf. ³⁶ Pi floras ndawori puf ni nunuw riy nge yupa' i papa'ngin, nge fare tagil' e magal e ba peth nta'bang i gol nni pirdi'iy. ³⁷ Mi gimed ngongliy medlip i magal ni fen fare tagil' e magal, ngam ted nga p'ebgul ni be gal ram'en nga m'on. ³⁸ Mu ngongliyed e pi fen e mthang magal riy nge pi plet riy ni gol ni go' gol. ³⁹ Medlip i ragag nge lal e pawn e gol ni go' gol ni ngam ngongliyed e re tagil' e magal ney ngay nge urngin e tin mama'en. ⁴⁰ Mu tiyan'med ngam ngongliyed ni bod e re ya'an ni kug weliy rogon ngomed u daken fare burey.

26

Fare Tent ni bay u p'eowchen SOMOL (Exodus 36:8-38)

¹ “Mu kum ngongliyed langgin e *Tent* rog nib Thothup nga ragag yang i mad ni *linen* nib wech nni uneg bunu'en e saf ngan lifith nga fithik', ni kan k'ad nib ra'en mak'ef, *purple*, nge row. Mi gimed sisyunag ya'an bogi kerubim nga daken. ² Ngam ngongliyed e yungi mad ney ni ta'reb ga'ngin, ra bang ma ragag nge aningeg e yard n'umngin, ma l'agruw e yard radan. ³ Mu puthuyed lal yang fapi mad nga mup'ed nge yib ta'bang i mad riy, ku arregon ni ngam rin'ed ko lal yang ni kabay. ⁴ Mu ngongliyed yuchi upol ko mad nib ram'en mak'ef ngam ted nga taban bang nge bang fa gal yang i mad. ⁵ Ra bang fa gal yang i mad ma wugem e nochi upol ni ngam ted u taban.

Yuchi upol nem ni bay u taban fa gali yang i mad e bpapluw. ⁶ Mi gimed ngongliy wugem yochi lam ni gol ni ngu'un the' ko fa yochi upol nge peth fa galyang i mad nga ta'bang.

⁷ “Mu ngongliyed ba upong ko *Tent* ni ragag nge ta'reb yang e mad ni ngan lifith ko bunu'en e kaming. ⁸ Mu lifithed ni ta'reb ga'ngin ni gubin yang, ra bang ma ragag nge lal e yard n'umngin, ma l'agruw e yard radan. ⁹ Mu puthuyed lal yang nga ta'bang nga mup'ed nge yag bang riy nib ga'. Ma fa nel' yang nike magey e ngkum puthuyed nga mup'ed nge par ni ta'bang nib ga'. Ma fagi mad u taban ni gamen e nel' ngay e ngan t'ar u lukngun min paluweg ko mab ko *Tent*. ¹⁰ Ma ku ra bang fa gal yang i mad nib ga' ma ku wugem e yuchi upol ni ngan tay nga ta'ab raba' i rochlen. ¹¹ Miki gimed ngongliy ko wasey ni *bronze* wugem i lam ngam they'ed ko fa yuchi upol ni bay ko fa gal yang i mad, nge peth nge par nib ta'bang. ¹² Ma lukngun fagi mad e ngan pag ko leyni wuryal ko fagi *Tent*. ¹³ Ma baley u reb e yard nga barba' riy nge barba' riy, ma gal ley nike magey ko figi mad e nge upnguy barba' nge barba' fare *Tent*.

¹⁴ “Kumu ngongliyed l'agruw yang i upong ni bang e ngan ngongliy u keru' e saf ni pumo'on nikan gil'ad ma kan k'ad ko row, ma bang e keru' e kaming ni nge mang gin ndaken e upong.

¹⁵ “Mu chameyed yilen fare *Tent* ko gek'iy ni *acacia* ni ngi i par nib suwon ngalang. ¹⁶ Ra reb e chayem ma ragag nge lal e fit n'umngin, ma rliw' nge medlip e inch radan, ¹⁷ nra barba' ma bay l'agruw i ayal u taban, ya nge yag ni ayal fa

gal yang i chayem nga ta'bang. Gubin e yuyang i chayem ney ma go' bay luwan e ayal riy. ¹⁸ Mu ngongliyed rliw' yang i chayem ni fen e ba' ni yimuch fare *Tent*, ¹⁹ mi gimed ngongliy aningeg i ragag e ayal riy ni nge yan u tanggin fa yungi chayem; l'agruw yang e ayal nga tanggin bang e chayem ni nge kol fa gal yang i n'em ni gapeth ko chayem. ²⁰ Ma ba' ni lel'och e *tent* e ngam ngoliyed rliw' raba' e chayem ni fen, ²¹ nge aningeg i ragag yang e silber ni ayal, l'agruw yang nga tan bang e pi chayem nem. ²² Ma ba' ni tabgul ko fare *Tent* nib midgid ko ngal, e n'el e chayem ni fen, ²³ ma l'agruw yang e chayem ni fen e gal tabthung riy. ²⁴ Pi yuyang i chayem nem ni fen fa gal tabthung riy e ngan ayliy u but' nge yan i thang nga p'ebgul. Fa gal yangi chayem ni ir e ra yib fa gal tabthung riy e ara' rogon ni ngan ngongliy. ²⁵ Ere ra par ni meruk e yu raba' i chayem nem, ma ragag nge nel' e ayal riy nib silber, l'agruw yang nga tan bang fapi chayem.

²⁶ “Min ngongliy ragag nge lal ley i ren ko gek'iy ni *acacia* ni nge mang dubchey, lal ley riy e fen fapi chayem u barba' fare *Tent*, ²⁷ ma lal ley e fen barba', ma lal ley e fen e ba' ni tabgul u ley ni ngal. ²⁸ Lay ni lukngun e dubchey, e ngan tay u lukngun fa yu raba' i chayem, ni nge yan u baley nge mada' nga baley. ²⁹ Min ing e yuyang i chayem nem ko gol nib ayal ko fapi luwaw riy nib gol, ni ngi i kol e yu ley i dubchey ni kan ing ko gol. ³⁰ Min chamiy fare *Tent* ni bod rogon ni kug weliy ngomed u daken fare burey.

³¹ “Min ngongliy bang i kateng ko mad nib wech

ni kan ngongliy u bunu'en e saf kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row. Minip' ya'an bogi kerubim nga daken. ³² Min they' fare gi kateng ko fapi lam nib gol ni bay u p'ebugul aningeg ley i rumog riy nni ngongliy ko gek'iy ni *acacia* ma kan ing ko gol ni kan ayliy nga daken aningeg i ayal riy nib silber. ³³ Mu tiningnged fare gi kateng ngalang ko fare thal i lam u tan e upong ko fare *Tent*, mi gimed tay nga barba' fa gi kateng fare Kahol ko M'ag ni bay fa gal yang i malang u langgin. Fare gi kateng e nge ki'eg e Gin nib Thothup ko Gin Th'abi Thothup u langgin fare *Tent*. ³⁴ Min ning upongen fare Kahol ko M'ag. ³⁵ Wuru' fa Gin Th'abi Thothup e ngam ted ba tabel nga ba' ni lel'och fare *Tent* ma fare tagil' e magal e ngan tay ko ba' ni yimuch.

³⁶ "Min ngongliy bangi kateng ni nge mang mban fare *Tent*. Mu ngongliyed e re gi kateng nem ko mad ni wech ni kan ngongliy u bunu'en e saf ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row, ma kan sisyunag daken ni nunuw riy. ³⁷ Min ngongliy lal ley i ren ko gek'iy ni *acacia* ni fen e re gi kateng nem mi gimed ing ko gol, ma kam ted bogi lam nib gol nga taban e pi yuley i ren nem; mi gimed ngongliy lal yang e wasey ni *bronze* ni ayal ko yuley i ren nem.

27

Fare Altar (*Exodus 38:1-7*)

¹ "Mu ngongliyed ba altar ko gek'iy ni *acacia*. Re altar ney e ta'reb n'umngin nga radan, ya medlip nge baley e fit n'umngin, ma ku medlip nge baley

e fit radan, ma aningeg nge baley e fit tolngin. ²Ma aningeg i tabthung riy e ngam ngongliyed ya'an e gagey ko gamanman u daken. Pi gagey ney e ba peth ko fare altar, mi gimed ing e re altar ney ni ga'ngin ko wasey ni *bronze*. ³Mu ngongliyed bogi th'ib ni ngu'un tay e awat nga langgin, nge boch e sebel, nge bogi dabi, nge bogi fok nib ga', nge yu raba' i fen e fek nifiy. Gubin e pin'ey ma ngam ngongliyed ko *bronze*. ⁴Mu ngongliyed bangi nug ni waya ko wasey ni *bronze*, mi gimed yin' aningeg i luwaw nib ga' ko pi tabthung riy. ⁵Regi waya ney e nga mon'ed nga tanggin fare altar; nra taw taban nga lukngun fare altar. ⁶Mu ngongliyed ruwley i mat' ko gek'iy ni *acacia* mi gimed ing ko wasey ni *bronze*, ⁷mi nin' baley u lan reb fa gal luwaw u barba' fare altar, ma baley ngalan reb u barba' u nap'an ni ngan fek. ⁸Mu ngongliyed e re altar nem ni bod ya'an ba kahol ni dariy ban'en riy, nri bod rogon ni gu dag ngam guyed u daken fare burey.

Rungrung ko fare Tent rok SOMOL
(Exodus 38:9-20)

⁹“Re *Tent* nem ni bay u p'eowcheg e ngam ngongliyed lan e yoror riy ko kateng ni wech. Ba' ni yimuch riy e wugem e yard n'umngin e pi kateng ni rungrung riy, ¹⁰ni kan the' nga rliw' i rumog ni *bronze* ni kan ayliy nga daken e pi ayal riy nib *bronze* ni ku rliw' yang, ni bay e pi lam nge ralap u p'ebugul nni ngongliy ko silber. ¹¹Ma ku aram rogon e tin ngam ngongliyed ni fan ko ba' ni lel'och e rungrung. ¹²U lay ni ngal e ngkun tay e kateng riy ni rliw' nge lal e yard n'umngin, ma ragag ley e rumog riy ma ku ragag e ayal riy.

13 Ma ba' ni ngek riy, ni aram e gin ni yima yib riy, e rungrung riy e ku rliw' nge lal e yard radan. 14-15 Ma nga barba' nge nga barba' i langan e gin ni yima yib riy, e kateng riy e medlip nge balay e yard radan, ni bay dalip e rumog riy ma dalip e ayal riy. 16 Ma gin ni yima yib riy e bay bang e kateng riy ni ragag e yard n'umngin nni ngongliy ko mad ni wech, ma kan lifith bunu'en e saf u fithik' nib ra'en mak'ef, *purple*, nge row ni kan sisyunag ni bfel' ya'an. Re gi kateng ney e ngan the' nga aningeg ley i rumog ni kan ayliy nga dakene ayal riy ni ku aningeg. 17 Gubin ler e rumog nib liyeg e re yoror nem e go' ba peth ko yuley i ralap ni silber, ni bay e lam ko kateng riy nikun ngongliy ko silber ma pi enggin e go' *bronze*. 18 Re yoror nem e wugem e yard n'umngin, ma rliw' nge lal e yard radan, ma l'agruw nge baley e yard tolngin. Ma yungi kateng riy e ngan ngongliy ko mad ni wech, ma pi ayal riy e go' ngan ngongliy ko *bronze*. 19 Gubin mam'en fare *Tent*, nge gubin e pi yuluy ko fare *Tent* nge yoror riy e go' ngan ngongliy ko *bronze*.

*Rogon i Ayweg fare Magal
(Levitikus 24:1-4)*

20 "Mu reg e thin nge yan ko girdi' nu Israel ngar feked i yib ngom e tin th'abi fel' ko pi gapgep rorad ni *olive* ngan fanay ko fare magal, ya nge yag nni gal' ni gubin e blayal'. 21 I Aron nge pi pumo'on ni fak e yad e ngu'ur faleged rogon fare magal u lan fare *Tent* ko gin gu bay riy. Re magal ney e ngan tay nga ba' ni wuru' fare gi kateng u m'on ko fare Kahol ko M'ag. Mu rom u p'eowcheg e nge yik' e re magal nem riy ni blayal' nge mada' ko kadbul.

Biney e nge par nib gam'ing ni ngi i rin' piyu Israel u reb e mafen ngu reb ni dariy n'umngin nap'an.

28

Madan e Prist (Exodus 39:1-7)

¹ “Mu pining Aron ni walagem nge pifak ni pumo'on ni aram Nadab, Abihu, Eleazar, nge Ithamar. Mu faelrad nga bang u fithik' piyu Israel, ya ngar manged tapigpig rog ni prist. ² Ma ga ngongliy madan e prist ni fen Aron ni walagem, nib gamog ma bfel'usun. ³ Mu non ngak gubin e pi'in bay e salap rorad ni kug pi', ngar ngongliyed madan Aron ya ngan tabgulnag nge mang prist ngi i pigpig rog. ⁴ Mog ngorad ni ngar ngongliyed bangi mad ni yima tay nga daken ngorngorey, nge ba efod, nge ba wuru' e mad nib n'uw, nge ba kenggin ni kan sisyunag, nge bangi mad ni yima bachiy nga lolugey, nge bangi leed ni mad. Ngar ngongliyed e mit i mad ney ni madan e prist nge fanay walagem i Aron nge pifak ni pumo'on, ya ngar pigpiggad rog ni prist. ⁵ Fapi girdi' ni yad basalap e ngar faned e tret nib gol; nge bunu'en e saf ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row, nge mad ni wech.

⁶ “Miyad ngongliy fare efod u bunu'en e saf ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row; nge tret ni gol ra'en, nge mad ni wech, mi ni sisyunag daken ni fel' ya'an riy. ⁷ Ma l'agruw e gafan e mad, nra yag nni m'ag u lik'ipon, e ni puthuy ko fagal raba' i mad u barba' ngu barba. ⁸ Ma leed riy e ngkun lifith u ta'ab mit i ban'en min puthuy

ko fare efod nge par ni bang riy. ⁹ Mfek l'agruw i malang ni *onyx* nib tolang puluwon ngan ker fithingan fa ragag nge l'agruw i pumo'on ni fak Jakob nga daken. ¹⁰ Ra reb fa gali malang ma nel' e ngachal ni ngan ker nga daken, ni ngan tabab ko en th'abi ilal nge mada' ko en th'abi wen. ¹¹ Mu fek be' nib salap i ngongliy e churwo' nge ker fithingan e fapi pumo'on ni fak Jakob nga daken fa gal malang, min ayliy e gal malang nem nga tagil' nib gol. ¹² Mi ni tay fa gal malang nga daken gafan lik'ipon fare efod ni nge gagyelnag fa ragag nge l'agruw i ganong nu Israel. Aray rogon ni bayi fek Aron fithingrad u daken lik'ipon ni ruw raba', ma aram e Gag SOMOL e bay gu par ni gubin ngiyal' ni bay e girdi' rog u lanin'ug. ¹³ Mu ngongliy l'agruw e tagil' ko gol ni go' gol, ¹⁴ nge l'agruw kiy i chen ni go' gol ni kan bachiy ni bod ba yil' i aw min puthuy ko fa gal tagil'.

*Fare gi mad nu daken ngorngoren e Prist
(Exodus 39:8-21)*

¹⁵ “Ma ku yira ngongliy bangi mad nma tay fare Prist ni Th'abi Ga' nga daken ngorngoren ni nge m'ug riy ko mang e bmagan' Got ngay. Yira ngongliy u ta'ab mit i ban'en nni ngongliy fare efod riy, ma ngkun sisyunag nta'reb rogon ya'an ngay. ¹⁶ Regi mad nem e ngan t'ar u lukngun ni ta'reb ga'ngin rdan nge n'umngin; ni mereb e inch n'umngin ma ku mereb e inch radan. ¹⁷ Min ayliy aningeg thal i malang nib tolang puluwon nga daken; thal ni m'on e reb e malang ni *ruby*, nge reb e *topaz*, nge reb e *garnet*; ¹⁸ ma thal nl'agruw e reb e malang ni *emerald*, nge reb e *sapphire*, nge

reb e *diamond*; ¹⁹ ma thal ndalip e reb e malang ni *turquoise*, nge reb e *agate*, nge reb e *amethyst*; ²⁰ ma thal ni aningeg e reb e malang ni *beryl*, nge reb e *carnelian*, nge reb e *jasper*. Pi malang ney e kan ayliy nga tagil' nib gol. ²¹ Mra reb e pi ragag nge l'agruw i malang ney ma ngan ker fithingan reb fapi pumo'on ni fak Jakob nga daken, ya nge gagyalnag fa ragag nge l'agruw i ganong nu Israel. ²² Min ngongliy e chen ko gol ni go' gol ni kan laeng ni bod bayil' i aw ni ku fen fare gi mad u daken ngorngorey. ²³ Min ngongliy l'agruw i luwaw ni gol ngan puthuy ko gal nlang e tabthung ko fare gi mad ni fen ngorngorey, ²⁴ mi ni m'ag fa gal kiy i chen nib gol ko fa gal luwaw. ²⁵ Ma taban u baley fagal yil' i chen e ngan m'ag ko fa gal tagil', me yag nni the' nga gafan pon fare efod. ²⁶ Mu kun ngongliy ko gol l'agruw e luwaw nga nip' nga tabthungen fare gi mad nib migid nga but' u ba' ni langgin u taban nib migid ko fare mad ni efod. ²⁷ Mu kun ngongliy ko gol l'agruw e luwaw ngan m'ag u puluwon gafan pon fare mad ni efod nga but' nib chugur ko wup riy ma bay ngalang ko fare leed ni kan lifith ni bfel' ya'an. ²⁸ Mi ni m'ag bayil' i gaf nib ra'en mak'ef ko fa gali luwaw ni bay ko fare gi mad nma par u daken ngorngorey mu kun m'ag ko fa gali luwaw ni bay ko fare mad ni efod, ya nge par e gi mad nem u daken ngorngorey ni bay nga daken fare gi leed ndabi puf.

²⁹ "Nap'an nrayan Aron ngalan e Gin ba Thothup ko fare *Tent*, ma nge tay nga daken ngorngoren e regi mad ney ni bay fapi malang nib tolang puluwon riy ni kan ker fithingan fapi

ganong rok yu Israel nga daken, ma aram e Gag SOMOL e bay gu par ni gubin ngiyal' ni bay e girdi' rog u lanin'ug. ³⁰ Mi ni tay fare Urim nge Thumim* ngalan fare gi mad nma par u daken ngorngorey, ya nge fek Aron i yib nga p'eowcheg nib thothup. Gubin yay nra yib nga p'eowcheg ma nge m'ag e regi mad ney nga daken ngorngoren, ya nge yag ni nang e tin ba magan'ug ngay ni fan ngak e girdi' nu Israel.

*Ku Boch e Mad ko Prist
(Exodus 39:22-31)*

³¹ "Fare mad nib n'uw ni bay nga tanggin fare efod e ngan ngongoliy u bunu'en e saf ni ga'ngin nib ra'en mak'ef. ³² Yira kuruf tagil' i lolugey riy, min lifith bang e mad u mirichlen e gin kan kuruf nge gelnag ndabi mogchoth. ³³⁻³⁴ Mu pgan e re mad ney ni ga'ngin e ngan tay ya'an e *pomegranate* ngay ni kan ngongliy u bunu'en e saf nib ra'en mak'ef, *purple*, nge row, ni bay yuchi bel nib gol u thilthilin. ³⁵ Re mad ney e nge yin' Aron u nnap'an ni be pigpig ni prist. Nap'an nra yib nga p'eowcheg u lan e Gin ba Thothup ara ke chuw u rom, ma yibe rung'ag lingan fapi bel, ma aram e dabi yim'.

³⁶ "Mu ngongliy bochi madeliya ko gol ni go' gol min ker e yu bug i thin ni ba'aray nga daken, 'Kan ognag ngak SOMOL.' ³⁷ Mi ni m'ag nga m'on ko fare *turban*, † nga bal' i gaf nib ra'en mak'ef. ³⁸ Aron e nge tay e ran'ey nga lolgen nib migid e

* **28:30** URIM NGE THUMIM: L'agruw i ban'en nma nang e prist riy e n'en nib magan' Got ngay; dan nang rogon ni ur maruwelgad ngay. † **28:37** TURBAN: Bangi mad ni yima bachiy nga lolgey.

madaliya riy nga peri', ya aram e Gag SOMOL, e ra magan'ug nga urngin e pin'en nra pi' yu Israel ni kar og niged ngog, ni yug ra mang e kar og niged nib kireb rogon ngog.

³⁹ “Ma ngkun lifith kenggin e mad rok Aron ko mad ni wech, mu kun fal'eg riy fare *turban* rok nge bangi leed ni kan sisyunag ni bfel' ya'an.

⁴⁰ “Min ngongliy boch e kenggin, nge boch e leed, nge boch e uruwach ni fan ko fapi pumo'on ni fak Aron, ya ngar tabgulgad miyad gamog u owchey. ⁴¹ Ma gon' e pi mad ney nga daken Aron ni walagem nge pifak ni pumo'on. Ma aram mag gagep nagrad ngam yibleyrad ngam og nagrad ni kar tabgulgad, nrayag ni ngar pigpiggad rog ni prist. ⁴² Min ngongliy ko mad ni wech yuley i tan e mad ni farad, ni mus u lukngurad nge mada' nga daken bugrad, ni nge upnguyrad. ⁴³ I Aron nge fapi pumo'on ni fak e thangri gubin ngiyal' ni ngranod ngalan fare *Tent* u p'eowcheg ara rabad nga altar ni ngar pigpiggad ni prist u lan e Gin ba Thothup, ma dabisiy ni ngar chuwgad ko fa yu ley i mad, ya nge dab gu thang e fan rorad ni bochan e de upong e yungin nge mith u dowrad. Ren'ey e ngi i par nib gam'ing ni ngi i rin' Aron nge pi'in owchen.

29

Rogon ni ngan yibley Aron nge pi pumo'on ni pifak ngar manged prist
(Levitikus 8:1-36)

¹ “Ba'aray e n'en ni ngam rin' ngak Aron nge pifak ni pumo'on ni ngam ognagrad ngog, ya ngar manged e prist ngu'ur pigpiggad rog. Mu fek ba

fak e garbaw ni pumo'on nge l'agruw e fak e saf ni pumo'on ndariy bang u dowrad nib kireb. ² Mag fanay e tin th'abi fel' e *flour** ni *wheat* ndariy e is riy, mag ngongliy boch e flowa ni bay e gapgep ni *olive* riy, nge boch ndariy riy, nge boch e flowa ni bod e kek nib gilgith ni kan achey e gapgep ngay. ³ Mag af e pi flowa nem ngalan ba dug ngam ognag ngog u nap'an ni ngam pi' fare fak e garbaw ni pumo'on nge fa gal fak e saf ni pumo'on ni maligach ngog.

⁴ “Mag fek Aron nge fapi pumo'on ni fak i yib nga langan e mab ko fare *Tent* u p'eowcheg, mag luk nagrads ngar machalboggad. ⁵ Ma aram magon madan e prist nga daken Aron, fare kenggin, nge fare wuru' e mad nib n'uw nma yan fare efod nga daken, nge fare gi mad ni fen daken ngorngorey, nge leed. ⁶ Mag tay fare *turban* nga lolgen ni bay fare madelia nib gol u peri' ni kan ker nga daken fare thin ni ga'ar, 'Kan ognag ngak SOMOL'. ⁷ Mag fek fare gapgep ni fen e mathiy ngam pu'og nga lolgen mag liyef ngay.

⁸ “Mu kum fek pifak ni pumo'on nga mon' nga dakenrad fapi kenggin e mad; ⁹ mag m'ag e leed nga lukngurad mag tay fapi urwach nga lolugrad. Aram rogon ni ngam ognag Aron nge pifak ni pumo'on. Yad nge pi'in owcharad e ngu'ur pigpig-gad rog ni prist ni manemus.

¹⁰ “Mag fek fare garbaw ni pumo'on nga m'on ko fare *Tent* u p'eowcheg, ma gog ngak Aron nge pi pumo'on ni fak ngar ted pa'rad nga daken lolugen. ¹¹ Mag li' nge yim' fare garbaw ni pumo'on, u rom

* **29:2 FLOUR:** Flowa ni dawor nlith.

u p'eowcheg ni arame gin gubay riy nib thothup, u langan e mab ko fare *Tent*. ¹² Mag fek boch u racha'en fare garbaw nga bugulipa'am ngam tay ko fa aningeg i gagey ko fare altar. Ma tin ke magay riy mag pu'og nga enggin fare altar. ¹³ Me migid mag fek gubin yang e mam nib ing gil'iggan fare gamanman, nge gin th'abi fel' ko ad riy, nge fagal bu'oy nib mu'un e mam riy ngay, mag urfiy e pin'ey u daken e altar nib maligach ngog. ¹⁴ Machane, ngam urfiy ufin fare garbaw, nge bayachen, nge gil'iggan u wuru' e gin gimed be par riy. Biney e ba maligach ni nge chuweg e denen ko pi prist.

¹⁵ "Ma aram mag fek reb fa gali saf ni pumo'on mag gog ngak Aron nge pi pumo'on ni fak ngar ted pa'rad nga daken lolugen. ¹⁶ Mag li' e re saf nem nge yim', mag fek e racha' riy ngam atngiy nga daken gubin raba' fare altar. ¹⁷ Mag theth'ab fare saf nge achig yang; mag luknag gathogthon nge ay, nge yungin ni kabay riy ngam tay nga daken lolgen fare saf. ¹⁸ Mag urfiy fare saf ni pumo'on nib polo' u daken e altar ni aram e ba maligach ni ggan. Ma bon e re maligach ney e bfel' u wun'ug.

¹⁹ "Mag fek fa bin kabay e saf ni pumo'on, ma gog ngak Aron nge pi pumo'on ni fak ngar ted pa'rad nga daken lolugen. ²⁰ Mag li' nge yim', mag fek boch u racha'en ngam thiy nga ba' ni mat'aw i yuwantel Aron nge fapi pumo'on ni fak, nge ba' ni mat'aw u bugul ni ga' i pa'rad, nge ba' ni mat'aw u bugul ni ga' i ayrad. Mag yin' e tin kabay ko fapi racha' nga daken gubin raba' fare altar. ²¹ Mag fek

boch fapi racha' ni bay u daken e altar nge boch ko fare gapgep ni fen e mathiy, ngam atngiy nga daken Aron nge pifak ni pumo'on nge mad rorad. Aron nge pifak ni pumo'on nge mad rorad e go' nge tabgul ni ngan og nagrad ngog.

²² “Mag th'ab ngam luf e mam ko fare saf ni pumo'on, nge pachan nib mam, nge mam nib ing gathogthon, nge gin th'abi fel' ko ad riy, nge fa gali bu'oy rok nib mu'un e mam riy ngay, nge ba' ni mat'aw i daken ay. ²³ Fare dug i flowa nni ognag ngog, e ngam fek reb e lof u bmit ngu bmit: reb e flowa ni kan ngongliy ko gapgep ni *olive* nge reb ndariy e gapgep ni *olive* riy nge reb ni bod ba kek ni ba gilgith. ²⁴ Mag tay gubin e pi ggan ney ngalan pa' Aron nge pifak ni pumo'on, miyad ognag ngog, ni aram ba tow'ath nib mal'eag. ²⁵ Mag fek rorad ngam urfiy u daken e altar, ni bay u daken fare maligach ni mo'oruf, ni aram e ba ggan ni kan ognag ngog. Ma bon e re maligach ney e bfel' u wun'ug.

²⁶ “Mag fek e ufin u daken ngorngoren e re saf ney ngam ognag ngog nib tow'ath nib mal'eag. Ma giney ko fare gamanman e nge par rom.

²⁷ “Nap'an nra ni yiblay be' ni nge mang reb e prist, ma ufin u daken ngorngoren nge daken ay fare saf ni pumo'on nni fanay ko ngiyal' nyiblay facha' e ngan ognag ngog nib tow'ath nib mal'eag, min fael ngabang nike par rok fapi prist. ²⁸ Ke par riy ni arrogon, nap'an nra ognag e girdi' rog e pi maligach ni nge gapaseg thilig nge girdi' rog, ma ufin u daken ngorngoren nge daken ay fare gamanman e f'oth ko prist. Ireray e tow'ath rok

e girdi' ngog, I Gag SOMOL.

²⁹ “Fapi madan e prist rok Aron e nap'an nra yim' ma ngan pi' ngak pifak ni pumo'on ni fan ngorad ni nga ron'ed u nap'an ni ngan gapgep nagrad ni ngan yibleyrad. ³⁰ Re mo'on ni fak Aron nra yin' luwan ko prist e nge yin' e pi mad ney, nge yan ngalan fare *Tent* u p'eowcheg ni nge pigpig u lan e Gin ba Thothup e thangri yin' e pi mad ney nga daken ni medlip e rran.

³¹ “Mag fek ufin fare saf ni pumo'on nni fanay u nap'an nni gapgepnag Aron nge pifak ni pumo'on ni yibe ognagrad, mag lith u bang nib tabgul. ³² U langan e mab ko fare *Tent* u p'eowcheg e ngar ked riy ngar th'aged ko flowa nike aw u lan fare dug. ³³ Yad ra kay e pin'en nni pi' ni bayul rorad ko ngiyal' nni gapgep nagrad, ni yibe og nagrad ni aram e kar tabgulgad. Kemus ni prist e ra kay e pi ggan ney, ya ba tabgul. ³⁴ Mra reb e rran riy ni kadbul ma tin ke magey ni dan kay ko ufin nge flowa e ngan orfeg, ri dab ni kay ya ba thothup.

³⁵ “Mu rin' ngak Aron nge pifak ni pumo'on nrogon ni kugog ngom ni gubin, ni medlip e rran ni ngam bengbengnag gam'ingrad ni aram e ngar manged prist. ³⁶ Gubin e rran ni thingar mu pi' ba garbaw ni pumo'on ni maligach ni bayul ko denen. Ren'ey e ra machalbognag fare altar. Ma aram mag gapgepnag ko gapgep ni *olive* ni nge thothup. ³⁷ Mu rin'ed e ran'ey ni gubin e rran ni medlip fen. Ma aram e fare altar e ra polo' feni thothup, mra math be' ngay ara ban'en mra fek

machan nga gelngin feni thothup.†

Maligach ko yu rran
(Numbers 28:1-8)

³⁸ “Chiney i yan ngaram e gubin e rran ni ngu’um pi’ ni maligach u daken fare altar l’agruw i pifak e saf ni ta’reb e duw rorow. ³⁹ Reb e gali pifak e saf ney e ngam pi’ ni maligach ni kadbul ma reb e blayal’. ⁴⁰ Bin som’on ko gali fak e saf ni ngan pi’ ni maligach e yira chagiy l’agruw e pawn e *flour* ni *wheat* ni kan athkuy ta’reb e *quart* e gapgep ni *olive* ngay. Ma ga pu’og ta’reb e *quart* e wayin nga but’ ni aram e kan ognag ngog. ⁴¹ Me blayal’ mu kum pi’ e bin kabay e saf ni maligach, ni ku ta’reb oren e *flour*, nge gapgep ni *olive*, nge wayin riy ni bod e bin kadbul. Ran’ey e ba ggan ni ngan ognag ngog, I Gag SOMOL, ma bon e re maligach ney e bfel’ u wun’ug. ⁴² Aram e chiney i yan ngaram e ngu’un pi’ e re maligach ni mo’oruf ney u p’eowcheg u langan fare *Tent*. Aram e gin ni gu ra mada’nag e girdi’ rog ngay mug non ngom. ⁴³ U rom e bay gu mada’nag e girdi’ nu Israel ngay, ma fare ram’en e maluplup ko gin gu bay riy e ra thothupnag e gin’em. ⁴⁴ Bay gu tay fare *Tent* nge fare altar nib thothup, ma bay gu fael Aron ngabang nge pifak ni pumo’on ni ngar pigpiggad rog ni prist. ⁴⁵ Bay gu par u fithik’ e girdi’ nu Israel, ma bay gu mang Got rorad. ⁴⁶ Bay ra nanged ni Gag SOMOL ni Got rorad ni gu fekrad nga wuru’

† 29:37 MRA FEK MACHAN NGA GELNGIN FENI THOTHUP: Kakrom e bmich u wun’uy ni yug girdi’ fa ban’en e ra math nga ban’en ni ba thothup mra fek machan. 29:38 Num 28:3-10

yu Egypt, ya nge yag ni gu par u fithik'rad. I Gag SOMOL ni Got rorad.

30

Fare Altar ni yima urfiy e incense riy
(Exodus 37:25-28)

¹ “Mu ngongliy ba altar ko gek'iy ni *acacia*, ni ngu'un urfiy e *incense** u daken. ² Re altar ney e ta'reb n'umngin nga radan, ya ragag nge meruk e inch n'umngin ma ku ragag nge meruk e inch radan, ma guyey nge nel' e inch tolngin. Fa aningeg i gagey ko tabthung riy u daken e ba peth ko re altar nem. ³ Mag ing daken nge liyeg ni polo' nge fapi gagey riy ko gol, mu kum gabdiyed bathal i gol u mirichlen. ⁴ Mag ngongliy l'agruw i luwaw ni fen e fek, ngan tay reb u barba' ma reb nga barba' u tan fare thal i gol u mirichlen ni gil' e mat' ni ngu'un fek. ⁵ Mu ngongliy e gali mat' ney ko gek'iy ni *acacia* mag ing ko gol. ⁶ Mag tay e re altar ney nga wuru' fare gi kateng nib gafgaf u mit fare Kahol ko M'ag. Ireray e gin bay gu mada' nigem ngay. ⁷ Aron e gubin e kadbul nra yib ni nge ngongliy rogon fapi magal, ma nge urfiy e *incense* u daken e fare altar. ⁸ Ku aram e n'en ni nge rin' ni blayal' nnap'an ni nge yib i tay e nifiy ko fare magal. Re *incense* ney ni yima urfiy ni aram e yibe ognag e dab ntal i rin' ni gubin e mfen nga m'on. ⁹ Dab mu ognag e *incense* u daken e re altar ney ndanog ni ngan pi', ara ba gamanman ni maligach, ara *grain*, ma dab mu

* **30:1** INCENSE: Bogi ban'en ni bfel' bon ni yima urfiy nge yan e ath riy ngak Got.

pu'og e wayin ni maligach nga daken. ¹⁰ Ta'bayay u reb e duw ni nge machalbognag Aron fare altar ni rogon ko motochiyel, ni aram e nge tay e racha' ko fa aningeg i gagey u tabthungen fare altar, nracha'en fare gamanman ni maligach ko denen. Ren'ey e ngu'un rin' ni gubin e duw i yan ngaram. Re altar ney e nge par ni ga'ngin nib thothup, ni kan ognag ngog, i Gag SOMOL.”

Tax ni fan ko Tent rok SOMOL

¹¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ¹² “Nap'an ni ga ra the'eg e girdi' nu Israel, mra be' ma nge pi' puluwon e pogofan rok, ya nge dabi yib ba riya' ngak u nap'an ni yibe math'eg girdi'. ¹³ Gubin e girdi' ni kan the'egrad e thingar ra pi'ed e salpiy ni oren ni kanog, ni bod tomalngin ni kan turguy ni ngan pi'. Gubin e girdi' nthingar ra pi'ed e salpiy ni aram e kar og niged ngog. ¹⁴ Gubin e pi'in kan the'egrad ko fare math'eg girdi', ni pumo'on nike gaman e rliw' e duw rorad ngalang e ngar pi'ed e salpiy ngog ni rogon ni kanog. ¹⁵ Gathi en ba yo'or ban'en rok e nge pi' nib yo'or, ma en dariy ban'en rok e nge pi' nib lich, ko ngiyal' ni ngar pi'ed e salpiy ni rogon ni kanog ni fan ko pogofan rorad. ¹⁶ Mu fek e pi salpiy ney rok e girdi' nu Israel ngu'um fanay ko maruwel ko fare *Tent* u p'eowcheg. Re tax ney e nge mang bayul ko pogofan rorad, ma aram e bay i par u lanin'ug ni ngu'ug yoror rorad.”

Fare raba' i dabiy ni bronze

¹⁷ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ¹⁸ “Mu ngongliy barba' i dabiy ko *bronze* ni enggin u but' e kub *bronze*. Mag tay e re dabiy ney nga thilin e *Tent*

nge altar, mag pu'og e ran nga langgin. ¹⁹ Aron nge pumo'on ni pifak e ngu'ur faned e re ran ney ni ngar luk niged pa'rad nge rifrifen ayrad ngay ²⁰ u m'on ni ngranod ngalan fare *Tent* ara ranod ko fare altar ni ngar pi'ed fare ggan ni aram e yad be ognag ngog. Ma aram e dabni thang e fan rorad. ²¹ Thingar ra maluk niged pa'rad nge rifrifen ayrad, ya nge dab ra m'ad. Nge par e ren'ey nib gam'ing ni ngu'ur rin'ed nge pi'in owcherad ni dariy n'umngin nap'an."

Gagep ni fen e mathiy

²² Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ²³ "Mu fek e tin nthabi fel' ko *spices*— ragag nge l'agruw e pawn e *myrrh* nib ranran, nge nel' pawn e *cinnamon* ni bfel' bon, nge nel' e pawn e *cane* nrib fel' bon, ²⁴ nge ragag nge l'agruw pawn e *cassia* (ni ngan thabthabelnag ni bod tomalngin ni kan turguy). Mag puthuy reb e galon e gagep ni *olive* ngay, ²⁵ mag ngongliy rebe gagep ni fen e mathiy nib tabgul, ngam athkuy ni bod e florida. ²⁶ Ni ir e ngu'um gagepnag fare *Tent* u p'eowcheg ngay, nge fare Kahol ko M'ag, ²⁷ nge fare tebel nge urngin mam'en, nge fare tagil' e magal nge urngin mam'en, nge fare altar ni yima urfiy e *incense* u daken, ²⁸ nge fare altar ni yima urfiy e pi maligach u daken, nge gubin mam'en, nge fa raba' i dabiy nge tagil'. ²⁹ Mag ognag e pin'ey ngog, ma aram e gubin e pin'ey nra polo i thothup, mra math be' ara ban'en ngay mra fek' machan nga gelngin feni

thothup.† ³⁰ Ma aram mag gapgepnag Aron nge fapi pumo'on ni fak, ni aram e kam og nagrad ni ngar manged prist ni ngar pigpiggad rog. ³¹ Me lungum ngak e girdi' nu Israel, 'Re gapgep ney ni fen e mathiy nib tabgul e nge par ni ngu'un fanay ko pigpig rog i yan ngaram. ³² Thingar dab ni pu'og nga daken yug be', ma dab kum ngongliy reb e gapgep ni ta'reb rogon ko biney. Ya ba tabgul, ma thingar un tay nib tabgul. ³³ En nra ngongliy reb ni bod e biney ara fanay boch nge gapgepnag yug be' ni gathi ba prist, e aram e dabki mang reb e girdi' rog.' ”

Fare incense

³⁴ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, “Mu fek e pin'en ni ba'aray ni falel' bon ni ta'reb oren bmit nge bmit — ni aram e *stacte*, nge *onycha*, nge *galbanum*, nge *frankincense*. ³⁵ Mu fek e pin'ey ngam ngongliy e *incense* riy, ngam athkuy ni bod e florida. Mu athkuy e sol ngay ngi i par nib machalbog ma ba tabgul. ³⁶ Mu bilig boch nge bod e ab, mag fek ngalan fare *Tent* nga p'eowcheg, nga mu swerw-ereg u mit fare Kahol ko M'ag. Mu tay e re *incense* ney nikari thothup. ³⁷ Dab kum fal'eg reb e *incense* ni fanam ni nge ta'reb rogon e miti n'en nni fanay ngay ko biney, mu tay e biney ni ba thothup ni kan ognag ngog. ³⁸ Fa'anra ngongliy be' reb ni bod rogon e biney ni nge fanay ni florida, ma dabkun leamnag ni ir reb e girdi' rog.”

† **30:29** FEK MACHAN NGA GELNGIN FENI THOTHUP: ku errogon ni bay ko 29:37.

31

ISOMOL ni Mel'eg Bezalel nge Oholiab (Exodus 35:30–36:1)

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ² “Kug mel'eg Bezalel, ni fare mo'on ni fak Uri ma Hur e tutuw rok, ni be' ko fare ganong rok Judah, ³ kug sugnag e cha'nem ko fare gelngin rog. Kug pi' e tamilangan' ngak, nge llowan', nge gubin mit e salap ko ngongol bogi ban'en ni bfel' ya'an — ⁴ ni nge gonpiy rogon ya'an nib manigil me ngongliy ko gol, nge silber, nge *bronze*; ⁵ nge malang nib tolang puluwon ni nge puy nge ayliy nge fal'eg nnunuw; yungi ren ni ngi i ker ya'an bogi ban'en nga daken; nge gubin mit e salap ni bfel' pa' riy. ⁶ Kug mel'eg Oholiab nib mo'on ni fak Ahisamak, ni be' ko fare ganong rok Dan, ni ngar maruwel gow Bezalel u ta'bang. Ma kug pi' e salap ngak boch e pumo'on nrayag e maruwel rorad, ya nge yag nra muruwliyed gubin e tin kugog ni ngan mu'nag: ⁷ fare *Tent* u p'eowcheg, nge fare Kahol ko M'ag nge upongen, nge gathon fare *Tent*, ⁸ fare tebel nge gubin mam'en, nge fare tagil' e magal nib gol nge gubin mam'en, nge fare altar ni yima urfiy e *incense* u daken, ⁹ nge fare altar ni fen e maligach ni mo'oruf, nge gubin mam'en, nge fa raba' i dabiy nge tagil', ¹⁰ nge fapi madan e prist nrib gamog ni fen Aron nge pi pumo'on ni fak ni ngron'ed u nap'an ni yad be pigpig ni prist; ¹¹ nge fare gapgep ni fen e mathiy, nge fare *incense* ni bfel' bon ni fen fa Gin nib Thothup. Pin'ey e ngan ngongliy ni bod rogon ni kugog ngom.”

Sabbath, fare rran ni ngan toffan

¹² Miki yog SOMOL ngak Moses ¹³ ni nge non ngak e girdi' nu Israel ni nge ga'ar, "Mu ayuweged e *Sabbath*, ni yaran e toffan rog, bochan e irera' e pow u thildad e chiney i yan ngaram, ni be dag ni Gag SOMOL e kug me'legmed ni kam manged girdi' rog. ¹⁴ Thingar mu ayuweged e rofen ni yaran e toffan, ya ba thothup. En dabi ayuweged e rofen nem nge maruwel ko re rran nem e yira thang e fan rok. ¹⁵ Nel' e rran ni ngam muruwliyed e maruwel romed, ma rofen ni gaman e medlip ngay e yaran e toffan ni kug turguy kan ognag ngog. Ma en nra maruwel ko rofen ney e yira thang e fan rok. ¹⁶ Girdi' nu Israel e ngar ayuweged e rofen ney ni aram e bpow ko fare m'ag. ¹⁷ Ran'ey e ba pow nike par u thilmad e girdi' nu Israel ni manemus, ni bochan e Gag SOMOL, e gu sunumiy e tharmiy nge faleng u lan nel' i rran, me rofen ni gaman e medlip ngay e gu tal ko maruwel nggu toffan."

¹⁸ Fa'ani mu' SOMOL ko welthin ngak Moses u daken e burey ni Sinai, me pi' ngak fa gal yang i malang ni fa'an ni yoloy Got fapi motochiyel nga daken.

32

Fare fak e garbaw nib gol (Deuteronomy 9:6-29)

¹ Fa'ani guy e girdi' nike par Moses u daken fare burey nike n'uw nap'an ma dawori yib nga but', miyad mu'ulung nga to'oben Aron me lungurad ngak, "Da'an da nanged e n'en nike buch rok Moses, ni ir e gafaliydad nga wuru' yu Egypt; ere

mu ngongliy reb e got ngomad nge mang ir e gafaliymad.” ² Me ga’ar Aron ngorad, “Mu feked e talbuch ni gol ni be talbuch pi le’engmed, nge pifakmed ni pumo’on nge ppin ngay i yib ngog.” ³ Aram me luf gubin e girdi’ e talbuch ni gol rorad ngan fek i yib ngak Aron. ⁴ Me fek Aron fapi talbuch nge ranrannag ko nifiy, me pu’og ngalan ban’en, nge ngongliy ya’an ba fak e garbaw riy ni pumo’on.

Me ga’ar e girdi’ nu Israel, “Yu Israel, irera’ e got rodad, ni ir e gafaliydad nga wuru’ yu Egypt.”

⁵ Ma aram me toy Aron ba altar u m’on ko fare fak e garbaw ni pumo’on nib gol me ga’ar, “Gabul e ngad ngongliyed ba madnom ngad liyorgad ngak SOMOL.” ⁶ Me reb e rran riy nri kab kadbul miyad pi’ e maligach ni mo’oruf, miyad fek i yib e maligach nma gapaseg thilin Got nge girdi’; miyad par nga but’ ngu’ur abichgad ma yad be garbad, miyad cheal ngu’ur rin’ed e tin galong ma yad be chingnag.

⁷ Me ga’ar SOMOL ngak Moses, “Mu gur nigem ngam sul nga p’ening, ya piyu Israel, ni girdi’ rom, ni gur e mu gafaliyrad nga wuru’ yu Egypt e kar denengad kar pi’ed keru’rad ngog. ⁸ Kar paged e n’en ni kugog ni ngar folgad riy, ya kar ranran niked e gol kar ngongliyed ya’an ba pifak e garbaw ni pumo’on riy yad be tayfan miyad be pi’ e maligach ngak. Yad be yog ni ireram e got rorad, ni gafaliyrad nga wuru’ yu Egypt. ⁹ Moses, ku gguy feni gelan’ e pi girdi’ ney. ¹⁰ Chiney, e dab mu guy rogon ni ngam taleggeg. Ya ku gu damumuw

ngorad, ni arme nggu thang owcharad. Ma aram e bay gu gagiweg nagem nge pi'in owchem ngar manged girdi'en reb e nam ni ba ga'."

¹¹ Machane me wenig Moses ngak SOMOL ni Got rok ni ga'ar, "SOMOL, mang ni ngari gel e damumuw rom ngak e girdi' rom, ni gur e mu lagrad u tan pa' yu Egypt nga pa'am nib gel nge gelnim nib gel? ¹² Mang ni ngam pag piyu Egypt nge yag ni lungurad, 'I waliy e girdi' rok nga wuru' yu Egypt ya ke leamnag ni nge li'rad u fithik' e burey nge math owcharad ni yad gubin'? Mu pag e damumuw rom nib gel ngam thiliyeg lanin'um, ngam pag ndab mfek e binir e riya' i yib ngak e girdi' rom. ¹³ Mu leamnag fapi tapigpig rom i Abraham, Isak, nge Jakob. Mu leamnag fare michmich ni mu tay ngorad ni bay mu pi' ngorad e pi'in owcharad ni bod feni yo'or e t'uf u lanelang, ma bay mu pi' ngak e pi'in owcherad e re nam ney ni ga'ngin ni ngar tafned ni dariy n'umngin nap'an." ¹⁴ Ma aram me thiliyeg SOMOL laniyan', ma daki fek fare riya' i yib ngak e girdi' rok ni fa'ani yog ni nge rin'.

¹⁵ Ma aram me sul Moses u daken fare burey nga but', nike fek fa gali yang i malang ni l'agruw raba' ni kan yoloy fapi motochiyel ngay. ¹⁶ Ri Got e ngongliy e gali yang i malang nem me ker fapi motochiyel nga daken.

¹⁷ Me rung'ag Joshua laman e girdi' ni yibe tolul, me ga'ar ngak Moses, "Kug rung'ag lingan e cham ko gin ni be par piyu Israel riy." ¹⁸ Me ga'ar Moses, "Gathi aram rogon lingan e garus ni ka ni gel fa lingan e yor ni kan me'waer; ya laman e tang."

¹⁹ Ma fa'ani chugur Moses ko gin yibe par riy nrayag ni nge guy fare pifak e garbaw ni pumo'on, nge girdi' ni be churu', mri damumu. Ma ku rom u enggin fare burey me yin' fa gal yang i malang ni bay u pa' nga but' nge pil. ²⁰ Me fek fare liyos ni kar ngongliyed ni bod ya'an ba fak e garbaw, nge urfiy, me pirdi'iy nge par nike yochyang, me athkuy ko ran. Me tay ir ngak e girdi' nu Israel ngar unumed. ²¹ Me ga'ar ngak Aron, "Mang e ke rin' e pi girdi' ney ngom kam waliyrad kar ngongliyed e biney e denen nrib kireb?"

²² Me ga'ar Aron, "Dab mu puwan' ngog; ga manang rogon e pi cha'ney ni fa'an yad ra turguy u lanin'rad ni ngar ngongliyed e kireb. ²³ I lungurad ngog, 'Mu ngongliy reb e got ngomad nge mang ir e i gafaliydad i yan, ya da gu nanged e n'en nike buch rok Moses, ni ir e gafaliydad nga wuru' yu Egypt.' ²⁴ Mu gog ngorad ni ngar feked i yib e nunuw rorad ni gol, ma pi'in ni immoy e nunuw rorad ni gol e ra lufed ngar pi'ed ngog. Mu gon' nga fithik' e nify me yib e re liyos ney riy."

²⁵ Me guy Moses ni Aron e ke pag fapi girdi' kar thum'gad ngaru' kar makak'ar niked yad u p'eowchen e pi to'ogor rorad. ²⁶ Ma aram me sak'iy Moses nga langan e garog ko gin be par piyu Israel riy me tolul ni ga'ar, "Mini' e bay u ba' rok SOMOL? En ni bay u ba' rok e nge yib ngog!" Me mukun gubin e pi Levite nga charen, ²⁷ me ga'ar ngorad, "Fare SOMOL ni Got rok piyu Israel e be yog ngomed ni gimed gubin ni ngam m'aged e saydon romed nga lukngumed ngam marod ko biney e garog u lan e gin'ey ni be par

piyu Israel riy ko binem e garog ngam thanged owchen pi walagmed, pi tafager romed, nge pi'in gimed buguliyoror.”²⁸ Me fol fapi Levite riy ngar li'ed gon'apan 3000 e pumo'on e rofen nem.²⁹ Me ga'ar Moses ngak pi e Levite, “Daba' e kam machal-bog niged gimed ni ngam manged prist ngam pig-piggad rok SOMOL, ko mathang pogofan ni kam ted ngak pifakmed nge pi walagmed, machane SOMOL e ke pi' e fal'eg wa'ath rok ngomed.”

³⁰ Me reb e rran riy me ga'ar Moses ngak piyu Israel, “Kam ngongliyed reb e denen nrib gel e kireb riy. Machane bay gu wan e chiney nga daken e burey ngak SOMOL; ya sana gu ra wenig ngak me n'agfan u wan' e denen ni kam ngongliyed.”

³¹ Me sul Moses ngak SOMOL, me ga'ar ngak, “Ke ngongliy piyu Israel reb e denen nrib gel e kireb riy! Kar ngongliyed ba got ko gol ku'ur tedfan.

³² Wenig ngom, mu runguyrad ngam n'agfan u wun'um e denen rorad. Ma ra danga', me ere gu be wenig ngom ni ngam thang fithingag u lan fare babyor ni kam yoloy fithingan e girdi' rom ngay.”

³³ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, “Pi'in kar denengad ni ba togopluw ngog e bay gu thang fithingarad u lan e babyor rog.³⁴ Mman e chiney, ngam gafaliy yu Israel ko gin ni kugog murung'agen ngom. Dab mu pag talin ni engel rog e bay i pow'iyem, machane bay bingiyal' ni bayi taw ngay ni nggu gechignag e pi girdi' ney ni bochan e denen ni kar ngongliyed.”

³⁵ Me pi' SOMOL bmit e liliy nge yib ngak piyu Israel ni bochan e ra gel niged e thin ngak Aron

nge ngongliy fare liyos ni bod ya'an ba pifak e garbaw nib gol.

33

ISOMOL eyog ngak piyu Israel ni ngar chuwgad ko fare Burey ni Sinai

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mu chuw u roy ngam man, me un fapi girdi' ngom ni gur e mu fekrad nga wuru' yu Egypt, ngam marod ko fare nam ni gu micheg ni gu ra pi' ngak Abraham, Isak, nge Jakob nge pi'in owcharad. ² Ma bay gu l'oeg ba engel ngi i m'on romed; ma bay gu tuluf e girdi' ni Kanaan, nge piyu Hitt, nge piyu Amor, nge piyu Hiv nge piyu Jebus ngar chuwgad. ³ Ngam marod nga ba nam ni pire' ban'en riy ma ba yong'ol e but' riy. Machane gathi bay gu un ngomed, ya gimed girdi'en ba nam ni gimed ba gelan', ma richey mu gu li'med u kanawo' ngam m'ad."

⁴ Ma fa'ani rung'ag e girdi' nu Israel ni dabi un Got ngorad, miyad tabab ko meyor, ma dakuriy be' ni tay e nunuw rok nga downgin. ⁵ Me yog SOMOL ngak Moses ni nge yog ngak fapi girdi' ni nge ga'ar, "Gimed bogi girdi' nib gelan'. Fa'an gu ra un ngomed ma dabi n'uw nap'an mu gu thang owchamed. Ere mu lufed e nunuw romed, mu gu learnag ko mang e nggu rin' ngomed." ⁶ Ma aram me chuw piyu Israel ko burey nu Sinai nikuyima yog ni burey ni Horeb ngranod, ndakuriy bagayad ni tay e nunuw rok nga downgin.

Fare Tent u p'eowchen SOMOL

⁷ Yungin ma par piyu Israel riy i yan, e ma fek Moses fare *Tent* nib thothup nga palog ko gin ni

yad bay riy nge n'uf ngalang. Fithingan ni yima yog e *Tent* u p'eowchen SOMOL, mra ba'adag be' ni nge fith ban'en ngak SOMOL me yan ngay. ⁸ Ma ngiyal' nra yan Moses ko re *Tent* nem, ma gubin e girdi' ni ngar sak'iygad, nge be' me sak'iy nga langan e mab ko birook e *tent* nge yaliy Moses nge mada' ko ngiyal' nike yan i chuw nga langgin. ⁹ Ma nap'an nra yan Moses nga langgin, me yib fare gi manileng nib k'iy ngalang nge yib i rumog nga langan e mab ko fare *Tent*, me non SOMOL u fithik' e gi manileng nem ngak Moses. ¹⁰ Ma nap'an nra guy urngin e girdi' fare gi manileng nib k'iy ngalang u rom u langan e mab ko fare *Tent*, miyad sak'iy ngalang ngar siro'gad nra be' ma kabay u langan e mab ko birook e *tent*. ¹¹ Ma par Moses u p'eowchen SOMOL, ma yow ma welthin SOMOL ni bod rogon ruw i fager. Ma nap'an nra sul Moses ko gin bay yu Israel riy. Ma fa'anem ni kab pagel ni ta'yuw rok Moses, ni aram Joshua nib mo'on ni fak Nun, e nge par u lan fare *Tent*.

SOMOL ni micheg ngak piyu Israel ni bay i un ngorad

¹² I ga'ar Moses ngak SOMOL, "Riyul' ni kamog ngog ni ngug gafaliy e girdi' nu Israel ko fare nam, machane da mog ngog e en ni bay mpi' nge un ngog. Kamog ni ga manangeg ni bfel' rogon ma gub fel' u wun'um. ¹³ Fa'anra aram rogon, me ere mog ngog e tin ka mu tanomnag, nge yag ni ug fol rom ngki i par ni gub fel' u wun'um. Dab mu pag talin ni gur e ka mu mel'eg e re nam ney ni nge milfan ngom." ¹⁴ Me ga'ar SOMOL, "Mman ni gu bay rom, ma bay gu pi' e toffan ngom."

¹⁵ Me ga'ar Moses ngak, "Fa'anra dab mu un ngomad ma ngam guy rogon nge dab gu chuwigad u roy. ¹⁶ Ra di'in me nang be' ni bfel' u wun'um e girdi' rom nge gag ni fa'anra dab mu un ngomad ngdarod? Ra gabay romad mra gagyelnag ni gamad ba thil ko girdi' nu fayleng."

¹⁷ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Bay gu rin' ni bod ni kamog, ya gu manangem ni bfel' rogon ma gab fel' u wun'ug."

¹⁸ Me ga'ar Moses, "Wenig ngom, mu pageg ngguy ram'en e muluplup rom ko gin ga bay riy."

¹⁹ Me fulweg SOMOL ni ga'ar, "Bay gu gagiyeagnag nge yib gubin rama'eg ni bfel' i th'ab p'eowchem, ma bay gog fithingag nib thothup. I Gag fare SOMOL, bay i kireban'ug mug runguy e en ni gu ba'adag ni nggu runguy me kireban'ug ngak. ²⁰ Dab gu pag ngam guy owcheg, ya en nra guy owcheg e ra yim', ²¹ machane ba'aray bang u to'obeg nrayag ni ngam sak'iy riy u daken ba war. ²² Ma nap'an nra yib ram'eg nib muluplup ni nge yan u charem, mu gu tem ngalan magufen e war, mu gu upunguy pa'ag ngom nge mada' ko ngiyal' ni kug thumur u charem. ²³ Ma aram e bay gu chuweg pa'ag, ma bay mu guy keru'ug ma dab mu guy owcheg."

34

Gali Yang ni Migid e Malang (Deuteronomy 10:1-5)

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Mu th'ab l'agruw yang e malang ni bod fa gal yang nem ko

som'on, mu gu yoloy fapi thin nga daken ni fa'ani immoy u daken fa gal yang nem ni kam bilig. ² Nge gabul ni kadbul ma kam mu' i fal'eg rogom nga mub nga daken e burey ni Sinai ngad mada'gow u rom u p'ebugul e burey. ³ Dariy be' ni nge un ngom nga daken e burey; ma dariy be' ni ngan guy u bang u daken e re burey nem; ma dariy ba saf ara ba garbaw ni ngan pag nge kay e pan u enggin e re burey ney." ⁴ Ma aram me th'ab Moses l'agruw yang i malang ni bod fa gal yang nem ko som'on, me yan i reb e rran riy nri kadbul me yan nga daken e burey ni Sinai nike fek fa gal yang i malang, nri bod rogon nike yog SOMOL ngak ni nge rin'.

⁵ Me yib SOMOL nga but' u fithik' bang i manileng nge yib i sak'iy ngaram nga charen Moses. Me non Got nge yog fithingan nib thothup, ni ir fare SOMOL. ⁶ Me th'ab SOMOL p'eowchen Moses me non ni ba ga' laman ni ga'ar, "I Gag SOMOL, i gag ba Got ni gub sug ko murnguy mma kirban'ug, ma ba sowath ni gu ma damumuwa ma gu ma dag e t'ufeg rog nib ga' ma gub yul'yul'. ⁷ Tin gu ma micheg e gu ma tay u gil' ni bokum 1000 e mfen, ma gu ma n'ag fan u wan'ug e kireb nge denen rok e giridi'; machane dab gu pag ni dab ggechignag pifakay nge pifak pifakay nge mada' ko bin dalip nge aningeg e mfen, ni bochan e denen nike ngongliy pi chitamangirad." ⁸ Me gurnag Moses ir nge paraw nga but' nike tayfan SOMOL. ⁹ Me ga'ar, "SOMOL, fa'anra rriyul' ni gub fel' u wun'um, ma gu be wenig ngom ni ngam un ngomad. Pi giridi' ney e yad ba gel'an, machane wenig

ngom mu n'agfan u wun'um e denen nge kireb romad, ngam pagmad nggu manged girdi'em."

Fare m'ag nni be'echnag

(Exodus 23:14-19; Deuteronomy 7:1-5; 16:1-17)

¹⁰ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, "Bay gu ngongliy ba m'ag u thilig nge girdi' nu Israel. Bay gu ngongliy e maang'ang u p'eowcherad ndawor ni ngongliy u fithik' girdi'en reb e nam u faileng. Urngin e girdi' ni yad be un ngom e bay ra guyed e n'en nrayag ni gu rin', i Gag SOMOL, ya bay gu ngongliy ban'en ni yira ngat ngay ni fan ngom. ¹¹ Um fol ko fapi motochiyel ni bay gu pi' ngom e daba'. Bay gu m'on rom nggu tuluf piyu Amor, nge piyu Kanaan, nge piyu Hitt, nge piyu Perez, nge piyu Hiv nge piyu Jebus ngar chuwgad. ¹² Ngar mu guy rogon ndab mu ngongliy ba tha' u thilmed girdi'en e re nam ni ir e ngam man ngay, ya ir e ra girengiy e riya' nga dakenam. ¹³ Ya thingar mu buthug e pi altar rorad, ma ga kirebnag e pi malang ni kar suwegged ngalang nib machmach ma ga th'ab nga but' e pi pow rok Asherah ni fare got ni bpin.

¹⁴ "Dab mu tedfan yug reb e got, ni bochan e Gag SOMOL e dagurma k'adan'ug ko tagenging. ¹⁵ Dab mu ngongliy reb e tha' u thilmed girdi'en e re nam nem, ya nap'an ni yad ra tayfan e tirorad e got ma yad be pi' e maligach ngorad, ma bay ra pininged gur ni ngam un ngorad, ma bay ur guyed rogon ni ngam koy e pi ggan ni kar og niked ko tirorad e got. ¹⁶ Ma richey me le'engiy pifakam e ppin u

rom, ngar waliyedrad nge dab ku ra yul'yul'gad ngog miyad un i tayfan e pi got rorad.

¹⁷ “Dab mu ngongliy e pi got ni wasey ngu'um tay farad.

¹⁸ “Thingar um ayuweg fare Madnom ko Flowa Ndariy e Is Riy. Ni bod rogon ni kugog ngom, thingar mu koy e flowa ni dariy e is riy ni medlip e rran ko pul ni Abib, ya lan e re pul i n'em e mu chuw u lan yu Egypt.

¹⁹ “Tin nganni' i fakey ni pumo'on nge tin nganni' u pifak e gamanman ni pumo'on e ba mil suwon ngog, ²⁰ machane thingar mu chuw'iy e bin nganni' i pifak e dongki rom ni ba saf e nge yan nga luwan ngan pi' ni maligach, ma fa'anra dab mu chuw'iy nge sul ngom, ma thingar mu t'ar k'angan. Thingar mu chuw'iy nge sul ngom urngin e tin nganni' e bitir ni pumo'on ni fakam.

“Dariy be' ni nge yib nga p'eowcheg ndabi pi' ban'en.

²¹ “Nel' e rran ni bay ni ngam rin' e maruwel rom, machane dariy ba maruwel ni ngam rin' ko bin medlip e rran, ni demturug ko nap'an ni yibe gi' e but' ara nap'an ni yibe t'ar wom'ngin e woldug.

²² “Thingar um madnomnag e Madnom ko T'ar Wom'ngin e Woldug ko ngiyal' ni ga be tabab i t'ar wom'ngin e tin som'on ko woldug rom ni *wheat*, mu kum ayweg fare Madnom ko Nochi Na'un ko

34:16 Num 14:18; Neh 9:17; Psa 86:15; 103:8; 145:8; Jon 4:2

34:17 Exo 20:4; Lev 19:4 **34:18** Exo 12:15-20 **34:19** Exo 13:2, 11-16

tungun e duw, u nap'an ni ga be t'ar wom'ngin e woldug rom.

²³ “Ra reb e duw ma dalip yay ni nge yib e pumo'on nu Israel nga p'eowcheg, i Gag SOMOL ni Got, ni fare Got rok piyu Israel. ²⁴ Ma tomuren ni kug tuluf girdi'en e pi nam ni yad bay ko gin ni ga be sor ngay mu gu ga'nag e gin ngam tafnay, ma dariy be' nra guy rogon ni nge kol e nam rom ko ngiyal' ni ba'aram nra reb e duw ma dalip yay ni nga mub nga p'eowcheg i Gag SOMOL ni Got rom.

²⁵ “Dab mu ognag ba flowa ni kan lith ni bay e is riy ni yagagen ba gamanman ni maligach ngog. Ma ku dab mu tay bang e ufin ko fare gamanman ni kan li' ko fare Madnom ko Paluk'af nge af ko kadbul u reb e rran.

²⁶ “Ra reb e duw ma dabisiy ni ngam fek i yib ko naun rok SOMOL e tin th'abi fel' ko tin som'on i wom'ngin e woldug rom ni *grain*.

“Ma dab mu lith ba fak e saf ara kaming u fithik' logowen e thuth rok e chitiningin.”

²⁷ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, “Mu yoloy e pi thin ney nga but', ya daken e pi thin ney e gube ngongliy riy e m'ag u thildow nge piyu Israel.”

²⁸ Me par Moses rok SOMOL u rom ni aningegi ragag e rran nge nep', ni dariy ban'en nra kay ara garbod ngay. Me yoloy nga daken fa gal yang i malang fapi thin ko fare m'ag, ni aram fare Ragag i Motochiyel.

Moses ni sul u daken fare Burey nu Sinai nga but'

29 Fa'ani yib Moses u daken e Burey ni Sinai nga but' ni be fek fa Ragag i Motochiyel, ma be galgal ram'en owchen ni bochan e ku ur nonow SOMOL; machane ir e dar nang ni be galgal ram'en owchen. 30 Me changar Aron nge urngin e girdi' ngak Moses, miyad guy ni be galgal ram'en owchen, miyad tamdag ni ngar chugurgad ngak. 31 Me piningrad Moses, me sul Aron ngak nge urngin e pi'in yad be yog e thin rok piyu Israel, me welthin Moses ngorad. 32 Ma aram me yib fapi girdi' nu Israel ra longobiyed Moses u but', me pi' Moses urngin fapi motochiyel ngorad nike pi' SOMOL ngak u daken e Burey ni Sinai. 33 Ma fa'ani mu' Moses ko welthin ngorad, me upunguy bangi mad nga owchen. 34 Gubin ngiyal' nra yan Moses ngalan fare *Tent* nga p'eowchen SOMOL ni nge non ngak SOMOL, me chuweg fa gi mad u owchen nge mada' ko ngiyal' nike yib nga wean. Ma nap'an nra yib nga wean, me weliy ngak e girdi' nu Israel urngin e tin keyog SOMOL ngak ni nge weliy ngorad, 35 miyad guy owchen ni be galgal ram'en. Ma aram me upunguy owchen bayay nge par nib upong nge mada' ko ngiyal' ni ngki yan nge non ngak SOMOL.

35

Rogon Yalen e Sabbath

1 Me kunuy Moses gubin fapi girdi' nu Israel nga ta'bang me ga'ar ngorad, "Ba'aray e pin'en keyog SOMOL ni ngam rin'ed: 2 Nel' e rran ni ngam ngongliyed e maruwel romed, machane rofen ni

medlip e ngam ted nib thothup ya yaran e toffan ni ni aram e re rran ni ngan ognag ngog, i Gag SOMOL. Yug en nra ngongliy ba maruwel ko rofen ney e yira thang e fan rok. ³ Mus nga bochi nify ma dab mu ko'oreg u tabnaw romed ko rran ni *Sabbath*."

Pin'en ni yima ognag ni fan ko fare Tent ni ba Thothup

(Exodus 25:1-9)

⁴ Me ga'ar Moses ko girdi' nu Israel, "Ba'aray e tin keyog SOMOL ni ngan rin': ⁵ Ngan pi' e maligach ngak SOMOL. Pi'in nib magan'rad ngay e ngar feked i yib e gol, silber, ara *bronze*; ⁶ nge mad ni wech; fa bunu'en e saf ni kan k'ad ke ra'en mak'ef, *purple*, nge row; nge mad nni ngongliy u bunu'en e kaming; ⁷ nge keru' e saf ni pumo'on ni kan k'ad ko row; nge keru' e kaming; nge gek'iy ni *acacia*; ⁸ nge gapgep ni fen e magal; pin'en ni bfel' bon ni yima fanay ko fare gapgep ni fen e mathiy, nge fa pin'en ni bfel' bon ni fen e *incense*; ⁹ nge malang ni *onyx* nge tagil' fapi malang, ni fen fare efod nge fare gi mad ni fen ngorngoren fare Prist ni Th'abi Ga'.

Tatalin Fare Tent u P'eowchen SOMOL

(Exodus 39:32-42)

¹⁰ "Gimed gubin e pumo'on ni bay e salap romed e ngam ngongliyed urngin e tin keyog SOMOL ni ngan ngongliy: ¹¹ ni aram fare *Tent*, nge upong riy, nge pi lam riy nge pi chayam riy, nge pi ralap riy, nge pi rumog riy nge pi ayan; ¹² nge fare Kahol ko M'ag, nge mat' riy, nge upongen, nge fare gi kateng

ni nge rungrunguy; ¹³ nge fare tebal, nge mat' riy, nge gubin mam'en; nge fare flowa ni kan ognag ngak Got; ¹⁴ nge fare tagil' e magal nge mam'en; nge fapi magal nge gapgep ni ngan fanay ngay; ¹⁵ nge fare altar ni yima urfiy e *incense* u daken, nge mat' riy; nge fare gapgep ni fen e mathiy; nge fare *incense* ni bfel' bon, nge fare gi kateng ni fen langan e mab ko fare *Tent*; ¹⁶ nge fare altar ni yima urfiy e pi maligach ni mo'oruf u daken, nge fare gi waya riy nni ngongliy ko *bronze*, nge mat' riy, nge gubin mam'en; nge fare raba' i dabiy ni yima luknag pa'ay nge rifrifen ey riy, nge ayal riy; ¹⁷ nge pi kateng ni yoror, nge rumog riy nge ayal riy; nge fare gi kateng ni yima pag u langan e garog ko fare yoror; ¹⁸ nge pin'en ni yuluy ko fare *Tent* nge gufan fare *Tent*, nge rungrung riy; ¹⁹ nge fapi mad rok e prist nrib gamog ni nga ron'ed u nnap'an ni ngar pigpiggad u lan fa Gin nib Thothup – fapi mad nib tabgul ni fan ngak Aron ni prist nge pifak ni pumo'on.”

Girdi' nra feked i yib e tin ngar og nged

²⁰ Ma aram me chuw gubin e girdi' nu Israel u p'eowchen Moses. ²¹ Ma gubin e pi'in ke m'ag u wan'rad ni aram rogon, e ra bagyad me fek i yib ban'en ni maligach rok ngak SOMOL ni ngan ngongliy riy fare *Tent* u p'eowchen SOMOL. Ra feked i yib gubin ban'en nib t'uf u yagegen e liyor nge tin ngan ngongliy madan fapi prist ngay. ²² Ere rabad ni ppin nge pumo'on ni pi'in nib magan'rad ngay, ni kar feked i yib bogi ping ni bfel' ya'an, nge talbuch, nge luwaw, nge churwo', nge gubin mit nunuwan dowey nni ngongliy ko

gol, ngar pi'ed ni aram e kar og niked ngak SOMOL. ²³ Gubin e girdi' ni bay e mad ni wech rorad; fa bunu'en e saf ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, ara row; nge mad nni finathiy u bunu'en e kaming; nge keru' e saf ni pumo'on ni kan k'ad ko row, nge keru' e kaming, e yi go' ra feked i yib. ²⁴ Ma gubin e pi'in nrayag ni ngar pi'ed e silber, ara *bronze* e ra feked i yib ni maligach rorad ngak SOMOL, ma pi'in bay e gek'iy ni *acacia* rorad nrayag ni ngan fanay nga reb e maruwel e ra feked i yib. ²⁵ Ma gubin e ppin ni bay e salap rorad e ra feked i yib e tret ni wech nge tret nib ra'en mak'ef, *purple*, nge row. ²⁶ Ma kur fal'eged e tret u bunu'en e kaming. ²⁷ Ma pi'in yad ma yog e thin u Israel e ra feked i yib e malang ni *onyx* ni ngan gabliy ko fare efod nge fare gi mad u daken ngarngoren e prist, ²⁸ nge pi *spices*, nge gapgep ni fen e magal, nge fare gapgep ni fen e mathiy, nge fapi *incense* ni bfel' bon. ²⁹ Gubin e girdi' nu Israel ni ppin nge pumo'on nib magan'rad ngay e yi go' ra feked ban'en i yib ni fan ko fare maruwel nike yog SOMOL ngak Moses ni ngan rin'.

Pi girdi'en e maruwel ko fare Tent u p'eowchen SOMOL

(Exodus 31:1-11)

³⁰ Me ga'ar Moses ngak piyu Israel, "I SOMOL e ke mel'eg i Bezalel nib mo'on ni fak Uri ma Hur e tutuw rok ni be' ko fare ganong rok Judah. ³¹ Ke suguy Got facha' nga gelngin, ni nge salap i ngongliiy ban'en, me yag rok ni nge ngongliiy', me tamilangan' ko gubin ban'en ni yima ngongliiy nga pa'ay, ³² ni ba sorok i gonpiiy ya'an bogi ban'en

ngi i fal'eg rogon ko gol, silber, nge *bronze*; ³³ ma ku ba cheag i th'ab e malang nib tolang puluwon nge ayliy, nge rogon i ker ya'an ban'en nga daken yungi ren, nge gubin mit e salap i muruwliy ban'en nga pa'ay. ³⁴ Ke pi' SOMOL e salap ngak nge Oholiab nib mo'on ni fak Ahisamak, ni be' ko fare ganong rok Dan, ni ngar filew e pi salap nem ngak boch e girdi'. ³⁵ Ke pi' e salap ngorow u gubin mit ban'en ni yima ker ya'an nga daken e malang, nge rogon i yoloy ya'an ban'en, nge rogon i lifith e mad ni wech; nge bunu'en e saf ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row; nge ku boch e mad. Yow manang rogon i muruwliy gubin e maruwel, ma yow ba salap i yoloy ya'an, nge ker ya'an ban'en.

36

¹ “Bezalel nge Oholiab nge gubin e pumo'on nike pi' SOMOL e salap ngorad nge tamilangan', ni yad manang rogon ni ngar ngongliyed gubin ban'en nib t'uf ko fare *Tent* nib thothup ni ngan toy, ma thingar ra ngongliyed gubin ban'en riy ni bod rogon nike yog SOMOL.”

Girdi' nra feked e tow'ath i yib ni ba yo'or

² Me pining Moses i Bezalel, nge Oholiab, nge gubin fapi pumo'on nike pi' SOMOL thawrad ma bmagan'rad ngay ni ngar ayuwgad, me yog Moses ngorad ni ngar tababgad ko maruwel. ³ Me pi' Moses urngin fapi maligach ngorad nike yib i pi' e girdi' nu Israel ni ngan fanay ko fare *Tent* nib thothup. Ma girdi' nu Israel e dar talgad i fek i yib ngak Moses e pi maligach rorad ni gubin e kadbul. ⁴ Ma aram ma fapi pumo'on ni yad be ngongliy

fare maruwel e ranod ⁵ ngar ga'argad ngak Moses, "Tin ke fek e girdi' i yib e kaygi pag urngin ko tin ba tuf' ko maruwel ni yog SOMOL ni ngan rin'."

⁶ Ma aram me pi' Moses e thin nge yan u ga'ngin yang e gin be par piyu Israel riy ni be yog ni dakriy be' ni nge ngongliy yug ban'en nge pi' ni pa' ni fan ko fare *Tent* nib thothup; ma aram me tal e girdi' i fek ban'en i yib. ⁷ Tin kan kunuy ni ngan fanay ko fapi maruwel e ke gaman ke aw.

*Fare Tent u P'eowchen SOMOL nni Ngongliy
(Exodus 26:1-37)*

⁸ Ma urngin e pi'in nth'abi salap u fithik' fapi pumo'on ni yad be maruwel e ra ngongliyed fare *Tent* u P'eowchen SOMOL. Ra ngongliyed u ragag yang i mad ni wech ni kan lifith bunu'en e saf u fithik' nib ra'en mak'ef, nge *purple*, nge row, ni kan sisyunag ya'an e pi kerubim ngay ni bfel' ya'an. ⁹ Yungi mad ney e go' ta'reb ga'ngin, ra bang ma ragag nge aningeg e yard n'umngin ma l'agruw e yard radan. ¹⁰ Ra puthuyed lal yang nga ta'bang ngar yip'ed nge par nike ta'bang, ma ku aram e n'en nrin'ed ko fa lal yang nem ni kabay. ¹¹ Ra ngongliyed e yuchi upol ko mad nib ra'en mak'ef ngar ted u ta'ab raba' i mirichlen bang nge bang fa gal yang i mad. ¹² Wugem e upol nra ted nga ta'ab raba' i mirichlen bang, ma ku wugem e upol nra ted ngabang, bpapuluw e yuchi upol n'em. ¹³ Ra ngongliyed wugem i lam nib gol ni ngan fanay ni ngan the' ko fa gal yang i kateng nge peth ni aram e nge ta'bang.

¹⁴ Ra ngongliyed e upong ko fare *Tent* u ragag nge ta'reb yang i mad u bunu'en e kaming.

¹⁵ Yungi mad ney e go' ta'reb ga'ngin yang, nra bang ma ragag nge lal e yard n'umngin ma l'agruw e yard radan. ¹⁶ Ra puthuyed lal yang nga ta'bang ngar yip'ed nge yag bang riy, miyad puthuy n'el yang nga ta'bang. ¹⁷ Ma ra bang fa gali yang i mad ma wugem e yuchi upol nra ted nga marichlen u ta'ab raba'. ¹⁸ Ra ngongoliyed wugem i lam ko wasey ni *bronze* ni nge puthuy fa gal yang i mad nga ta'bang, nge par nike ta'ab opong. ¹⁹ Ku ra ngongliyed l'agruw yang e upong, bang e ni ngongliy u keru' e saf ni pumo'on ni kan k'ad ko row, ma bang e ni ngongliy u keru' e kaming, ni ireram e thal nth'abi wuru e upong ko fare *Tent*.

²⁰ Gek'iy ni *acacia* e ra chamayed e ren riy ni ngan fanay ko rungrung ko fare *Tent*. ²¹ Ra bang e yungi chayem nem ma ragag nge lal e fit n'umngin ma rliw' nge medlip e inch radan, ²² ni bay l'agruw i ayal riy, ya nge yag ni peth fa gal yang i chayem nga ta'bang. Urngin e pi chayem ney ma bay e ayal riy. ²³ Ra ngongliyed rliw' yang e chayem ni fen e ba' ni yimuch fare *Tent*, ²⁴ ma aningeg i ragag e ayal nib silber ni nge yan u tanggin fa yungi chayem, l'agruw e ayal nga tanggin bang e chayem ni nge kol fa gal yang i n'em ni gapeth ko chayem. ²⁵ Ra ngongliyed rliw' yang e chayem ni fen e ba' ni lel'och fare *Tent*, ²⁶ nge aningeg i ragag e ayal nib silber, ni l'agruw e ayal nga tanggin bang e chayem. ²⁷ Ba' ni tabgul ko fare *Tent*, u ba' ni ngal e ra ngongliyed nel yang e chayem ni fen, ²⁸ ma l'agruw yang e chayem ko pi tabthung riy. ²⁹ Yungi chayem nem ko pi tabthung riy e ba peth u enggin u but' me dachug i yan nga p'ebugul. L'agruw i

chayem ko l'agruw i tabthung e aray rogon ni kan ngongliy. ³⁰ Ere meruk yang e chayem ma ragag nge nel' yang e ayal nib silber, lal'agruw e ayal nga tanggin bang e chayem.

³¹ Ra ngongliyed ragag nge lal ley e ralap ko ren ni *acacia*, ma lal ley riy e fen e pi chayem u barba' fare *Tent*, ³² ma lal ley riy e fen pi chayem u barba', ma ku lal ley riy e fen pi chayem ko ley ntabgul nib migid ko ngal. ³³ Ma baley e gek'iy e yan u lukngun fapi chayem u baley nge taw nga baley fare *Tent*. ³⁴ Ra inged ko gol fa yuyang i chayem, ma ra fal'eged bogi luwaw ni nge kol fa yuley i gek'iy nu lukngun e chayem, ni ku ni ing ko gol. ³⁵ Ra ngongliyed bangi kateng ko mad ni wech miyad lifith bunu'en e saf u fithik' nib ra'en mak'ef, *purple*, nge row, miyad sisyunag ya'an e pi kerubim nga daken. ³⁶ Ra ngongliyed aningeg ley i rumog ko gek'iy ni *acacia* ni ngan the' fagi kateng ngay, miyad ing ko gol; min the' ko pi lam riy ni gol. Ma aram miyad ngongliy aningegi e ayal ni nge kol e pi rumog riy. ³⁷ Ra ngongliyed bang i kateng ni nge mang mban fare *Tent*, regi kateng ney e ra ngongliyed ko mad ni wech ni kan lifith bunu'en e saf u fithik' ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row, ma kan sisyunag ni bfel' ya'an. ³⁸ Ra ngongliyed lal ley e rumog ni fen e giney e kateng nrayag ni ngan the' ko pi lam riy, ra inged p'ebgul nge pi ralap riy ko gol, miyad ngongliy lal e ayal ni fen e rumog riy ko *bronze*.

Fare Kahol ko M'ag nni Ngongliy
(Exodus 25:10-22)

¹ Me ngongliy Bezalel fare Kahol ko M'ag ko ren ni *acacia*, ni aningeg ni ragag nge lal e inch n'umngin, ma rliw' nge medlip e inch radan, ma rliw' nge medlip e inch tolngin. ² Me ing e gol ni go' gol u langgin ngu ba' ni wuru', me liyeg e gol u mirichlen i yan. ³ Me ngongliy aningeg i luwaw nib ga' ni gol ni fen fare Kahol nge puthuy nga tungun ay u but', nra barba' i ay me yin' reb fare luwaw ngay. ⁴ Me ngongliy l'agruw ley i mat' ko ren ni *acacia* me ing ko gol ni go' gol, ⁵ me yin' fa gal ley i ren u langgin fapi luwaw u barba' ngu barba' fare Kahol. ⁶ Me ngongliy upongen ko gol ni go' gol, ni aningeg ni ragag nge lal e inch n'umngin ma rliw' nge medlip e inch radan. ⁷ Me pirdi'iy e gol nge ngongliy l'agruw i kerubim riy, ⁸ reb nga daken u baley fare upong ma reb nga baley. I ngongliy e gali n'ey nib peth ko fare upong. ⁹ Ma fa gali kerubin e yow ba sabal ni yow ba sap nga but', nib puf porow nike upunguy daken upongen fare kahol.

Fare Tebel ko Flowa ni kan Ognag ku Got nni Ngongliy
(Exodus 25:23-30)

¹⁰ Me ngongliy fare tebel ko ren ni *acacia*, ni guyey nge nel' e inch n'umngin, ma ragag nge meruk e inch radan, ma rliw' nge medlip e inch tolngin. ¹¹ Me ing wuru' ko gol ni go' gol, me gad ba thal i gol u mirichlen i yan. ¹² Me chamiy mirichlen fare tebel, ni dalip e inch radan me ing e gol nga daken. ¹³ Me ngongliy ko gol aningeg i

luwaw ni fen. Ra reb fapi luwaw me puthuy nga reb i ay fare tebel. ¹⁴Fa pi luwaw ni gil' e mat' e tay nib chugur nga mirichlen fare tebel. ¹⁵I ngongliy e mat' ko ren ni *acacia*, me ing ko gol. ¹⁶I ngongliy urngin tatalin fare tebel ko gol ni go' gol: plet riy, kap riy, pi rume' riy nge yochi dabiy ni fen, ni ngu'un fanay ko wayin ni maligach.

Fare Tagil' e Magal nni Ngongliy
(Exodus 25:31-40)

¹⁷Me ngongliy fare tagil' e magal ko gol ni go' gol. Me pirdiyy e gol nge ngongliy tagil' fare magal nge kolngin; me tay e fel' ya'an riy ni bogi floras ni tin ke puf nge tin ndawori puf nga downgin. ¹⁸Ma nel' pa'ngin, ra barba' ma dalip pa'ngin ni bay riy. ¹⁹Ma ra bpa' fa nel' i pa'ngin ma bay dalip i floras riy ni fel' ya'an riy ni bod e floras ko gek'iy ni *almond* ni tin ke puf nge tin dawor. ²⁰Ma kolngin fare tagil' e magal e bay aningeg i floras riy ni bfel' ya'an ni bod e floras ko *almond* ni tin ke puf nge tin dawor. ²¹Tanggin reb fa dalip i pa'ngin ma bay reb e floras riy ni dawor i puf. ²²Fapi floras ndawori puf nge fa yupa' i pa'ngin, nge fare tagil' e magal e ni ngongliy u ta'bang i gol nni pirdi'iy. ²³Me ngongliy medlip i magal ni fen fare tagil' e magal, nge pi fen e mthang nifiy riy, nge yu raba i plet ni go'o gol. ²⁴Medlip i ragag nge lal e pawn e gol ni fanay ko fare tagil' e magal nge gubin ban'en ni tatalin.

Fare Altar ni yima Urffy e Incense riy nni Ngongliy
(Exodus 30:1-5)

²⁵ I ngongliy ba altar ko gik'iy ni *acacia* ni fen e *incense* ni ngan urfiy riy. Re altar ney e aningeg raba' ni ta'reb n'umngin nga radan, ya ragag nge meruk e inch n'umngin ma ragag nge meruk e inch radan, ma guyey nge nel' e inch tolngin. Ma aningeg i gagey ko aningeg i tabthung riy e ba ta'reb ngay. ²⁶ Me ing daken ko gol, ni aningeg raba' ni ing, ni fapi gagey riy, me gabdiy bathal i gol u mirichlen nge liyeg. ²⁷ Me ngongliy l'agruw i luwaw nifan ko feak nge puthuy reb nga barba' nga tan fare thal i gol nib liyeg ma reb nga barba', ni luwan e mat' ko fare altar ni ngu'un fek. ²⁸ I ngongliy e m'at riy ko ren ni *acacia* nge ing e gol u wuru'.

Fare Gagep ni fen e Mathiy nge Incense nni Ngongliy

(Exodus 30:22-38)

²⁹ Miki ngongliy fare gagep ni fen e mathiy ni nge tabgul nige, nge *incense* ni bfel' bon, ni yima athkuy ni bod e florida.

38

Fare Altar ni fen e Maligach ni Mo'oruf nni Ngongliy

(Exodus 27:1-8)

¹ I Bezalel e ngongliy ko gek'iy ni *acacia* ba altar ni fen e maligach ni mo'oruf. Re altar ney e ta'reb n'umngin nga radan, ya medlip nge balay e fit n'umngin ma ku medlip nge balay e fit radan, ma aningeg nge balay e fit tolngin. ² Me ngongliy aningeg i gagey u daken aningeg i tabthug riy, nib ta'reb ko fare altar. Me ing ko *bronze* ni

ga'ngin. ³ Miki ngongliy urngin tatalin fare altar: bogi th'ib, nge bogi sebel, nge bogi dabi, nge bogi fok nib ga', nge yu raba' ban'en ni fen e fek nify. Urngin e pi tatalin e altar ney me ngongliy ko *bronze*. ⁴ Me ngongliy bangi waya ko *bronze* nge tay nga tan mirichren fare altar, re gi waya nem e yib i mada nga lukngun fare altar. ⁵ Me ngongliy aningeg i luwaw ni fen e feak nge puthuy ko fa aningeg i tabthung riy. ⁶ Me ngongliy ko gek'iy ni *acacia* l'agruw ley i mat', me ing ko *bronze*. ⁷ Me yin' fa gal ley i mat' u lan fapi luwaw ni bay ko tabthung u barba' fare altar ngu barba'. Fare altar e ni chamey ko ren ni bay langgin.

*Fa Raba' i Dabi ni Bronze nni Ngongliy
(Exodus 30:18)*

⁸ I ngongliy barba' i dabi nge ay ko wasey ni *bronze*, ni ngongliy u yuyang i therik ni fen e ppin ni yad ma pigpig u mit fare *Tent* u p'eowchen SOMOL.

*Yoror ko fare Tent u p'eowchen SOMOL
(Exodus 27:9-19)*

⁹ Me ngongliy yungi kateng ko mad ni wech ni fen rungrung ko fare *Tent* u p'eowchen SOMOL. Ba' ni yimuch e wugem e yard n'umngin e pi kateng riy, ¹⁰ nike the' nga rliw' i rumog ni *bronze* ni kan ayliy ngalan rliw' i ayal riy nib *bronze*, ma pi lam nge pi ralap riy e go' ba silber. ¹¹ Ma ku aram rogon ni ngongliy e ba' ni lel'och fare yoror. ¹² Mu lan ngal fare yoror e rliw' nge lal e yard e kateng riy, ma ragag ley e rumog riy ma ku ragag e ayal riy. Ma pi lam nge pi ralap, nge p'ebgul fa

yuley i rumog e kan ing ko silber. ¹³ Ma ley ni ngek ko gin ni yima yib riy e riliw' nge lal e yard radan e pi kateng riy ni rungrung. ¹⁴⁻¹⁵ Ma barba' nge barba' i langan e gin yima yib riy e ra bang e keteng u barba' ma medlip nge balay e yard radan, ni kan the' nga dalip ley i rumog ni kan ayliy nga langgin dalip i ayal riy. ¹⁶ Gubin yang e kateng ni fen e rungrung e ni ngongliy ko mad ni wech. ¹⁷ Fapi ayal ko rumog e ni ngongliy ko wasey ni *bronze*, ma pi lam, nge dubchey riy, nge upong u p'ebugul e yuley i rumog riy e ni ngongliy ko silber. Gubin e rumog nib liyeg e rungrung e go' yan i peth ko pi ralap u p'ebugul. ¹⁸ Ma fare gi kateng ni yima the' u langan e gin yima yib riy e ni ngongliy ko mad ni wech min lifith bunu'en e saf u fithik' ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row min sisyunag ni fel' ya'an riy. Regi kateng nem e ragag e yard n'umngin ma l'agruw nge balay e yard tolngin, ni bod fa yungi kateng ko rungrung. ¹⁹ Regi kateng nem e kan the' nga aningeg ley i rumog ni kan ayliy ngalan aningeg i ayal riy nib *bronze*. Pi lam riy, nge opong u p'ebugul e rumog, nge pi ralap riy e ni ngongliy ko silber. ²⁰ Gubin e pin'en ni yuluy ko fare *Tent* nge fare rungrung nib liyeg e ni ngongliy ko *bronze*.

Wasay nni fanay u lan fare Tent u p'eowchen SOMOL

²¹ Ireray urngin e pin'en nni fanay ko fare *Tent* u P'eowchen SOMOL, ko gin bay fagal yang i malang riy ni kan yoloy fa Ragag i Motochiel nga daken. I Moses e yog ngak e pi Levite ni Ithamar e ma tay murung'agen e maruwel ni ngar rin'ed, ni be' nib

mo'on ni fak Aron ni prist ni ngar sumar niked urngin e pin'ey.

²² I Bezalel ni fak Uri me Hur e tutuw rok ni be' ko fare ganong rok Judah, e ngongliy urngin ban'en ni yog SOMOL ni ngan gongliy. ²³ Me Oholiab nib mo'on ni fak Ahisamak ni be' ko ganong rok Dan e pi' e ayuw ngak, ir be' ni ba salap i ker ker ya'an ban'en, ma ba salap i yoloy ya'an ban'en u m'on ni ngan ngongliy, ma ku ma lifith e mad ni wech, nge mad nib ra'en mak'ef nge *purple*, nge bunu'en e saf ni kan kad ko row.

²⁴ Urngin e gol u gubin nni ognag ngak SOMOL ni fen fare *Tent* nib thothup e 2,195 e pawn, toma lngin ni kan duwgiliy ko thabthabel e ngiyal'nem. ²⁵ Ma silber ni mokun u pa' e girdi' e ni thabthabelnag ma 7,550 e pawn, tomalngin ni kan duwgiliy ko thabthabel e ngiyal'nem. ²⁶ Re matha'eg ney e aram urngin ni mokun u pa' urngin e girdi' ni kan the'egrad, ra bagyad me pi' oren ni kanog, ni bod tomalngin ni kan duwgiliy ko thabthabel e ngiyal'nem. Urngin e pumo'on ni rriliw e duw yangren ngalang ko fare mathe'eg girdi' e 603,550 urungrad. ²⁷ Ma silber e 7,500 e pawn nni fanay nga 100 i ayal ni fen fare *Tent* nib thothup nge kateng riy, ra reb e pi ayal nem ma medlip i ragag nge lal e pawn nni fanay ngay. ²⁸ Ma tin ni magey ko fapi silber ni wugen pawn, e ngongliy Bezalel bogi lam ni fen e rumog, nge upong u p'ebgul fa yuley i rumog. ²⁹ Pi *bronze* nni ognag ngak SOMOL e 5,310 e pawn tomalngin u gubin. ³⁰ Ni ir e ni ngongliy riy fapi ayal ni fen langan e mab ko *Tent* u P'eowchen SOMOL, nge fare altar nib mu'un fare

gi waya ngay, nge urngin tatalin fare altar, ³¹ nge ayal ni fen e yoror riy nib liyeg, nge ayal ni fen garog ko fare yoror, nge gubin e yuluy ko fare *Tent* nge fare yoror.

39

Madan e prist nni ngongliy (*Exodus 28:1-14*)

¹ Bunien e saf ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row e ir e ra ngongliyed fapi madan e prist riy nib gamog, ni yad ma yin' ko ngiyal' ni yad ma pigpig u lan fa Gin ba Thothup. Ra ngongliyed e pi mad ko prist rok Aron ni bod ni yog SOMOL rogon ngak Moses.

² Ra ngongliyed fare efod ko mad ni wech; nge bunu'en e saf nib ra'en mak'ef, *purple*, nge row; nge tret nib gol. ³ Ra pirdi'iyed e gol ngari gilgith miyad th'ab nrib achig radan ngar yin'ed u fithik' fare gi mad ni wech nge nga fithik' fapi bunu'en e saf ni kan k'ad nib ra'en mak'ef, *purple*, nge row. ⁴ Ra ngongliyed l'agruw i gafan fare mad ni efod ngar puthuyed nga ba' ni m'on nge ba' ni tomur u pon nruw raba', ya nge yag ni ngu'un m'ag. ⁵ Ma fare gi leed nrib fel' i lifith e ku ra nongliyed ko fare gi mad, min puthuy ko fare mad ni efod nge par ni ta'ab mad. ⁶ Ra fal'eged rogon fapi malang ni *onyx* ngar gaded ba yil' i gol u ba' ni tanggin; mar kired ni bfel' ya'an fithingan fa ragag nge l'agruw i pumo'on ni fak Jakob ngay. ⁷ Ra ted nga daken e gaf u pon fare mad ni efod, ni aram e be gagyelnag fa ragag nge l'agruw i ganong rok yu Israel, nri bod rogon nike yog SOMOL ngak Moses.

*Fare gi Mad u Ngorngoren e Prist nni Ngongliy
(Exodus 28:15-30)*

⁸ Ra ngongliyed fare gi mad nma tay e prist nga daken ngorngoren nga ta'ab mit i n'en nni ngongliy fare mad ni efod ngay, mu kun sisyunag ni ta'reb rogon. ⁹ Re gi mad nem e ni duguy u lukngun nta'reb ga'ngin radan nga n'umngin, ni mereb e inch n'umngin ma mereb e inch radan. ¹⁰ Ra gabdiyed aningeg thal i malang nib tolang puluwon nga daken fare gi mad: thal ni som'on e reb e malang ni *ruby*, *topaz*, nge *garnet*; ¹¹ ma thal ni l'agruw e reb e malang ni *emerald*, *sapphire*, nge *diamond*; ¹² ma thal ni dalip e reb e malang ni *turquoise*, *agate*, nge reb e *amethyst*; ¹³ ma thal ni aningeg e reb e malang ni *beryl*, *carnelian*, nge reb e *jasper*. Pi malang ney e nni ayliy nga tagil' nib gol. ¹⁴ Ra reb fa ragag nge l'agruw i malang ma kan ker fithingan reb fapi pumo'on ni fak Jakob nga daken, ya pow riy ni be gagyel'nag fa ragag nge l'agruw i ganong nu Israel. ¹⁵ Fare gi mad u ngorngorey e ra ngongliyed yuyil' i chen riy nib gol, ni kan l'ang ni bod e aw. ¹⁶ Ra ngongliyed ko gol l'agruw i tagil', nge l'agruw i luwaw nib gol. Miyad tay fa gal luwaw nga taban u balay ngu taban u balay fare gi mad nu daken ngorngorey. ¹⁷ Ra m'aged fagal yil' i chen nib gol ko fa gal luwaw ¹⁸ miyad m'ag taban fa gal yil' i chen ko fa gali tagil' e malang, ni aram rogon nra gabdiyed u m'on ko fare gafan lik'ipon fare mad ni efod. ¹⁹ Miyad ngongliy l'agruw i luwaw ko gol ngar gabdiyed ko gal ni but' i tabthungen fagi mad u daken ngarngorey, u ba' ni langgin u mirichlen

nib migid ko fare efod. ²⁰ Mu ku ra ngongliyed l'agruw e luwaw nib gol ngku ra gabdiyed nga ba' ni m'on nib kanboch nga but' ko fa gal yang i gaf u lik'ipon fare mad ni efod, ma bay buchuuw nga daken fare leed ni kan l'ang nrib fel'. ²¹ Bod rogon ni yog SOMOL ngak Moses e aram rogon nra m'aged fa pi luwaw ni bay ko fare gi mad nu daken ngorngorey ko fa tinef e luwaw ni bay ko fare efod nga bayil' i gaf nib ra'en mak'ef, ya nge par fagi mad u daken ngorngorey ni bay nga daken fare gi leed ndabi mul.

*Ku Boch Madan e Prist nni Ngongliy
(Exodus 28:31-43)*

²² Fare wuru e mad nib n'uw ni yima yin' nga tanggin fare efod e ni ngongliy ko bunu'en e saf ni kan k'ad ko ra'en ma'kef. ²³ Fa gin luwan lolgey e kan'ip bang e mad nga rochlen ni nge dabi mogchoth. ²⁴⁻²⁶ Pagon fathal ni wuru' e mad e kan nip' ko mad ni wech nge bunu'en e saf ni kan k'ad ko ra'en mak'ef, *purple*, nge row ni ya'an e pi *pomegranate*, mi nin' e yochi bel nib gol u thilthilin, nri bod rogon ni yog SOMOL ngak Moses.

²⁷ Ra ngongliyed e pi kenggin e mad ni fen Aron nge pi pumo'on ni fak, ²⁸ nge fare *turban*, urwach, nge yuler i zubong nni ngongliy ko mad ni wech, ²⁹ nge fare gi leed nni ngongliy ko mad ni wech nge bunu'en e saf ni kan k'ad ko ra'en ma'kef, *purple*, nge row ma kan sisyunag ni bfel' ya'an, ni bod ni yog SOMOL rogon ngak Moses. ³⁰ Ra ngongliyed ba madalia ko gol, mi ni ker yu bugithin nga daken ni be ga'ar: "Kan ognag ngak SOMOL." ³¹ Ra

m'aged nga m'on ko fare *turban* nga ba yil' i gaf ni kan l'ang nib ra'en ma'kef, ni bod rogon nike yog SOMOL ngak Moses ni ngan rin'.

Fare maruwel nni mu'nag
(*Exodus 35:10-19*)

³² Gubin e maruwel ko fare *Tent* u p'eowchen SOMOL e kan mu'nag. Girdi' nu Israel e kar ngongliyed gubin ban'en riy nri bod rogon ni yog SOMOL ngak Moses ni ngan rin. ³³ Ra feked fare *Tent* i yib ngak Moses nge gubin tatalin, fapi lam, pi chayem, pi dubchey, pi rumog, nge pi ayal riy, ³⁴ fare gi upong ni keru' e saf ni pumo'on ni kan k'ad ko row; nge bang e upong ni keru' e kaming; nge fare gi kateng; ³⁵ nge fare Kahol ko M'ag ni bay fa gali yang i malang u langgin ni kan yoloy e motochiel nga daken, nge mat riy, nge upongen; ³⁶ fare tebel nge gubin tatalin, nge fare flowa ni kan pi' ni maligach ngak Got; ³⁷ nge fare tagil' e magal nib gol, nge pi magal riy, nge gubin tatalin, nge gapgep ni fen fapi magal; ³⁸ nge fare altar nib gol; nge fare gapgep ni fen e mathiy; nge fapi *incense* ni bfel' bon; nge fare gi kateng ni fen langan e mab ko fare *Tent*; ³⁹ nge fare altar ni *bronze*, nge fare gi waya riy ni kub *bronze*, nge mat' riy, nge gubin tatalin; nge fa raba' i dabi; nge ayal riy; ⁴⁰ fa yungi kateng ni yoror nge fa yuley i rumog riy nge pi ayal riy; fare gi kateng ni fen e rungrung ko gin yima yib riy nge gaf riy; pin'en nma mang yuluy riy; nge gubin tatalin langgin fare *Tent*; ⁴¹ nge fapi madan e prist nrib gamog ni ngu'ur chuwgad ngay u lan e Gin ni ba Thothup — nge fapi mad nib tabgul rok Aron ni prist nge

pi pumo'on ni fak. ⁴² Piyu Israel e kar mu' niged urngin e pi maruwel ney ni bod rogon nike yog SOMOL ngak Moses. ⁴³ Me fal'eg Moses i yaliy gubin fa pin'em ni kar ngongliyed me guy ni kar ngongliyed ni karikan rogon ni yog SOMOL. Ma aram me fal'eg Moses wa'athrad.

40

Fare Tent u P'eowchen SOMOL nni Suweg min Yiblay

¹ Me ga'ar SOMOL ngak Moses, ² "Bin m'on e rran ko bin som'on e pul e ngam suweg ngalang fare *Tent* u P'eowchen SOMOL. ³ Ma ga tay fare Kahol ko M'ag ni bay fare ragag i motochiyel u langgin, ma ga pag fare gi kateng nga mit. ⁴ Ma ga fek fare tabel ngalan fare *Tent* ngam yarmiy tatlin nga daken. Ma ku aram rogon fare tagil' e magal ni ga ra fek nga langgin fare *Tent* ngam ayliy e pi magal riy ngay. ⁵ Ma ga tay fare altar nib gol ni fen e *incense* ni yima urfiy nga m'on ko fare Kahol ko M'ag mag tining fagi kateng u langan e mab ko fare *Tent*. ⁶ Ma ga tay fare altar ni fen e maligach ni mo'oruf nga mit fare *Tent*. ⁷ Ma ga tay fare dabiy nga thilin fare *Tent* nge fare altar ma ga suguy ko ran. ⁸ Mu n'uf fare yoror ma ga the' fare gi kateng nu langan e garog ko yoror.

⁹ "Mag yiblay ngam ognag fare *Tent* nge gubin tatalin ni aram e ngam gapgepnag ko fare gapgep nib tabgul, nge par nike thothup. ¹⁰ Me migid, mag ognag fare altar nge gubin tatalin ni aram e ka mu gapgepnag, ma bay i polo' feni thothup. ¹¹ Ma ku

aram rogon ni ngam ognag fare dabiy nge pi ayal riy.

¹² “Mu fek Aron nge fapi pagel ni fak nga langan fare *Tent*, ngam luk nagrad ngar machalboggad.

¹³ Ma gon’ madan e prist nga daken Aron, mag gagepnag, aray rogon ni ngan rin’ me tabgul, ni aram e rayag ni nge pigpig ni prist rog. ¹⁴ Ma ga fek fapi pagel ni fak i yib nga mon’ fapi kenggin e mad nga dakenrad. ¹⁵ Ma aram mag gagep nagrad, ni bod ni mu gagepnag e chitamangirad, ya nge yag nra pigpiggad ni prist rog. Re mathiy ney e ra tayrad ni yad e prist e chiney i yan nga ngaram.”

¹⁶ I Moses e rin’ urngin e tin ni yog SOMOL ni nge rin’. ¹⁷ Bin m’on e rran ko pul ni ta’reb u lan e bin l’agruw e duw ni kar chuwigad u lan yu Egypt, mi ni suweg fare *Tent* rok SOMOL ngalang. ¹⁸ Moses e tay e pi ayal riy nga but’, me suweg e yungi chayem riy, me puthuy ko pi dubchey riy, me suweg e yuley i rumog riy. ¹⁹ Me filath e upong nga daken fare *Tent* me tay e thal ni wuru’ e upong nga daken, nri bod rogon ni yog SOMOL ni ngan rin’. ²⁰ Me fek fa gal yang i malang ni bay fa Ragag i Motochiyel u daken nge tay ngalan fare Kahol ko M’ag. Me yin’ e mat’ ngalan fapi luwaw ko fare Kahol me fek upongen fare kahol nge tay nga daken. ²¹ Ma aram me tay fare Kahol ngalan fare *Tent* me pag nga but’ fa gi kateng, ni nge rungrung ko fare Kahol ko M’ag. Nri bod rogon ni yog SOMOL ni ngan rin’.

²² Me tay fare tebel ngalan fare *Tent*, u ba’ ni lel’och u wuru’ fa gi kateng, ²³ me tay fare flowa ni ka ni pi’ ngak SOMOL nga daken, nri bod rogon ni yog SOMOL ni ngan rin’. ²⁴ Me tay fare tagil’

e magal ngalan e *Tent*, u puluwon fare tebel nga baraba' ko ba' ni yimuch, ²⁵ mu rom u p'eowchen SOMOL e tay e nifiy ko fare magal riy, nri bod rogon ni yog SOMOL. ²⁶ Me tay fare altar ni gol ngalan fare *Tent* nga m'on ko fa gi kateng, ²⁷ me urfiy e *incense* ni bfel' bon, nri bod rogon ni yog SOMOL. ²⁸ Me tining e kateng u langan e mab ko fare *Tent*, ²⁹ mu puluwon fare gi keteng e tay fare altar ni fen e maligach ni mo'oruf. Nu daken e ir e pi' e maligach ni mo'oruf riy nge *grain* ni ognag, nri bod rogon ni yog SOMOL. ³⁰ Me tay fa raba' i dabi'y ni *bronze* nga thilin e altar nge langan e mab ko *Tent* me suguy ko ran. ³¹ Moses, nge Aron, nge pifak ni pumo'on e yad ma luknag pa'rad nge rifrifen ayrad u langgin ³² ni gubin ngiyal' ni yad ra pig ni ngranod ngalan fare *Tent* ara fare altar, nri bod rogon ni yog SOMOL. ³³ Moses e n'uf e yoror nib liyeg fare *Tent* nge fare altar, me tining bang i kateng u langan e gin yima yan riy nga lane yoror. Ma aram me mu'nag Moses gubin e maruwel riy.

*Fare gi manileng ni yib nga daken fare Tent u P'eowchen SOMOL
(Numbers 9:15-23)*

³⁴ Ma aram me yib bang i manileng i upunguy fare *Tent* me suguy ram'en SOMOL nib maluplup' fare *Tent*. ³⁵ Ireray fan, ni dabkiyag ni nge yan Moses ngalan fare *Tent*. ³⁶ Nap'an nra puw ngalang fa gi manileng u daken fare *Tent*, ma aram e pug yu Israel e tiorad e *tent* ngar thilyeged tagilrad. ³⁷ Dab ra mithmitheged e pi *tent* rorad u

n'umngin nap'an ni ka be par fa gi manileng u gil'.
³⁸ Demuturug e gin'en ni yad be milekag riy, ma SOMOL e bay rorad. Ra rran ma fa gi manileng rok e bay u daken fare *Tent*, ma ra nep' ma ba nifiy ni be daramram e bay u daken.

Bible Ni Thothup
The Holy Bible in the Yapese language of the
Federated States of Micronesia

Copyright © 2007 Bible Society of Micronesia

Language: Yapese

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

 You include the above copyright and source information.

 You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-12-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

37b6628b-b71d-5df3-af33-fc1d4dd69788